

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
кафедра германської філології та перекладу

**ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ РЕАЛІЙ В
НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЗМІ**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «магістр»
студентки II курсу магістратури
освітньої програми
*«Галузевий переклад з німецької та англійської
мови; міжкультурний менеджмент»*,
спеціальність – 035.043 «Германські мови та
літератури (переклад включно), перша – німецька»
Діани Вячеславівни БУЧКАРИК
Науковий керівник:
док.філол.н., проф. Маргарита ДОРОФЕСВА

«Допущено до захисту»
Протокол засідання
кафедри германської філології та перекладу
протокол № 10 від «16» травня 2024 року
завідувач кафедри Сол
к.філол.н., доц. Олександр СТАСЮК

КИЇВ
2024

ЗМІСТ

Анотація.....	4
Summary	6
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ I. СТРАТИФІКАЦІЯ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ ВІЙСЬКОВОГО ДИСКУРСУ В ТЕКСТАХ МАСМЕДІА.....	12
1.1 Дефініція поняття «реалія»	12
1.2 Підходи до класифікації реалій	16
1.3 Військові реалії: визначення, категоризація та використання в медіа- дискурсі.....	19
1.3.1 Військова реалія vs військовий термін.....	25
1.3.2 Військові ергоніми та їхні різновиди.....	27
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	31
РОЗДІЛ II. СИНЕРГЕТИЧНА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ РЕАЛІЙ У НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЗМІ.....	34
2.1 Нелінійність відтворення українських військових реалій у німецькомовних медійних текстах.....	38
2.2 Відношення перекладацької рівноваги у системі варіантних відповідників на позначення українських військових ергонімів.....	43
2.2.1. Стійка рівновага	44
2.2.2. Нестійка рівновага	45
2.2.3 Байдужа рівновага	46
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	49
РОЗДІЛ III. ПОРІВНЯЛЬНО-ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ РЕАЛІЙ У ПАРАЛЕЛЬНИХ ТЕКСТАХ МЕДІАДИСКУРСУ УКРАЇНИ ТА НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇН.....	51
3.1. Відтворення військових ергонімів	51
3.2. Відтворення номенклатурних позначень (назв) української зброї та техніки.....	67
3.3. Відтворення назв українських військових структурних організацій .	85
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III.....	98
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	106
СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ.....	110
ДОДАТОК 1.....	124

ДОДАТОК 2.....	125
ДОДАТОК 3.....	127
ZUSAMMENFASSUNG	128

Анотація. Наукову роботу присвячено дослідженню варіантних відповідників українських військових реалій на позначення військових ергонімів, номенклатурних позначень (назв) зброї та техніки і військових структурних організацій у німецькомовних медійних текстах. Оскільки відтворення військових реалій досі залишається на периферії перекладознавчих досліджень, зокрема для мовної пари «українська-німецька», вивчення варіантності перекладацьких рішень цього виду спеціальної культурно маркованої військової лексики, з одного боку, сприятиме оптимізації перекладу одиниць військового дискурсу, з іншого боку, підтримуватиме увагу до теми російсько-української війни у німецькомовних адресатів. Метою дослідження стали виявлення, контрастивний аналіз та експертна оцінка варіантних відповідників на матеріалі множинних перекладацьких рішень у відтворенні ергонімів, назв зброї та техніки та військових організацій німецькою мовою. Ілюстративним матеріалом слугували оригінальні тексти новин українських медіапорталів glavcom.ua, ukrinform.ua, pravda.com.ua, shotam.info, militaryi.ua, suspilne.media та паралельні тексти німецькомовних медіаресурсів Kurier (Австрія), Tagesspiegel (Німеччина), Swissinfo (Швейцарія), Telepolis (Німеччина), News Orf (Австрія), Merkur (Німеччина), Neue Züricher Zeitung (Швейцарія). Під час порівняльно-перекладацького аналізу в роботі були розглянуті синергетичні методологічні принципи і приклади стійкої, нестійкої та байдужої перекладацької рівноваги, встановлені основні прийоми відтворення українських військових реалій німецькою мовою, висвітлено вдалі та менш прийнятні перекладацькі рішення у німецькомовних медіатекстах, запропоновано власні варіанти відтворення названих безеквівалентних одиниць. Виявлено основний прийом відтворення українських ергонімів: калькування в комбінації з транскодуванням назви угруповання чи підрозділу. Перекладачі зберігають поняттєвий компонент реалії шляхом калькування та експлікації, утім, прийоми опущення та прагматичної адаптації призводять до втрати образного та ціннісного компонентів етноспецифічних українських ергонімів.

Дослідження дозволяє стверджувати, що причина варіантності відтворення українських військових реалій полягає у лакунарності, тобто нульовій відповідності цього виду військової лексики у німецькій мові. З погляду синергетики перекладу варіантні відповідники українських ергонімів у німецькомовних медіатекстах утворюють незамкнену систему, а вибір відповідника залежить від позамовних факторів. За висновками дослідження у відтворенні українських ергонімів із підгрупи армонімів перекладачам рекомендується застосовувати стратегію максимальної репродукції вихідної одиниці оригіналу в цільовому тексті.

Ключові слова: синергетика перекладу, нелінійність, нестійкість, стійка, нестійка та байдужа рівновага, військова реалія, ергонім, варіантний відповідник, лакунарність.

Summary. The research paper is devoted to the study of variant equivalents of Ukrainian military realia to denote military ergonyms, nomenclature designations (names) of weapons and equipment and military structural organizations in German-language mass media texts. The reproduction of military realia still remains on the periphery of translation studies, in particular for the Ukrainian-German language pair. Therefore, the study of the variability of translation solutions for this type of special culturally marked military vocabulary will, on the one hand, optimize the translation of military discourse units, and on the other hand, keep German-speaking recipients attentive to the topic of the Russian-Ukrainian war. The aim of the study was to identify, analyze and evaluate the variant equivalents based on the material of multiple translation solutions in the reproduction of Ukrainian military ergonyms, nomenclature designations (names) of weapons and equipment in German. The illustrative material was based on the original news texts from Ukrainian media portals glavcom.ua, interfax.com.ua, pravda.com.ua, shotam.info, militaryni.ua, suspilne.media and parallel texts from the German-language media resources Kurier (Austria), Tagesspiegel (Germany), Swissinfo (Switzerland), Telepolis (Germany), News Orf (Austria), Merkur (Germany), Neue Züricher Zeitung (Switzerland). During the comparative translation analysis, the study identified synergistic methodological principles and examples of stable, unstable, and indifferent translation equilibrium, the main methods of reproducing Ukrainian realia in German, highlighted both successful and less acceptable translation solutions in German-language media texts, and proposed its own variants of reproducing these non-equivalent units. The main method of reproduction of Ukrainian realia is revealed: calquing in combination with transcoding of the unit name. Translators preserve the conceptual component of the realia by means of calquing and explication, however, the methods of omission and pragmatic adaptation lead to the loss of the figurative and value components of ethnospecific Ukrainian realia.

The study suggests that the reason for the variable reproduction of Ukrainian military realia is lacunarity, i.e., zero equivalence of this type of military vocabulary in German. From the perspective of translation synergetics the variant equivalents of

Ukrainian realia in German-language media texts form an open system, and the choice of the equivalent depends on extra-linguistic factors. According to the conclusions of the study, translators are recommended to apply the strategy of maximum reproduction of the original source unit in the target text when reproducing Ukrainian realia.

Key words: translation synergetics, nonlinearity, instability, stable, unstable and indifferent equilibrium, military realia, ergonym, variant equivalent, lacunarity.

ВСТУП

Задум нашого дослідження виник внаслідок тривожної тенденції до зменшення уваги до теми російсько-української війни у західних ЗМІ, просування наративів «білого прапора», «замороження конфлікту», «втоми Заходу від війни». Поступово увага німецькомовного суспільства зміщується у бік інших соціально-політичних та економічних питань. Ми вважаємо, що це може призвести до трагічних наслідків, як, наприклад, зменшення військової допомоги Україні, що безпосередньо впливає на нашу здатність протистояти ворогу на полі бою. Постійний інтерес до подій в Україні відображається збільшенням кількості авторських публікацій у вітчизняних медіа, що супроводжуються паралельними публікаціями у німецькомовних ЗМІ, які детально висвітлюють новини на фронті. Дискурсивна специфіка жанру новин передбачає високу частоту уживання військових реалій, у тому числі ергонімів (назв українських військових підрозділів та угруповань), номенклатурних позначень (назв) зброї та техніки, структурних організацій. Знання структури українського війська на поняттєвому рівні та виникнення асоціативних зв'язків на образному та ціннісному рівнях під час сприйняття тексту новин дає можливість німецькомовним адресатам, як військовим експертам, так і пересічним читачам, краще розуміти ситуацію на полі бою та сформулювати мотивацію щодо сталої підтримки України. Цими факторами зумовлюється **актуальність** обраної теми розвідки.

Об'єктом нашої розвідки є сучасні українські військові реалії.

Предметом розвідки є варіантні відповідники у відтворенні українських військових реалій в паралельних німецькомовних медіатекстах.

Метою розвідки є виявлення, контрастивний аналіз та експертна оцінка варіантних відповідників на матеріалі множинних перекладацьких рішень у відтворенні військових реалій, а саме ергонімів, назв зброї та техніки та військових організацій німецькою мовою, а також створення власного українсько-німецького глосарія військових реалій.

Задля досягнення мети розвідки поставлено такі **завдання**:

- Дослідити різноманітні підходи науковців до визначення поняття «реалія» та підходи до її класифікації;
- Виокремити поняття «військова реалія», створити власну класифікацію військових реалій та проаналізувати їхнє вживання в медіатекстах;
- Розмежувати поняття «військова реалія» та «військовий термін»;
- Визначити термін «військовий ергонім», розглянути його різновиди та функції;
- Дослідити синергетичні методологічні принципи перекладу та проаналізувати принципи нелінійності й нерівноважності в перекладі;
- Продемонструвати відношення стійкої, нестійкої та байдужої перекладацької рівноваги на прикладах відтворення військових реалій у паралельних текстах німецькомовних ЗМІ;
- Виявити варіантні відповідники на матеріалі множинних перекладацьких рішень у відтворенні військових реалій, проаналізувати прийоми їхнього відтворення та запропонувати власні перекладацькі рішення;
- З'ясувати причини виникнення варіантних відповідників та труднощі у відтворення українських військових реалій німецькою мовою.

Дослідження ґрунтується на науковому доробку вітчизняних, німецьких та австрійських вчених Р. Зорівчак, В. Карабана, Т. Кияка, В. Балабіна, М. Білана, С. Янчука, П. Матюші, М. Дорофєєвої, Е. Маркштайн, К. Геншельманн, В. Кутца, А. Брендлер. Попри це, відтворення військових реалій є малодослідженим феноменом. **Перспективою** подальших досліджень вважаємо вивчення моделей відтворення військових ергонімів в контексті експорту (транслявання) культурно маркованих концептів з однієї до іншої лінгвокультури у межах когнітивно-дискурсивної парадигми перекладознавства.

Ілюстративним матеріалом розвідки слугували оригінальні тексти новин українських медіапорталів «Мілітарний», «Інтерфакс», «Уніан», «Суспільне», «Радіо Свобода» тощо та паралельні новинні тексти німецькомовних

медіаресурсів «Stern», «Welt», «ZDF», «Focus», «Tagesspiegel» «N-TV», «Tagesschau», «News Orf», «Kurier», «Heute», «InformNapalm», «ZDA», «Blick», «Swissinfo», «Neue Züricher Zeitung».

Окрім загальнонаукових методів дослідження, таких як індукція, дедукція, систематизація, узагальнення, які дозволили нам дослідити теоретичний матеріал та узагальнити результати розвідки, ми застосовували також такі **методи**: метод аналізу наукових матеріалів (для розгляду теоретичних аспектів розвідки, дефініцій термінів, понять та їх класифікацій), метод суцільної вибірки (для вибору новинних порталів, де вживаються військові реалії), контрастивний перекладознавчий аналіз оригіналу та паралельних текстів німецькою мовою (для аналізу варіантних відповідників військових реалій та прийомів для їхнього відтворення) та елементи компонентного аналізу (для співставлення варіантів перекладу), метод функціонально-комунікативного аналізу (для розгляду тексту перекладу у взаємодії з екстралінгвістичними факторами, які можуть впливати на перекладацькі рішення).

Наукова новизна розвідки полягає в тому, що вперше був здійснений аналіз варіантних відповідників у відтворенні українських військових реалій в німецькомовних ЗМІ. Аналіз охоплює військові реалії на позначення зброї та техніки останніх розробок в українській оборонній промисловості, а також сучасні військові угруповання.

Теоретичне значення розвідки полягає у тому, що вона складає певний внесок у вітчизняне перекладознавство, адже питання відтворення етноспецифічних (культурно маркованих) військових ергонімів та назв зброї та техніки в українсько-німецькому перекладі залишається недостатньо дослідженим, так само, як і феномен варіантних відповідників цього виду військової лексики.

Практичне значення розвідки полягає в тому, що вона буде корисною для спеціалістів в галузі військового перекладу. Основні положення, висновки, рекомендації, висвітлені в роботі, а також авторський українсько-німецький глосарій будуть цінним інструментом для роботи перекладачів. Проведений

аналіз варіантних відповідників реалій може стати важливим джерелом для вивчення військової лексики, як для українських, так і німецькомовних фахівців. Окрім того, ми сподіваємося, що наше дослідження сприяє покращенню якості перекладу новинних текстів на військову тематику.

Евристична гіпотеза – «Незамкненість системи варіантних відповідників військових реалій». В нашій розвідці ми поставили собі за мету довести, що система варіантних відповідників у відтворенні українських військових реалій в німецькомовних ЗМІ не є закритою або статичною, а натомість є відкритою та динамічною.

Апробація результатів дослідження: виступ на VIII Всеукраїнських наукових читаннях за участю молодих учених «Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи» (11-12 травня 2024 року, онлайн-формат) з темою доповіді «Варіантні відповідники у відтворенні українських військових реалій». Публікація спільної статті з науковим керівником на тему «Варіантність відтворення українських військових ергонімів у німецькомовних ЗМІ» у Науковому віснику Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2024. № 65 (статтю прийнято до друку, лист редакції від 19.04.24).

Структура та обсяг роботи. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу та трьох розділів. Перший розділ є теоретичним та складається з трьох підрозділів та двох підпунктів, другий розділ є практичним та складається з двох підрозділів та трьох підпунктів, третій розділ також практично орієнтований та складається з трьох підрозділів. До кожного розділу наведено висновки. Наприкінці роботи подано загальні висновки дослідження, список використаних джерел та ілюстративних матеріалів, три додатки, а також резюме німецькою мовою. Загальний обсяг сторінок складає 132. Список використаних джерел налічує 157.

РОЗДІЛ І. СТРАТИФІКАЦІЯ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ ЛЕКСИКИ ВІЙСЬКОВОГО ДИСКУРСУ В ТЕКСТАХ МАСМЕДІА

1.1 Дефініція поняття «реалія»

В сучасному світі, де глобалізація прискорює обмін інформацією та культурними цінностями між різними національними спільнотами, переклад стає надзвичайно важливим і складним завданням. Багато науковців надають особливого значення реаліям під час дослідження національно-культурного змісту мови, включаючи особливості суспільного устрою, традицій, мистецтва, літератури, науки та побуту даного народу.

Однак для перекладачів і перекладознавців реалії становлять особливий виклик. У цьому розділі ми дослідимо визначення терміна «реалії», проаналізуємо різні підходи до розуміння цього поняття та визначимо його важливість у сучасній науковій та практичній сферах перекладу. Також ми розглянемо поняття «військові реалії» та «військові ергоніми», класифікуємо їх та проаналізуємо їхнє вживання в медійному дискурсі.

Поняття «реалія» та її відтворення в перекладі були та будуть одним із об'єктів досліджень, який викликає особливий інтерес у перекладознавців. Так, дослідженням цього терміна займалися проф. Р. Зорівчак [8], проф. О. Чередниченко [32], Н. Любчук [19], німецькі вчені Кете Геншельманн [40] і Владімір Кутц [43], австрійська перекладознавиця Елізабет Маркштайн [44], українські науковці Ю. Чала [31], Л. Чернікова [33], Л. Зубкова [33], М. Сливка [27], П. Содомора [28], О. Кундзіч [14] та ін. Кожен дослідник аналізував та трактував поняття «реалія» у власний спосіб, тому пропонуємо насамперед розглянути декілька варіантів дефініцій цього терміна.

Л. Чернікова та Л. Зубкова проводять у своїй науковій праці «Мовні реалії та проблеми їх перекладу» етимологічний розслід лексеми «реалія» та першої згадки цього слова. Лексема «реалія» має своє походження від латинського слова «res, rei», що означає «річ; предмет, факт, подія». Утворений від іменника

прикметник «realis» був вперше вжитий у IV столітті н.е. римським філософом Г.М. Вікторінусом у праці, присвяченій Ціцерону [33, с. 172].

Однак, як іменник і термін у філології, слово «realis» почало вживатися в XIX – XX століттях в основному для позначення конкретних об'єктів та традицій національної культури, окремих елементів національної своєрідності [там само].

У цій праці ми спиратимемося здебільшого на дослідження вітчизняних перекладознавців. Відтак важливо відзначити першу згадку терміна «реалія» в українському перекладознавстві. Перекладач і перекладознавець О. Кундзіч у своїй науковій праці «Перекладацька мисль і перекладацький недомисел» (1954) вперше використав термін «реалія» в сучасному значенні. Аналізуючи труднощі відтворення реалій, він стверджує: «Я схильний вважати народні пісні аналогічними реаліям даного народу, що, як правило, не перекладаються» [14]. Виходячи з цієї думки, розуміємо, що народні пісні містять унікальні елементи мови, образотворчість та символіку, які не завжди можна відтворити іншою мовою без втрати змісту та емоційного навантаження. Таким чином, вони стають недосяжними для повного перекладу та вимагають специфічного підходу для відтворення їхнього значення та виразності. До цієї проблеми ми повернемося в наступних підрозділах, а поки розглянемо детальніше визначення терміна «реалія».

Зазвичай під цим терміном розуміють елемент побуту, історії, культури, політики тощо певного народу, країни чи регіону, який не має еквівалента в інших народів, країн чи регіонів.

Фундаментальне визначення віднаходимо в праці української дослідниці Р. Зорівчак «Реалія і переклад». Вона підходить комплексно до дослідження проблеми перекладу реалій, які вона також називає *неперекладними одиницями* та вважає їх «... чи не найнебезпечнішими з «підводних каменів», які доводиться долати перекладачам,...» [8, с. 38]. Вона наводить таку дефініцію: «*Реалії це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача*»

[8, с. 58]. Іншими словами, реалії – це слова або вирази, які можуть мати багато значень та асоціацій, пов'язаних з культурою або традиціями, що відрізняються від тих, які є загальноприйнятими для людей, що говорять іншою мовою. Під бінарним зіставленням розуміємо порівняння конкретних мов і культур для того, щоб виявити, як певна реалія сприймається у вихідній культурі, і тим, як вона розуміється у цільовій культурі й мові-приймачі, яка не має такої самої культурної основи.

Чимало вітчизняних дослідників висували в своїх працях власні теорії щодо реалій. Так, наприклад, український перекладач С. Ковганюк вважав реаліями *«назви предметів та явищ матеріальної і духовної культури певного народу, які в перекладі зберігаються в незмінній формі»* [12].

Український мовознавець В. Коптілов розглядає реалії як *слова, що позначають предмети та явища, невідомі мові перекладу* [13]. Вважаємо цю дефініцію дещо неповною. Для повного розуміння поняття варто зазначити, що ці предмети або явища мають особливе значення в певній культурі та часто не можуть бути відтворені у перекладі без втрат.

У підручнику Т. Кияка знаходимо дефініцію: *«Реалії ... – це слова, що відображають реалії життя інших народів»* [11, с. 485]. Термін має, на нашу думку, ширше значення, адже йдеться про конкретні явища, об'єкти, поняття та культурні аспекти, що є специфічними для певної культури або соціального середовища.

Не менш цікаво було б розглянути поняття «реалія» та його дефініцію в зарубіжному перекладознавстві. Вперше в німецькому науковому просторі цей термін з'являється в словнику Р. Кефнера (1980) та означає *«Wörter für Gegenstände und Erscheinungen, die für einzelne Länder und Kulturkreise spezifisch sind»* (укр. «Слова, що позначають предмети та явища, характерні для окремих країн і культур» - *тут і далі переклад наш. – Д.Б.*) [42, с. 643].

Німецький перекладознавець В. Кутц трактує поняття «Realienlexeme» (лексеми-реалії) як *«мовні кодифікації, що відображають соціальні, економічні, політичні, культурні та духовні явища, характерні для певного історичного*

етапу суспільного розвитку. Вони виражають відсутність відповідного референта чи зображення в свідомості мовців цільової мови» [43].

Також знаходимо визначення австрійської науковиці Е. Маркштайн, яка стверджує, що *«реалії виступають носіями індивідуальності національної або етнічної культури, які підпорядковані певній країні чи регіону» [44, с. 288].*

Загалом вважаємо, що концепція «реалії» Р. Зорівчак найглибше розкрита та досліджена з точки зору різних підходів: лінгвістичного, філологічного, літературознавчого, культурологічного. Як бачимо, дефініцій поняття «реалія» існує безліч, а, проаналізувавши праці багатьох вчених, зустрічаємо чимало синонімів. Серед них, наприклад, *екзотизми*, що дещо різняться в значенні, адже екзотизми підкреслюють незвичність або чужість, тоді як реалії відображають конкретні аспекти культури. *Локалізми* – це слова і вирази, що є типовими лише в певному локальному або регіональному варіанті мови, які можуть відрізнятися від стандартного мовного вживання. Якщо ж говоримо про реалії, то йдеться про конкретні аспекти певної культури, які є типовими саме для цього культурного середовища, але які є унікальними та незнайомими для інших культур.

Багато перекладознавців згадують у своїх розслідах про реалії ширше поняття – *«безеквівалентна лексика»*. Так, наприклад, Р. Зорівчак у своїй праці розрізняє два види безеквівалентних одиниць: 1) *лексико-предметний* (реалії); 2) *лексико-семантичний* (прислів'я і приказки, слова з високим рівнем семантичного навантаження, а також терміни, що відображають відмінності в сприйнятті навколишнього світу різними мовними спільнотами) [8, с. 60]. В контексті перекладу реалії відносять до безеквівалентної лексики. Також на позначення реалій дослідники використовують й інші терміни, як, наприклад, «лакуни», «культурно марковані слова», «національно забарвлена лексика». Через те, що еквівалентність є перекладацькою категорією, безеквівалентність мовних одиниць потрібно розглядати лише під призмою конкретної мовної пари.

Оскільки в наступних розділах ми аналізуватимемо реалії українсько-німецької мовної пари, важливо зазначити, що віднесення лексичних одиниць до категорії «реалій» досить відносне. Все залежатиме від того, якою мірою носії

мови-приймача знайомі з культурою вихідної мови та наскільки близькі ці мови й культури. А тому, враховуючи глобалізацію, зростаючі міжнародні контакти, спільні історичні події між країнами можемо припустити, що ці мови і культури можуть виявитися досить близькими.

Як можна побачити, попри різноманітні дефініції та використання терміна «реалія», перекладачі та перекладознавці одноголосно визнають глибокий зв'язок між мовою та культурою. Цей зв'язок найкраще проявляється в словах-носіях національно-культурного колориту. Однією з особливостей реалій є й те, що у представників даної культури й носіїв цієї мови з ними зв'язуються певні фонові знання та асоціації, які на конкретному етапі міжнаціональних та міжмовних контактів відсутні у представників інших культур.

Отже, в цій роботі ми будемо спиратися на дефініцію Р. Зорівчак, тому під поняттям «реалія» будемо розуміти слова та словосполучення, які відображають предмети, об'єкти, явища, характерні для життя, культури, побуту певного народу та невідомі іншому. Вони відтворюють певний національний колорит та належать до безеквівалентної лексики, а, отже, не мають відповідників в іншій мові.

1.2 Підходи до класифікації реалій

Ми розглянули та проаналізували визначення реалій, які пропонують різні науковці. Для систематизації та узагальнення підходів до розуміння реалій, важливим завданням є їхнє класифікування, оскільки це дозволяє впорядкувати різноманітність реалій та визначити їхні основні характеристики. Цей підрозділ присвячений дослідженню різних аспектів класифікації реалій.

Спроб систематизації реалій було безліч, але найбільш усталеним є поділ, запропонований Р. Зорівчак. Її підхід глибоко вплинув на розвиток перекладознавства та став важливим в контексті аналізу реалій у перекладі та міжкультурній комунікації. В сучасних наукових працях, на жаль, не знаходимо однозначної універсальної класифікації, тому можемо зробити висновок, що

проблема розподілу реалій залишається відкритою та вимагає сучасного підходу дослідження.

Загалом, реалії можна віднести до різноманітних груп, залежно від поняття, яке вони позначають. Р. Зорівчак систематизує реалії за двома принципами: історико-семантичним і структурним. До історико-семантичного належать **власне реалії** (назви наявних предметів і явищ навколишньої дійсності) та **історичні реалії** (семантичні архаїзми, що вміщують фонові знання культурної спадщини, але які виходять із мовного вжитку). До структурного належать:

- **реалії-одночлени;**
- **реалії-полічлени;**
- **реалії-фразеологізми** [8, с. 70-72].

З іншого погляду, реалії можна також розділити за формою на скорочення, власне слова, словосполучення та речення.

Українська дослідниця Ю. Ткаченко у своїй статті «Особливості класифікації реалій та виявлення їх аксіологічного потенціалу» пропонує власну класифікацію реалій:

- 1. Географічні реалії:** назви об'єктів фізичної географії;
- 2. Етнографічні реалії:** побутові, етнічні, архітектурні, найменування понять мистецтва і культури, фольклорні реалії;
- 3. Суспільно-політичні реалії:** титули й звання, військові реалії, адміністративно-територіальні одиниці [29].

У своєму науковому доробку перекладознавець О. Чередниченко пропонує свою класифікацію реалій. Він розділяє їх на 2 групи: **об'єктивні** та **суб'єктивні**. До об'єктивних належать реалії щоденного життя, природи, адміністративної структури держави й соціологічного життя, етнографічні, етнологічні та ономастичні реалії. До суб'єктивних науковець відносить асоціативні реалії [32].

Розгляньмо класифікацію реалій зарубіжних науковців. Так, наприклад, німецька перекладознавиця Кете Геншельманн у своїй науковій праці «Technik

des Übersetzens: Französisch-Deutsch» (укр. «Техніка перекладу: Французька-Німецька») вважає реалії словами, пов'язаними з історичними та культурними особливостями певної країни, враховуючи її політичні, історичні, суспільні, релігійні передумови. Вона розділяє реалії за такими групами:

- **geographische** (географічні);
- **ethnographische** (етнографічні);
- **Alltagsrealia** (побутові);
- **historische** (історичні);
- **gesellschaftliche** (суспільні);
- **politische** (політичні);
- **militärische** (військові);
- **architektonische** (архітектурні);
- **religiöse** (релігійні) [40].

Б. Недергаард-Ларсен, наприклад, у своєму науковому доробку «Cultural factors in subtitling» («Культурні особливості в субтитруванні») класифікує реалії за 4 групами: географічні, історичні, соціальні та культурні, які розділяються на підгрупи: біологічні, метеорологічні, політичні, військові, юридичні, релігійні й т.ін. [39, с. 211].

Важливо зазначити, що реалії мають вирізняльну особливість, адже вони відображають тісний зв'язок між тим, що вони називають (предметами, поняттями або явищами), та конкретним народом чи країною з одного боку, та певним історичним періодом з іншого. Реалії швидко реагують на зміни в суспільстві, тому постійно з'являються нові назви тих чи інших предметів, явищ.

Як ми бачимо, кожен із вчених по-своєму систематизує розподіл реалій. Попри те, що одностайну класифікацію досі не визначено, кожна класифікація має схожий тематичний поділ. В наступному підпункті нашого дослідження детальніше розглянемо військові реалії та спробуємо створити власну класифікацію.

1.3 Військові реалії: визначення, категоризація та використання в медіа-дискурсі

На тлі повномасштабного вторгнення Росії в Україну та, як наслідок, інформаційного «буму» в ЗМІ, військовий переклад розвивається швидкими темпами та стає надзвичайно актуальною темою досліджень. Збройні конфлікти створюють необхідність у точній та швидкій передачі важливої інформації. Завдяки розвитку інформаційних технологій та медійних онлайн-каналів, інформація поширюється швидше та доступніше, ніж коли-небудь раніше. Медійні канали, такі як веб-сайти новин, соціальні мережі та інші онлайн-платформи стають єдиним інформаційним простором, який забезпечує миттєвий доступ до новин та інформації про військові події в Україні.

Військова лексика в текстах мас-медіа набула великого значення, ставши важливим інструментом для розуміння та аналізу військових подій. В умовах війни відбулися суттєві зміни як в структурі ЗСУ, так і в їхній діяльності. Відповідно, ми можемо говорити про зміни та значний розвиток нових українських військових реалій, а, отже, їхній аналіз постає для нас важливим завданням.

Перш ніж підійти до дослідження особливостей відтворення українських військових реалій німецькою мовою, потрібно розглянути основні поняття. Почнемо з визначення поняття «військові реалії». Як згадано в попередньому пункті роботи, військові реалії є складовою суспільно-політичних реалій, що відображають особливі для певної країни поняття і явища зі сфери суспільно-політичного життя. Оскільки поняття «військові реалії» малодосліджене, ми, на жаль, не знаходимо його визначення в наукових працях ані вітчизняних, ані зарубіжних вчених. Пропонуємо власну дефініцію: *«Військові реалії – це слова чи словосполучення, що позначають різноманітні аспекти військової діяльності, такі як військова техніка, організаційні структури, військові звання тощо та наділені національно-культурною специфікою»*. Тобто, ми пропонуємо розуміти під військовими реаліями ті лексичні одиниці, які безпосередньо відображають національну специфіку розвитку збройних сил, озброєння, бойової техніки,

тактики та стратегії певної країни, особливості її військово-економічного та військово-політичного розвитку. А з огляду на тему нашого розсліду, а саме відтворення українських військових реалій, будемо розуміти під цим поняттям предмети та явища, притаманні ЗСУ, але чужі та відсутні в ЗС німецькомовних країн.

Проаналізувавши всі представлені на цю мить класифікації військових реалій, можемо дійти висновку, що вони недостатньо досліджені та потребують детального розгляду і систематизації. Істотною є необхідність розширення класифікації. Розгляньмо найбільш поширений розподіл військових реалій:

1. **Підрозділи:** легіон, орда, сотня;
2. **Зброя:** арбалет, мушкет, ятаган;
3. **Умундирування:** шлем, бушлат, кітель;
4. **Військові службовці і командири:** отаман, унтер, сотник.

Вважаємо цю класифікацію дещо обмеженою, адже вона включає в себе лише декілька категорій та є неповною. Знаходимо схожі думки в науковій розвідці перекладознавця С. Янчука, який у своїй дисертації переосмислює поняття «військові реалії» та також вважає, що наявні класифікації реалій не задовольняють потреб військових перекладачів. Тому він пропонує доповнити поділ військових реалій новою категорією «**військові операції та окремі тактичні дії**», до якої відносить також *національно-військові реалії* (реалії ЗС моно- та полінаціональних держав), *денаціоналізовані військові реалії* (реалії ЗС під керівництвом ООН чи НАТО з однієї сторони та національних ЗС окремих країн чи нерегулярних збройних формувань з іншої), *етно-військові реалії* (реалії окремих етносів, які не мають власної держави й регулярних збройних сил) [37, с. 99].

З огляду на проблему систематизації пропонуємо власну класифікацію військових реалій:

1. **Номенклатурні позначення (назви) зброї і техніки:** ПТРК «Стугна П», САУ «Богдана»;

2. **Підрозділи, угруповання та військові частини:** 128 окрема гірсько-штурмова Закарпатська бригада, підрозділ «Аеророзвідка»;
3. **Ранги, звання та посади:** комбат, командувач Сухопутних сил України;
4. **Структурні організації, установи, органи управління (види, роди сил, роди військ ЗСУ):** Генштаб ЗСУ, ТЦК, ГУР, Нацгвардія;
5. **Нагороди, ордени, відзнаки:** «Хрест бойових заслуг», Орден «За заслуги»;
6. **Одяг, взуття та уmundирування:** кікімора, тепловідбивне пончо, тактичні гамаші;
7. **Фонди допомоги армії:** Добровольчий/медичний батальйон Госпітальєри, «Повернись живим».

Пропонована класифікація враховує різноманітні аспекти військових реалій, але водночас визнає необхідність подальшого розширення та доповнення її складових, оскільки українські військові реалії не є вичерпними. Вони є основними елементами військового дискурсу, адже відображають не лише технічні та організаційні аспекти військової діяльності, а й національно-культурні, політичні та стратегічні особливості країни.

Окрім військового дискурсу висока частота вживання військових реалій притаманна й медіадискурсу. За Ю. Шепелем медіадискурс можна визначити так: «**Медіадискурс** – це зв'язний вербальний чи невербальний, усний або письмовий текст разом із соціокультурними, прагматичними, психологічними факторами, що виражений за посередництвом засобів масової комунікації» [36]. За типами медіадискурсу розрізняють *дискурс преси* (дискурс друкованих ЗМІ), *радіодискурс*, *дискурс телебачення*, *Інтернет-дискурс* (всі електронні форми мас-медійної комунікації). Додатково науковці розробили два підходи до виділення типів медіадискурсу: згідно з *першим підходом*, медіадискурс визначається як специфічний тип мовленнєво-мисленнєвої діяльності, що характерний лише для сфери мас-медіа. Тут типи медіадискурсу виділяються на основі функціонування мови у різних сферах людської діяльності. Такі типи можуть включати: новинний, аналітичний, рекламний, розважальний, експертний дискурси. Згідно з *другим підходом*, медіадискурс визначається як

будь-який вид дискурсу, що реалізується у сфері масової комунікації. Такий підхід дозволяє включати до медіадискурсу різні типи дискурсу, незалежно від їхньої функціональності або специфіки: політичний, релігійний, науковий, економічний, соціокультурний дискурси [25, с. 230; 34, с. 240]. У своїй роботі ми дотримуємося другого підходу до класифікації медіадискурсу та включаємо до нього, в контексті нашого дослідження, військовий дискурс.

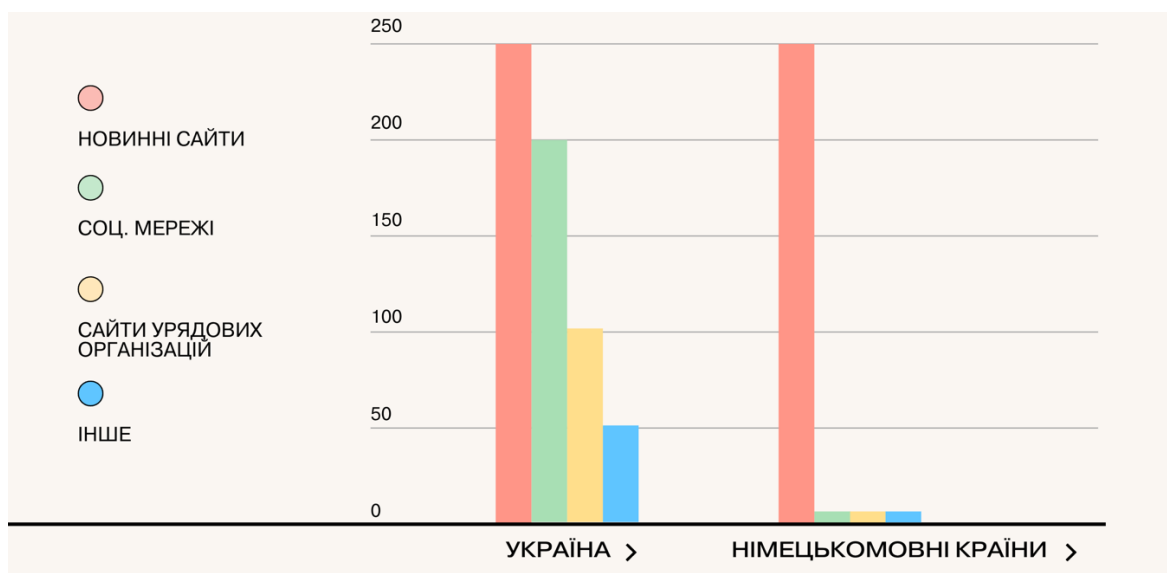
За жанровою специфікою дискурс мас-медіа включає такі види:

- *новинний дискурс* (жанри: новинна замітка, новина з коментарями експертів);
- *репортажний* (жанр: репортаж);
- *інформаційно-аналітичний* (жанри: аналітична стаття, редакційна стаття, кореспонденція, аналітичний огляд, аналітичне інтерв'ю);
- *есеїстичний* (жанри: есе, редакторська колонка);
- *реklamний* (жанри: слоган (мікрожанр), рекламна стаття, рекламне оголошення);
- *PR-дискурс* (жанри: прес-реліз, медіакит) [22].

Основним пластом завдань новинного, репортажного та інформаційно-аналітичного дискурсів мас-медіа України та німецькомовних країн на дану мить є інформування аудиторії про значимі військові події та факти, які відбуваються в Україні та поза її межами. До основних лексичних особливостей текстів цих дискурсів належать фактологічність, точність, високий ступінь стандартизації у відтворенні політичної, економічної, фінансової, наукової лексики, клішовані та стійкі вирази. Переклад текстів мас-медіа – це інтеркультурний вид перекладу, адже медійні тексти відображають культурні, соціальні та політичні особливості вихідної мови, які можуть бути відмінними для цільової аудиторії. Тому, логічно, що в таких текстах вживатиметься великий відсоток суспільно-політичних реалій та культурно маркованих слів. Відтак, можемо стверджувати, що українські військові реалії постають важливими лексичними одиницями в медійних текстах як України, так і німецькомовних країн, які мають на меті

висвітлити військові події, розкрити їхні наслідки та вплив на суспільство, а також розглянути політичні та стратегічні аспекти подій у контексті міжнародних відносин.

Дискурсивна специфіка жанру новин характеризується значним уживанням військових реалій, особливо назв українських військових підрозділів та угруповань, озброєння, техніки та структурних організацій. Для того, щоб переконатися в цьому, вирішуємо дослідити результати в Google-пошуку українською та німецькою мовами, ввівши військові реалії в пошукову стрічку. За отриманими результатами складаємо діаграму:

Малюнок 1

Діаграма «Де найчастіше вживаються військові реалії?»

Як бачимо з результатів, найбільший відсоток займають новинні сайти, як українські, так і німецькомовні. До українських новинних порталів належать «Мілітарний», «Інтерфакс», «Уніан», «Суспільне», «Факти», «ТСН», «5 канал», «Еспресо TV», «Новинарня», «ШоТам», «Радіо Свобода», «24 Канал», «Інформатор», «BBC» та ін. До німецькомовних – «News Orf» (Австрія), «Welt» (Німеччина), «Swissinfo» (Швейцарія), «Stern» (Німеччина), «Frankfurter Rundschau» (Німеччина), «Kurier» (Австрія), «ZDF» (Німеччина), «Stimme» (Німеччина), «Blick» (Швейцарія), «Heute» (Австрія), «Merkur» (Німеччина),

«Focus» (Німеччина), «Tagesspiegel» (Німеччина), «Euronews» (Німеччина), «RTL» (Німеччина), «Neue Züricher Zeitung» (Швейцарія), «N-TV» (Німеччина), «RND» (Німеччина), «Telepolis» (Німеччина), «TAZ» (Німеччина), «Tagesschau» (Німеччина), «Spiegel» (Німеччина) та ін.

Проаналізувавши ці сайти, спостерігаємо, що найчастіше військові реалії зустрічаються в таких жанрах як *репортажі, новинні замітки, статті, огляди, інтерв'ю як аналітичні, так і експертні*, тому для нашого дослідження ми обрали саме їх. Окрім того, великий відсоток реалій знаходимо в дописах в українських соціальних мережах, серед яких Instagram, Telegram, Facebook, Twitter, які стали, на даний момент, важливими інформаційними майданчиками для висвітлення перебігу військових подій в Україні. Однак, коли йдеться про пошук німецькою мовою, ми не знайшли значних результатів відтворення військових реалій у соціальних мережах. Можливо, це пов'язано з меншою популярністю соціальних мереж як інформаційних платформ у німецькомовному просторі, а також з фокусом німецькомовних ЗМІ на більш традиційних джерелах інформації та каналах висвітлення військових подій.

Українські військові реалії знаходимо також на сайтах українських урядових організацій, таких як «Офіційне інтернет-представництво президента України», «Міноборони», «Головне управління розвідки Міністерства Оборони» та ін. На сайтах урядових організацій німецькомовних країн українські військові реалії звісно ж не зустрічаємо, оскільки їхній фокус зосереджений на національних питаннях. Під категорією «Інше» розуміємо різноманітні сайти маркетплейсів, де згадуються військові реалії в контексті продажу військового екіпірування.

Що стосується специфіки перекладу новинних текстів, то від перекладача вимагається найбільш чітко та зрозуміло відтворити зміст. Важливо передати фактичну інформацію без викривлень, зберігаючи функціональний, нормативний і експресивний компоненти стилістичного забарвлення оригіналу. Надзвичайно важливим є врахування культурних та соціальних особливостей

цільової аудиторії, щоб забезпечити належний рівень зрозумілості та прийнятності тексту.

Отже, військові реалії в текстах мас-медіа виконують важливу роль для передачі українського національного колориту й особливостей військово-політичного стану нашої країни. Відтворення військових реалій в медійних текстах впливає на формування медіа-образу нашої країни в стані війни та допомагає підтримувати фокус уваги до сучасної політичної ситуації в Україні на міжнародному рівні.

1.3.1 Військова реалія vs військовий термін

Окрім військових реалій, медіадискурс України та німецькомовних країн включає вживання великої кількості військових термінів. Оскільки реалії та терміни семантично та стилістично близькі поняття, які можуть викликати плутанину, ми вважаємо за доцільне чітко розмежувати ці два поняття та проаналізувати їхню відмінність. Перш за все потрібно розуміти, що реалії виникають переважно в мовному та культурному середовищі певного народу, а терміни – є надбанням всього людства. Терміни, як назви певних предметів чи явищ, створені ученими та фахівцями в процесі обміну науковою інформацією, стають широковідомими та загальноживаними. Реалії ж проникають в мову інших народів частіше через поширення літератури та через канали ЗМІ.

Так, наприклад, військовим терміном, за В. Балабіним, є «слово, словосполучення або скорочення, що позначає предмет (явище, процес) у сфері діяльності військ за ознаками номінативності, репрезентативності, однозначності, унормованості, семантико-стилістичної нейтральності та інваріантності, потребує обов'язкового рішення у перекладі» [1, с. 13].

Ю. Лукіяничук визначає поняття військового терміна так: «Військовий термін – це слово або словосполучення, яке позначає поняття, що відноситься до організації, підготовки та ведення бойових дій, пересування та розташування військ, їх повсякденної діяльності та пов'язане з виконанням спеціальних завдань, є невід'ємною органічною частиною лексичної системи військово-

спеціальної сфери, відрізняється від інших термінів своєю значною інформаційною насиченістю» [18].

Науковець Є. Левін зазначає, що військовий термін – це «термін, що позначає поняття, пов'язані безпосередньо з військовою справою» [16, с.14].

В. Шевчук наводить таку дефініцію: «Військовий термін – це слово, або словосполучення, яке позначає певне спеціальне поняття, що належить до розділу військової науки або техніки» [35]. Основними ознаками військового терміна виступають: наявність дефініції, нейтральність та системність, висока однозначність, інформативність.

Якщо розглянути визначення військової термінології, то В. Балабін стверджує, що це «систематизована (упорядкована й структурована), стандартизована (унормована) та гармонізована (узгоджена на міжвідомчому або міждержавному рівнях) сукупність військових термінів» [1, с. 13]. З наведених визначень «військового терміна» та запропонованого в попередньому підпункті нашої роботи визначення «військової реалії» виходить, що різноманітність між військовими реаліями та військовими термінами виявляється у декількох аспектах.

Військові реалії виникають і розвиваються переважно у мовному та культурному середовищі певної нації або країни. Вони відображають специфічні риси, національні особливості та культурний контекст діяльності збройних сил. На відміну від цього, військові терміни є загальноприйнятими та міжнародними, використовуються для опису однакових концепцій у різних країнах і спільні для всього світу.

Ще одним важливим аспектом відмінностей є те, що військові терміни є стандартизованими та унормованими, а отже, з погляду перекладознавства мають, на відміну від військових реалій, усталений переклад. Зважаючи на те, що військові реалії, у зв'язку з російсько-українською війною, швидко розвиваються та пронизують різні сфери соціального життя, проникаючи у повсякденний побут не лише військовослужбовців, а і пересічних громадян, то перекладачам, відповідно, потрібно віднаходити гнучкі підходи до їхнього

відтворення. Відтак, велику актуальність складає лексикографування військових реалій.

Якщо розглядати спільні риси цих двох понять, то можемо стверджувати, що як військові терміни, так і військові реалії активно вживаються в текстах мас-медіа для інформування широкої аудиторії. Цікавою особливістю термінів також є їхня детермінологізація, тобто перехід із вузькоспеціалізованого поняття в загальноживану лексику. Якщо ми розглянемо, наприклад, військовий термін «повітряна тривога», то для українців він вже протягом двох років є загальноживаним та цілком зрозумілим.

Відповідно, знову повертаємося до думки, наскільки великий вплив на мову мають події, що відбуваються в межах певної країни. Сучасні збройні конфлікти та геополітичні події формують не лише політичну та військову ситуацію, але й впливають на мовну культуру, людей та сприйняття інформації широкою аудиторією.

1.3.2 Військові ергоніми та їхні різновиди

Як вже згадано, значну частину лексичних одиниць в новинних текстах складають військові реалії, поміж яких ми помітили велику кількість ергонімів. Якщо відтворення військової лексики загалом та військових реалій зокрема досліджували багато вітчизняних перекладознавців, то проблема відтворення етноспецифічних (культурно маркованих) військових ергонімів в українсько-німецькому перекладі залишається й досі недостатньо дослідженою.

Розгляньмо для початку дефініцію поняття «ергонім». В німецькому посібнику Андреа та Сільвіо Брендлер «*Namenarten und ihre Erforschung*» (укр. – «Види власних імен та їхнє дослідження») знаходимо наступне визначення: «*Ergonyme (vom Menschen verfertigte materielle und geistige Objekte): Objektamen wie Produktnamen, Firmennamen, Schulnamen, Schiffsnamen, Zeitungsnamen, Bücher-, Film-, Musiktitel, Namen von Fernsehsendungen und so weiter;*» [38, с. 838] (укр. - Ергоніми (створені людиною матеріальні та духовні об'єкти): власні назви

об'єктів, такі як назви продуктів, компаній, шкіл, кораблів, газет, книг, фільмів, музичних творів, телевізійних програм тощо).

Схоже визначення та класифікацію знаходимо в праці українського дослідника ономастики Ю. Карпенка, який стверджує, що ергоніми – це група лексики, яка охоплює назви організацій, виробничих та суспільних об'єднань – від партій, товариств, заводів, навчальних закладів до кінотеатрів, кооперативів, магазинів, фірм тощо [10].

Найбільш вдалою дефініцією вважаємо наступну: **Ергоніми** – це різновид онімів, що позначають власні назви різноманітних організацій, установ або інших професійних чи соціальних груп. М. Торчинський відносить до ергонімів такі одиниці: *найменування політичних партій та блоків (партіоніми), власні назви громадських спілок і товариств (консорціоніми), власні назви міждержавних об'єднань (лігоніми), назви керівних державних установ (міністеріоніми), назви підрозділів військового призначення (армоніми)* [30].

Нас у цьому дослідженні будуть цікавити власні назви на позначення конкретних українських військових підрозділів і угруповань, а отже українські військові ергоніми із підгрупи армонімів.

П. Матюша у своєму дослідженні франкомовних та румуномовних назв військових структур в українському перекладі вважає військові ергоніми носіями диференційних соціокультурних ознак, які потребують прагматичної адаптації. Автор відносить назви військових структур до особливого виду прецизійної лексики, що поєднує риси ономастичних і термінологічних одиниць та потребує адекватного відтворення у перекладі [20, с. 3].

Важливим аспектом у теоретичному дослідженні є методи утворення ергонімів. Один із широко вживаних методів утворення ергонімів є **трансонімізація**, що означає перехід власної назви з однієї категорії онімів до іншої [7, с.35]. Під час аналізу новинних текстів і вживання військових ергонімів у них, було виявлено, що вони можуть включати:

- **антропоніми** (імена історичних постатей, суспільних діячів): «30 окрема механізована бригада імені князя Костянтина Острозького», «72-а

окрема механізована бригада імені Чорних Запорозжців», «68-а окрема егерська бригада ім. Олексія Довбуша» тощо;

- **топоніми** (назви населених пунктів, регіонів, місцевостей): *«128 окрема гірсько-штурмова Закарпатська бригада», «25-та окрема повітрянодесантна Січеславська бригада», «95 окрема десантно-штурмова Поліська бригада» тощо;*
- **фітоніми** (назви рослин): *«10-та окрема гірсько-штурмова бригада «Едельвейс».*

Знаходимо ергоніми, які виконують експресивну та персуазивну функції, оскільки апелюють до емоцій та асоціацій і набувають символічного значення: *«Бригада Гвардії наступу «Помста», «1-ий окремий механізований батальйон «Вовки Да Вінчі», «1 президентська бригада оперативного призначення «Буревій», «14 президентська бригада оперативного призначення «Червона калина» тощо.*

Варто зазначити, що ергоніми мають широкий спектр функцій. Так, наприклад, науковець Г. Зимовець в своєму розслідуванні про структурно-семантичні особливості ергонімів обстоює думку, що ергоніми, окрім основної (референтної), виконують цілу низку інших додаткових функцій, зокрема, інформативної, експресивної, емотивної, меморіальної, ціннісно-ідеологічної, естетичної, апелятивної (у крайньому своєму прояві – персуазивно-маніпулятивної) тощо, причому окрема власна назва може виконувати одну з них або, більш типово, декілька функцій [7, с.35]. Що стосується характеристики, то Н. Кутуза під час дослідження виокремила цілий пласт ознак ергонімів: співвіднесення з одиничним денотатом, диференціація однакових речей, поступова втрата етимологічного значення, особливості акту найменування, специфіка написання, значеннєва актуалізація в мовленні, віддзеркалення у свідомості уявлень, а не понять на відміну від загальних назв [15]. Окрім того, дослідниця аналізує вмотивованість ергонімів і, як наслідок, розділяє їх на нейтральні та конотовані. Нейтральні вказують на характер організації чи

угруповання, а конотовані – мають асоціативні зв'язки, натяк на специфіку організації, її особливостей [там само].

Отже, ергоніми – особливий клас власних назв, унікальних за їхнім творенням, що й зумовлює потребу у всебічному дослідженні цих лексичних одиниць. Використання військових ергонімів у новинних текстах та їхнє відтворення в перекладі має велике значення для сприйняття інформації широкою аудиторією. Вивчення та розуміння ергонімів є важливим аспектом як для лінгвістики, так і для перекладознавства, особливо у контексті сучасних військових подій та конфліктів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

Отже, в цьому розділі ми провели дослідження щодо теоретичних аспектів понять «реалія» та «військова реалія», що дозволяє нам зробити такі висновки:

1) Вітчизняні та зарубіжні дослідники мають різні підходи до визначення «реалій», відмічаючи їх як мовні кодифікації, що відображають соціальні, економічні, політичні, культурні та духовні явища певного історичного етапу суспільного розвитку, або як носіїв індивідуальності національної або етнічної культури. Однак, дефініцію «реалій» Р. Зорівчак вважаємо однією з найглибше розкритих та досліджених, оскільки вона включає в себе лінгвістичний, філологічний, літературознавчий та культурологічний підходи.

2) Реалії – це слова та словосполучення, які відображають конкретні аспекти культури, побуту та життя певного народу або регіону та не мають відповідників у іншій мові. Вони відтворюють певний національний колорит та належать до лексико-предметного виду безеквівалентної лексики.

3) Підходи до класифікації реалій різняться в залежності від методології та дослідницьких інтересів. Відкритою залишається проблема універсальної класифікації реалій, яка вимагає подальших досліджень та обговорень. Систематизація Р. Зорівчак заснована на двох принципах: історико-семантичному та структурному. Інші дослідники пропонують власні підходи до класифікації, такі як розділення за географічними, етнографічними та соціально-політичними аспектами.

4) Військові реалії належать до суспільно-політичних реалій. Вони виникають і розвиваються у мовному та культурному середовищі певної нації та країни, відображають специфічні риси, національні особливості та культурний контекст діяльності збройних сил. Не мають усталеного перекладу.

5) Військові терміни - є загальноприйнятими та стандартизованими поняттями, що описують концепції у військовій сфері у всьому світі. Є унормованими.

6) Військові реалії - це лексичні одиниці, які відображають різноманітні аспекти військової діяльності, включаючи військову техніку, організаційні структури, військові звання та інші важливі аспекти, що є характерними для ЗС певної країни. Вони мають національно-культурну специфіку та відображають особливості розвитку ЗС, а також військово-економічний та військово-політичний стан країни.

7) За власною класифікацією, ми розділяємо військові реалії на назви зброї та техніки, назви підрозділів та угруповань, назви рангів, звань та посад, назви структурних організацій, установ, органів управління, назви нагород, орденів і відзнак, назви одягу, взуття та обмундирування, назви фондів допомоги армії.

8) Військові реалії мають важливу роль як у військовому, так і в медійному дискурсі. Вони є ключовими лексичними одиницями для висвітлення військових подій в Україні, розкриття їхніх наслідків та впливу на суспільство, а також аналізу політичних та стратегічних аспектів військових подій.

9) В Інтернет-дискурсі наявність військових реалій прослідковується переважно в новинних текстах. Для розсліду було обрано лише он-лайн ресурси, а саме відомі новинні портали, журнали та газети України, Німеччини, Австрії та Швейцарії («Мілітарний», «Інтерфакс», «Уніан», «Суспільне», «Радіо Свобода», «BBC», «Welt», «Swissinfo», «Stern», «Kurier», «ZDF», «Blick», «Heute», «Neue Züricher Zeitung» та багато інших).

10) Ергоніми – це різновид онімів, що позначають власні назви різноманітних організацій, установ або інших професійних чи соціальних груп.

11) До військових реалій належать військові ергоніми із підгрупи армонімів. Армоніми – це назви підрозділів та угруповань військового призначення.

12) Внаслідок спостереження за вживанням ергонімів у медійних текстах було помічено, що військові ергоніми утворюються внаслідок трансонімізації та включають топоніми, антропоніми, фітоніми. Окрім референтної та інформативної функцій, вони виконують експресивну та

персуазивну функції, апелюють до емоцій та асоціацій і можуть набувати символічного значення.

В наступному розділі нашої розвідки ми дослідимо принципи нелінійності та нестійкості в синергетиці перекладу та розглянемо як вони впливають на процес та результат перекладу.

РОЗДІЛ II. СИНЕРГЕТИЧНА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ РЕАЛІЙ У НІМЕЦЬКОМОВНИХ ЗМІ

Переклад – це складний процес міжкультурної комунікації. Для досягнення ефективної комунікації та взаєморозуміння між культурами й народами розуміння та вивчення процесу перекладу є надважливим. У контексті вивчення перекладу різні методології дослідження дозволяють розглядати цей процес з різних поглядів та враховувати різноманітні аспекти перекладацької діяльності. Однією з цих методологій є синергетичний підхід, який базується на принципах синергетики.

У цьому розділі ми ставимо за мету дослідити переклад як процес взаємодії між мовами, культурами, перекладачами та текстами з використанням синергетичної методології. Ми розглянемо, як синергетичний підхід може допомогти краще розуміти та аналізувати процес перекладу, а також які фактори та властивості впливають на якість та ефективність перекладу.

За «Великою Українською Енциклопедією» **синергетика** (від грец. *συνεργιστική* — сумісна дія) – це загальнонаукова трансдисциплінарна програма дослідження процесів самоорганізації в системах різної природи (фізичних, хімічних, біологічних, технічних, соціальних тощо), як сумісної дії елементів середовища у нерівноважному стані [26].

Л. Мініч у своїй розвідці про сутність синергетики визначає її як *науковий напрямок, який досліджує взаємозв'язки між елементами структури, або підсистемами, утвореними відкритими системами через інтенсивний (потоківий) обмін речовинами, інформацією та енергією з навколишнім середовищем в умовах нерівноваги* [21, с. 98]. Науковиця досліджує поняття синергетики або, як її ще називають, теорії самоорганізації та визначає її предметом – *дослідження законів та закономірностей глобальної еволюції довільних відкритих, складних систем, головною рисою яких є нестійкість, нерівноважність та нелінійність*.

Під впливом синергетики, окрім природничих наук, в сучасній науці виникає чимало нових галузей, наприклад, психосинергетика, педагогічна синергетика, лінгвосинергетика. В лінгвосинергетиці мовно-мовленнєву систему та мовну особистість розглядають як відкриті, складні, нелінійні системи, що функціонують шляхом взаємодії власних підсистем та зовнішніх чинників етносу, його культури, свідомості соціуму і перебувають у стані динамічної рівноваги [там само, с. 100]. Синергетичний характер мовної системи активно досліджувався представниками німецької школи лінгвосинергетики. Так, наприклад, німецькі науковиці Крістіане Гофман та Андреа Кротт у їхній праці «Einführung in die Synergetische Linguistik» («Вступ в лінгвосинергетику») розглядають мову як динамічну систему, яка зазнає змін під впливом зовнішніх чинників. Ці впливи слід шукати в середовищі системи, до якого входять соціальні та культурні системи, канал передачі інформації та індивідуальні біологічні характеристики мовців (артикуляційний апарат, слух, механізми відтворення мови, пам'ять тощо.) Ці фактори встановлюють обмеження та умови для мовної системи [41, с. 4].

Окрім цього, дослідники Рейнхард Келер та Габріель Альтман обстоюють думку, що синергетика надає системний погляд на лінгвістику та розглядає правила та структури як частину складної саморегульованої системи. Ця система описується законами, а не спостереженнями, що, зі свого боку, уможливорює глибший аналіз мови та продукування текстів [45, с. 253].

Синергетика, як наука про складні системи та їхню поведінку, також надає унікальний погляд на переклад як складний та динамічний процес. Вона досліджує взаємодію різних елементів у перекладацькому процесі, таких як мови, тексти, перекладачі та їхні соціокультурні контексти. Синергетика перекладу розглядає переклад як самоорганізовану систему, що зазнає змін під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Вперше в українському перекладознавстві поняття синергетики перекладу, синергетичної методології дослідження перекладу, фаз розвитку системи спеціального перекладу та її принципів було розроблено М. Дорофєєвою в дисертації «Синергетика

перекладу спеціальних текстів» [6]. Авторка наводить власну дефініцію поняття синергетика перекладу та стверджує, що це *міждисциплінарний напрям досліджень перекладацької діяльності як системи самоорганізації, що охоплює синергізм (процес), і синергію (результат) перекладу* [там само, с. 52].

Говорячи про синергетику, ми розглядаємо вивчення процесів, які виникають хаотично та впливають на розвиток тієї чи іншої системи. Тобто об'єкти, що змінюються, розглядають не просто як динамічні системи, а як ті, що здатні розвиватися та організовуватися самі по собі. Як результат, самоорганізація є одним із методологічних принципів синергетики. Однак, М. Дорофеева проводить розвідку й інших методологічних принципів, серед яких розділяють **принципи Буття і принципи Становлення системи** [там само, с. 179]. До принципів Буття відносять *гомеостатичність* та *ієрархічність*. Гомеостатичність пов'язана з результатом перекладу та його аттрактором, що, зі свого боку, є досягненням чи недосягненням мети комунікації через відтворення або втрату інваріанта в перекладі [там само, с. 181]. Тобто, в контексті перекладу, **аттрактор** розглядається як та цільова точка, яку перекладач прагне досягти у своєму тексті, зберігаючи ключові аспекти, зміст та мету оригінального тексту. Таким чином, аттрактор у перекладі є ідеальним результатом, до якого система перекладу прямує, забезпечуючи досягнення мети комунікації.

Розглянувши принцип ієрархічності, розуміємо, що йдеться про підпорядкування певних елементів системи на різних рівнях. М. Дорофеева розрізняє мікрорівень (текст перекладу), макрорівень (текст перекладу в цільовому дискурсі) та мегарівень (текст перекладу в цільовій культурі або ноосфері). Підкреслення такої ієрархії допомагає краще розуміти та моделювати перекладацький процес у всій його складності. Якщо ж аналізувати **принципи Становлення системи**, то виділяють *породжувальні* та *конструктивні* принципи. До породжувальних належать **нелінійність, нестійкість, незамкненість**, що вказує на те, що система може мати непередбачувану та змінну природу. До конструктивних – **динамічна ієрархічність та**

спостережуваність [там само, с. 183]. В контексті теорії перекладу фаза Становлення системи відповідає процесові перекладу.

О. Селіванова, досліджуючи сучасну лінгвістику, її напрями та проблеми, також торкається проблеми синергетики перекладу та обґрунтовує модель перекладу. У своїй розвідці авторка описує модель перекладу і вважає її організованою синергетичною суперсистемою, яка є відкритою, складною, нелінійною та нерівноважною. Вона переходить від хаосу рефлексії перекладача до порядку створення нового тексту і далі від хаосу рефлексії читача під час сприйняття перекладеного тексту до впорядкування входження тексту в нову культуру [24, с. 682]. Основним атрактором цієї системи є діалогічність, тобто взаємодія та обмін між перекладачем, автором оригінального тексту, читачем та культурним контекстом.

Синергетика перекладу ж, за О. Селівановою, характеризується взаємною детермінованістю всіх елементів комунікативного континуума, наявністю параметрів самоорганізації, які забезпечують баланс змістів та прагматичну відповідність, а також деструктивних чинників, що виникають через лакуни у мовах та текстах оригіналу та перекладу, а також невідповідність культурної та комунікативної компетенції носіїв мови оригіналу та перекладу. У процесі перекладу система проходить хаотичний, неструктурований стан і здійснює фазовий перехід до якісно нового рівня самоорганізації [там само].

Отже, синергетика перекладу розглядає переклад як складний, динамічний процес, що переходить від хаосу до впорядкованості, тобто від рефлексії перекладача до створення нового тексту, а потім до інтеграції тексту в нову культуру. Синергетика досліджує взаємодію та взаємозв'язок усіх складових комунікативного континууму, а її принципи створюють системний підхід до розуміння перебігу перекладацького процесу. Перейдімо до розгляду принципу нелінійності, щоб розкрити ще один аспект, який впливає на процес перекладу.

2.1 Нелінійність відтворення українських військових реалій у німецькомовних медійних текстах

У синергетичній методології дослідження перекладу процес перекладу рекомендується аналізувати, спираючись на принципи Становлення системи, оскільки саме вони призначені для опису й моделювання динамічних об'єктів. М. Дорофєєва обстоює думку, що саме принципи нелінійності, незамкненості та нестійкості формують засадничі основи синергетичної методології.

Пропонуємо розглянути принцип нелінійності. **Нелінійність** в синергетиці описує властивість суперсистем, де невеликі зміни в початкових умовах можуть призвести до значних, непередбачуваних наслідків у їхньому розвитку. Іншими словами, *поведінка системи не є лінійною або передбачуваною, а може бути хаотичною і змінюватися внаслідок різних факторів*. Як приклад наведемо природну нелінійність, а саме «ефект метелика», коли невелика зміна температури чи тиску може спричинити зміну погодних умов.

Крізь призму перекладу під нелінійністю розуміємо те, що *процес перекладу не є лінійним або прямим*; він не слідує суворому, чітко визначеному плану, а розвивається непередбачувано. Під час дослідження натикаємося на синоніми до поняття «нелінійність» - *багатоваріантність, альтернативність вибору*. Це свідчить про те, що **нелінійність у перекладі означає можливість існування кількох різних підходів до перекладу або варіантів перекладу одного й того ж тексту**. Перекладач може вдаватися до різноманітних перекладацьких рішень на основі контексту, стилю тексту, культурних особливостей адресата та власних когнітивних особливостей.

Окрім цього, принцип нелінійності також розглядається крізь призму психолінгвістики та становить «неоднаковий результат вибору перекладача власного перекладацького рішення із можливих альтернатив в однаковій перекладацькій ситуації» [4, с. 98]. Існує безліч факторів, які можуть впливати на результат перекладу та змінювати його. Ми спираємося на класифікацію таких факторів:

- фаховий дискурс вихідної та цільової мов та лінгвокультур;
- фактори комунікативної ситуації, які визначають текст оригіналу;
- тип тексту оригіналу;
- інформаційний запас перекладача і адресатів перекладу;
- вимоги замовника перекладу;
- когнітивні особливості перекладача, включаючи рівень його перекладацької компетенції;
- суб'єктивні фактори які впливають на умови виконання перекладу (наявність пошукових інструментів, фізичний та психологічний стан перекладача) [там само, с. 100].

З вказаного вище випливає, що результатом дії принципу нелінійності перекладу є варіантність перекладацьких рішень. Загалом, можливі варіанти перекладу слова (терміна), а в нашому випадку військової реалії, називають **варіантними відповідниками** [9, с. 279]. Виявлення значень слова в контексті дозволяє знайти для нього в мові перекладу прямий відповідник (квівалент) або низку варіантних відповідників, серед яких перекладачеві потрібно буде обрати один.

Варіантні відповідники можна класифікувати так: (1) словникові варіантні відповідники, тобто ті, які фіксуються в словниках; (2) варіантні відповідники, які не належать до реєстру словника. Якщо в першому випадку перекладач має обрати один з багатьох запропонованих словником варіантних відповідників слова, враховуючи конкретний контекст, то в другому випадку, коли не існує словникового перекладного відповідника, перекладач повинен використовувати певні прийоми перекладу, характерні для передачі безеквівалентної лексики. Оскільки досліджувані українські військові реалії є безеквівалентними одиницями, усталеного перекладу для яких немає, причиною появи великої кількості варіантних відповідників у німецькомовних новинних текстах ми вважаємо **лакунарність** цього виду етноспецифічної лексики в цільовій мові.

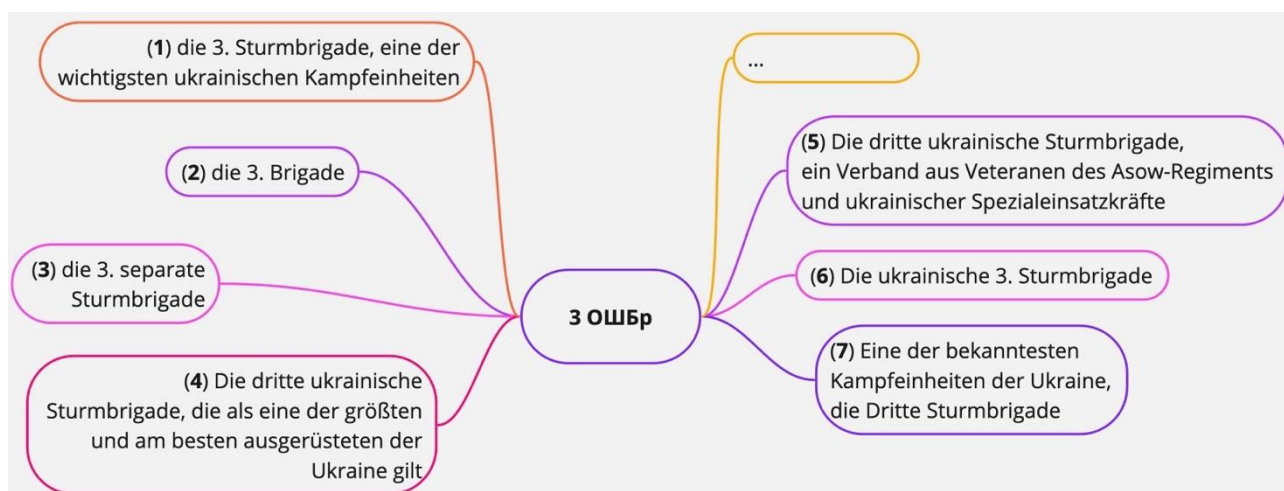
Різноманітність підходів, впливів і контекстів у перекладі ілюструє нелінійність цього процесу, оскільки результати можуть бути суттєво різними й не завжди пропорційними до вхідних параметрів. Перекладачі можуть приймати різні рішення, спираючись на свої знання, досвід та інтерпретації тексту. М. Дорофеева виокремлює **3 напрямки** процесу перекладу, як нелінійного феномену. До них належать: 1) зв'язок з об'єктом перекладу (оригіналом); 2) зв'язок зі структурою мислення суб'єкта перекладу; 3) зв'язок об'єкта перекладу з навколишньою дійсністю [5, с. 332].

Якщо проаналізувати кожен напрямок, то в першому, наприклад, перекладач повинен правильно зрозуміти та інтерпретувати текст вихідної мови, проаналізувати його стиль, наявність певних культурних особливостей. В контексті нашого наукового розсліду перекладач може застосовувати для відтворення українських військових реалій прийоми **калькування в комбінації з транскодуванням** (транслітерацією чи транскрипцією), наприклад, *протитанковий ракетний комплекс «Стугна-П» - das Panzerabwehr-Raketensystem Stugna-P* [46; 47]; *САУ «Богдана» - Radhaubitze Bohdana* [51; 142]; *55 окрема артилерійська бригада «Запорізька Січ» - 55. Artillerie-Brigade Saporischschja Sich* [63; 121] тощо.

В другому напрямку йдеться про те, як перекладач сприймає та інтерпретує оригінальний текст, спираючись на свої когнітивні здібності, досвід, знання та розуміння вихідного тексту. А в третьому напрямку перекладач повинен враховувати зовнішні фактори, такі як культурний контекст, соціальні та політичні обставини, що можуть впливати на процес перекладу та його результат. Потрібно врахувати контекст, в якому переклад буде використано, зокрема культурні, соціальні, історичні фактори. Перекладач повинен адаптувати текст так, щоб він був зрозумілим і адекватним у новому середовищі. Тут перекладачі можуть вдаватися до таких прийомів відтворення українських військових реалій, як **прагматична адаптація**: *10-та окрема гірсько-штурмова бригада «Едельвейс» - die ukrainische 10. Gebirgsjägerbrigade «Edelweiß»* [53; 129]; **експлікацій**: *гвинтівка «Володар Обрію» - das großkalibrige*

Scharfschützengewehr «Wolodar Obriju», zu Deutsch «Herr des Horizonts» [77; 150]; комбат – der Batteriekommandant [60; 114]; описового перекладу: 72-га окрема механізована бригада імені Чорних Запорозжців – 72. Mechanisierte Division. Sie trägt den Traditionsnamen «Schwarze Saporoger Kosaken» [58; 98]; СтрамКом – die Abteilung für strategische Kommunikation des Oberbefehlshabers der ukrainischen Streitkräfte [73; 148]; опущення: Об'єднана штурмова бригада поліції «Лють» - Brigade «Ljut» [76; 143] тощо.

Реалізацію нелінійності в перекладі демонструють, наприклад, варіантні відповідники військового ергоніма *3 ОШБр*. Схематично їх можна відобразити так:

Малюнок 2

Мапа варіантних відповідників військової реалії «3 ОШБр»

Як бачимо, на мапі представлено 7 можливих варіантів відтворення ергоніма, варіантні відповідники якого не є вичерпними та можуть бути доповненими. Перекладачі використовують різні прийоми та способи відтворення цієї реалії. Зокрема, приклади 1, 4, 5, 7 відрізняються детальним відтворенням, а саме експлікацією ергоніма та підкресленням важливого статусу бригади. Цей спосіб відтворення реалії застосовується перекладачами в тих випадках, коли вони концентруються на адресатові з метою надання йому максимального контексту для глибокого розуміння реалії та її значення в межах російсько-української війни. А, оскільки, читачі новинних текстів – це люди з

різним рівнем військових знань, від звичайних громадян до військових експертів, перекладачі прагнуть оптимально відтворити зміст реалії.

Залежно від мети перекладу, типу тексту та вимог замовника в прикладах 2, 3, 6 перекладачі відтворюють реалію коротко та узагальнено. Такі підходи є прийнятними, особливо, якщо йдеться про новинні тексти, де є визначені вимоги економії простору чи часу. Так само перекладачі можуть зосереджуватися на підкресленні лише окремих аспектів реалій, враховуючи контекст та комунікативну ціль. Наприклад, у варіанті 5 перекладач робить акцент на походженні бригади, а у 4 – на статусі та рівні забезпечення бригади.

Причина багатоваріантності відтворення військового ергоніма полягає, отже, у відсутності його словникового відповідника, різноманітності підходів до його інтерпретації. З погляду синергетики, непрогнозованість та багатоваріантність перекладацьких рішень зумовлюються наявністю двох відкритих рівнів самоорганізації систем перекладу: **внутрішнього та зовнішнього рівнів**. Внутрішній мікрорівень стосується тексту перекладу та комунікативної ситуації. Зовнішній рівень охоплює макрорівень дискурсу та мегарівень культури [6, с. 423-424]. Макрорівень стосується типу фахового дискурсу, в якому розміщено вихідний текст, а мегарівень містить нескінченну фонову інформацію і стосується широких культурних і соціальних аспектів, які впливають на переклад. Перекладач, перебуваючи у різних ролях, впливає на всі рівні синергетичної системи перекладу.

Проаналізувавши 7 варіантних відповідників, ми не спостерігаємо переважання одного певного підходу до перекладу. Це і свідчить про нелінійність перекладу. Вибір відповідника залежить від позамовних факторів перекладу: вимог типу тексту і замовника, мети перекладу, адресата, когнітивних особливостей та досвіду перекладача.

2.2 Відношення перекладацької рівноваги у системі варіантних відповідників на позначення українських військових ергонімів

Розгляньмо принцип нестійкості або, як його ще називають, принцип нерівноважності в синергетичній методології дослідження перекладу. **Нестійкість** — це стан системи, під час якого вона перебуває в нестабільному, нестатичному або нерівноважному положенні. Це стан системи, коли вона дуже чутлива до найменших зовнішніх впливів. У такому стані навіть невеликі флуктуації (збурення, коливання) можуть призвести до суттєвих змін у системі. Нестійкість в перекладі, отже, характеризується тим, що неможливо однозначно передбачити результат або подальший розвиток процесу.

Нестійкість перекладацького процесу, виходячи з розвідки М. Дорофеевої, виражена через **точки біфуркації** та реалізується через відношення рівноваги [6, с. 232]. У перекладацькому процесі існує момент, коли система досягає критичної точки, після якої можливі різні шляхи розвитку подій. Ці критичні точки і є точками біфуркації, які можуть визначати напрямок та характер перекладу. Л. Піхтовнікова, яка глибоко досліджує лінгвосинергетику, під біфуркаціями розуміє розгалуження системи, коли вона може розвиватися в декількох напрямках. Вибір одного з напрямків є непередбачуваним через наші обмежені знання та недетермінованість навколишнього світу [23, с. 275]. Тобто, перекладач, виконуючи переклад, входить в нерівноважний стан процесу і, доходячи до точки біфуркації, мусить прийняти перекладацьке рішення, обравши один варіант серед великої кількості інших. Біфуркації є своєрідними викликами для перекладача.

Нестійкий стан системи можна продемонструвати на прикладі відношень перекладацької рівноваги. На основі фізичних понять М. Дорофеева розробила три перекладацьких відношення: стійка, нестійка та байдужа рівновага. Розгляньмо стійку рівновагу у системі варіантних відповідників українських військових ергонімів.

2.2.1. Стійка рівновага

Під стійкою рівновагою ми розуміємо «відтворення домінанти перекладу вихідного тексту на формально-мовному рівні одиниць перекладу (еквівалентний переклад) та на комунікативно-прагматичному рівні цільового тексту (адекватний переклад)» [6, с. 32]. Тобто, стійка рівновага в перекладі досягається тоді, коли перекладачем для відтворення військового ергоніма обирається **еквівалент** або **варіантний (контекстуальний) відповідник** для цільового фахового дискурсу, таким чином забезпечуючи збереження основної домінанти вихідного тексту. Перекладач повинен враховувати комунікативні потреби цільової аудиторії та її культурних особливостей.

Візьмемо до прикладу один із варіантних відповідників ергоніма *3 ОШБр (3-тя окрема штурмова бригада)* [56], які згадувалися раніше в підрозділі про нелінійність перекладу. В українських медіатекстах часто використовують аббревіатуру для позначення цього військового угруповання, тоді як в німецькій мові відповідна аббревіатура відсутня. Відтворення ергоніма німецькою мовою «*die 3. separate Sturmbrigade*» [151] забезпечує стійку рівновагу, оскільки перекладач вживає прямий відповідник (еквівалент).

Якщо розглядати ергонім «*24-та ОМБр ім. Короля Данила*» [62] (24 окрема механізована бригада ім. Короля Данила) та його варіантний відповідник «*Die nach König Danylo benannte 24. mechanisierte Infanterie-Brigade*» [87], то бачимо стійку рівновагу. Хоч перекладач і додає, що це саме піхотна бригада, обраний термін *Infanterie* може бути менш точним, оскільки механізована бригада зазвичай має в своєму складі бронетранспортери та бойові машини, тоді як піхотна бригада може мати меншу кількість такої техніки. Втім, цей контекстуальний відповідник на рівні дискурсивно-ситуативної інформації є прийнятним, оскільки він зберігає загальний зміст ергоніма.

Одним із варіантних відповідників українського військового ергоніма «*10-та гірсько-штурмова бригада «Едельвейс»*» [53] є «*die ukrainische 10. Gebirgsjägerbrigade «Edelweiß»*» [129]. І тут, ми вважаємо, що переклад є досить точним. Використання перекладачем замість можливого *Gebirgssturmbri-*

терміна Gebirgsjägerbrigade, який є суто німецькою військовою реалією, свідчить про його намагання підібрати найближчий еквівалент в цільовій мові. Цей відповідник можемо розглядати як приклад стійкої рівноваги.

Окрім того, наводимо наступні приклади для ілюстрування відношення стійкої рівноваги:

- 1) 36-та окрема бригада морської піхоти - *Marineinfanteriebrigade 36* [78; 118];
- 2) 93-тя ОМБр «Холодний Яр» - *die 93. separate mechanisierte Brigade Cholodnyj Jar* [55; 123];
- 3) 72-га ОМБр імені Чорних Запорозжців - *72. separate mechanisierte Brigade, benannt nach den Schwarzen Saporogern* [58; 98];
- 4) 35-та бригада морської піхоти - *35. Marine-Brigade* [54; 83];
- 5) 79-та ОДШБр - *79. separate Luftangriffsbrigade* [49; 88];
- 6) 30-та окрема механізована бригада імені князя Костянтина Острозького – *die 30. mechanisierte Fürst-Ostroschskij-Brigade* [59; 122].

2.2.2. Нестійка рівновага

Коли між вихідним та цільовим текстом виникають незначні розбіжності, ми говоримо про нестійку рівновагу. **Нестійка рівновага** за М. Дорофєєвою – це відношення перекладацької відповідності між вихідним і цільовим текстами з частковою втратою інформації, що не порушує домінанти перекладу. Нестійка рівновага виникає через хибні перекладацькі рішення та через перекладацькі відповідники, які вимагають додаткової експлікації для адресатів [6, с. 338]. Тобто, за нестійкої рівноваги інформація може дещо викривлюватися, опускатися або не бути точно відтвореною в перекладі, як це відбувається за стійкої рівноваги. Однак домінанта перекладу залишається непорушеною, що дозволяє зберегти основний зміст вихідного тексту в перекладі.

Аналізуючи інший варіантний відповідник військового ергоніма «10-та гірсько-штурмова бригада «Едельвейс» [53], а саме «*Edelweiß-Bataillon*» [93],

простежуємо приклад нестійкої рівноваги. На поняттєвому рівні важливо розрізняти ієрархічне відношення бригади та батальйону. Бригада і батальйон – це два різних рівні військової організації. Бригада є більшим і потужнішим підрозділом, ніж батальйон. Зазвичай бригада складається з кількох батальйонів, підпорядкованих одному командиру, а кожен батальйон, зі свого боку, складається з кількох рот. Тому поняттєвий зміст ергоніма був частково втрачений у перекладі.

Вже згадуючи раніше військовий ергонім «*24-та ОМБр ім. Короля Данила*» [62], знаходимо ще один варіантний відповідник «*die 24. Brigade*» [137]. Якщо його аналізувати, можна побачити приклад нестійкої рівноваги, адже перекладач опускає важливу інформацію щодо специфіки та характеру підрозділу, а також іменування бригади на честь видатної історичної постаті короля Данила. Ця втрата деталей призводить до втрати контексту та історичного значення назви бригади в цільовому тексті. Вживання такого варіантного відповідника могло б бути виправданим, якби цей військовий ергонім вже був згаданий в тексті раніше. Однак, в тексті він з'являється лише одноразово.

Проілюструємо ще один приклад нестійкої рівноваги у відтворенні військового ергоніма «*80-та Галицька ОДШБр*» [57] через варіантний відповідник «*die 80. Unabhängige Luftlande-Sturmbrigade*» [157]. У цьому випадку відтворення ергоніма німецькою мовою не передає повну характеристику та назву бригади, оскільки не вказує на її географічне походження. Це опущення перекладача призводить до втрати деталей, але не порушує домінанти перекладу.

2.2.3 Байдужа рівновага

Байдужа рівновага – це рівновага елементів системи поза контекстом. Байдужої рівноваги досягають еквіваленти, що не залежать від контексту, такі як власні назви, географічні назви, абрєвіатури, прецизійна лексика [6, с. 239]. Ці

елементи залишаються сталими незалежно від контексту, тому що їхнє значення не змінюється і не залежить від навколишніх умов.

В контексті відтворення українських військових ергонімів, можемо припустити, що байдужа рівновага реалізовуватиметься через відтворення антропонімів, топонімів, фітонімів німецькою мовою, які можуть бути частинами ергонімів.

Наприклад, варіантним відповідником ергоніма «*Батальйон Вовки Да Вінчі*» [68] є «*Da Vincis Wölfe Bataillon*» [86]. В цьому випадку антропонім *Да Вінчі* переноситься в цільову мову транслітерацією, що забезпечує унікальність назви та відповідає принципу байдужої рівноваги.

Військовий ергонім «*Батальйон Айдар*» [64] та його варіантний відповідник «*Das ukrainische Freiwilligen-Bataillon Ajdar*» [154] мають топонім *Айдар*, річка, на берегах якої відбувався перший бій формування. Байдужа рівновага досягається перенесенням назви угруповання, а точніше її транслітерацією в перекладі.

До прикладів, які ілюструють відношення байдужої рівноваги, можемо навести наступні:

- 1) *Перша президентська бригада «Буревій» - die 1. Einsatzbrigade «Bureviy»* [48; 132];
- 2) *Підрозділ «Аеророзвідка» - die ukrainische Drohneneinheit Aeroroswidka* [67; 85];
- 3) *93-тя ОМБр «Холодний яр» - Die 93. Kholodnij Jar Brigade der Ukraine* [55; 89];
- 4) *Бригада спеціального призначення «Азов» - Asow-Brigade* [72; 81];
- 5) *Партизанський рух «Атеш» - die auf der Krim operierende ukrainische Partisanengruppe «Atesh»* [66; 130];
- 6) *55-та окрема артилерійська бригада «Запорізька Січ» - 55. Artillerie-Brigade Saporischschja Sich* [53; 121].

На завершення підрозділу слід підсумувати, що існує 3 види перекладацьких відношень, що демонструють різні рівні стабільності в перекладацькому процесі: стійка, нестійка та байдужа рівновага. Причиною нестійкості в перекладі є наявність точок біфуркації, коли система перекладу досягає критичної точки та може розвиватися в різних напрямках. Це робить процес перекладу менш передбачуваним та створює виклики для перекладача.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Отже, в другому розділі нашої розвідки ми дослідили синергетичні аспекти процесу перекладу, розглянули причини багатоваріантності перекладацьких рішень у відтворенні українських військових ергонімів, проаналізували принципи нелінійності й нестійкості в перекладі. Сутність вищевикладеного зводиться до таких висновків:

1) Синергетичний підхід до дослідження перекладу пропонує інноваційний метод аналізу перекладацької діяльності, що розглядає переклад як динамічну, відкриту, самоорганізовану систему, яка постійно взаємодіє з навколишнім середовищем;

2) Методологічні принципи синергетики включають принципи Буття (гомеостатичність та ієрархічність) і принципи Становлення системи (нелінійність, нестійкість (нерівноважність), незамкненість, динамічну ієрархічність та спостережуваність);

3) Атрактор - це кінцевий стан, до якого система прагне, незалежно від початкового стану. Це ціль, яку перекладач прагне досягти, зберігаючи мету оригінального тексту. Це ідеальний результат перекладу, що забезпечує досягнення мети комунікації та створення нового тексту, який відповідає вимогам цільової аудиторії;

4) Переклад – це складний процес, який переходить від хаотичного до впорядкованого стану: від рефлексії перекладача до створення нового тексту та його подальшої інтеграції в нову культуру;

5) Принцип нелінійності в перекладі означає те, що процес перекладу не є лінійним чи передбачуваним, а може бути хаотичним, залежно від різних факторів. Нелінійність у перекладі допускає існування кількох варіантів перекладу одного тексту, а вибір конкретного варіанту визначається різними факторами;

6) Факторами, що впливають на результат перекладу, є фаховий дискурс вихідної та цільової мов і культур, комунікативна ситуація, тип тексту,

знання перекладача, вимоги замовника, перекладацька компетенція, а також суб'єктивні фактори, зокрема фізичний та психологічний стан перекладача;

7) Наслідком дії принципу нелінійності перекладу є варіантні відповідники – можливі варіанти відтворення військової реалії.

8) Українські військові реалії належать до безеквівалентної лексики, усталеного перекладу яких не існує. Виникнення варіантних відповідників у відтворенні військових реалій свідчить про лакунарність цього виду військової лексики у цільовій мові й культурі .

9) Нестійкість перекладу — це стан перекладацького процесу, за якого система перекладу перебуває в нестабільному або нерівноважному положенні. Вона характеризується високою чутливістю до зовнішніх впливів.

10) Точки біфуркації – це критичні моменти в перекладі, після проходження яких, можливі різні шляхи розвитку. В точці біфуркації перекладач повинен обрати один шлях, один варіант перекладу.

11) Існує 3 відношення перекладацької рівноваги: стійка, нестійка, байдужа. Стійка рівновага досягається, коли перекладач відтворює військову реалію еквівалентом або контекстуальним відповідником, зберігаючи основну домінанту вихідного тексту. Нестійка рівновага виникає тоді, коли під час відтворення реалії частково втрачається інформація, але не порушується домінанта перекладу. Байдужа рівновага характеризується тим, що елементи вихідного та цільового текстів залишаються сталими незалежно від контексту. Цими елементами є власні назви, географічні назви, аббревіатури, прецизійна лексика.

РОЗДІЛ III. ПОРІВНЯЛЬНО-ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ РЕАЛІЙ У ПАРАЛЕЛЬНИХ ТЕКСТАХ МЕДІАДИСКУРСУ УКРАЇНИ ТА НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇН

3.1. Відтворення військових ергонімів

Проаналізувавши відтворення українських військових реалій в текстах німецькомовних ЗМІ загалом, можемо стверджувати, що вживання військових ергонімів складає чи не найбільший відсоток військової лексики в новинних текстах. Це говорить про те, що німецькомовні медіа активно слідкують за перебігом російсько-української війни та надають значну увагу висвітленню діяльності різних військових підрозділів і ситуації безпосередньо на полі бою. Це дозволяє читачам зрозуміти структуру українського війська, а саме які військові угруповання беруть участь в операціях, їхню роль, успіхи на фронті, а також скласти конкретний медіаобраз України, як держави, що перебуває в стані війни, та її змоги до протистояння силам РФ.

Відтак, перед перекладачами постає надважливе завдання: максимально точно відтворити військовий ергонім. Однак, чи завжди перекладачі обирають стратегію репродукції, чи боряться з дилемою: додатково показати специфіку ергоніма в експлікації/перекладі назви чи зберегти звичність і втратити специфіку в стратегії адаптації, проаналізуємо в цьому підрозділі.

Розгляньмо відтворення українського військового ергоніма *«ОШБр поліції Лютъ»* в німецькомовних джерелах. Одного єдиного варіанту відтворення не знаходимо, натомість знаходимо на різних новинних платформах 5 варіантних відповідників, що свідчить про нелінійність перекладацького процесу:

Малюнок 3

Мапа варіантних відповідників військової реалії «ОШБр поліції Лють»

*(1) **Об'єднана штурмова бригада поліції "Лють"** забезпечена всім необхідним, працює на лінії фронту і просувається разом із військовими, але зазнає і втрат [69].*

*(1.1) Die ukrainische Armee hat laut eigenen Angaben ein schwer umkämpftes Dorf nahe der Stadt Bachmut im Osten des Landes zurückerobert. „Ich kann bestätigen, dass das dank der Anstrengungen der 80. Luftsturmbrigade, der fünften Sturmbrigade und der **vereinigten Brigade der Nationalen Polizei ,Ljut‘ (,Wut‘)** gelungen ist“ [107].*

*(1.2) **Die Brigade "Ljut"** veröffentlichte ein Video, auf der sie ebenfalls die Einnahme der Ortschaft unmittelbar südlich der Stadt Bachmut verkündete [143].*

*(1.3) Das Personal der **Ljut-Sturmbrigade, einer der Brigaden der Offensivgarde,** ist motiviert und bereit für eine Gegenoffensive [90].*

*(1.4) **Nationale Polizeibrigade "Lyut"** verteilt "Eintrittskarten für das Kobzon-Konzert" an Insassen [125].*

*(1.5) **Die Ljut-Brigade** veröffentlichte ein Video, das russische Luftangriffstruppen zeigt,*

*die von Haubitzengranaten und
Mörsergranaten getroffen werden [127].*

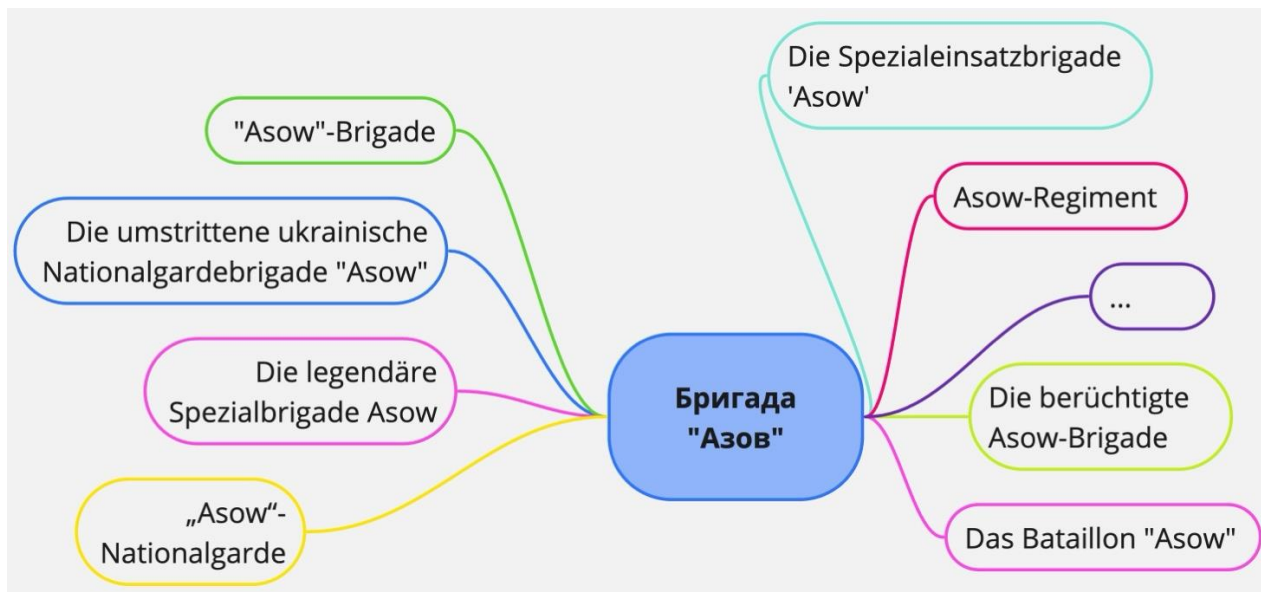
Можемо помітити певну множинність у відтворенні ергоніма. В першому варіанті (1.1) перекладач застосовує прийом калькування, транслітерує і навіть перекладає назву угруповання. Вважаємо уживану тактику перекладача вдалим рішенням, адже український та німецькомовний читач сприйматимуть назву бригади з однаковим відтінком і матимуть схожі асоціації. Тут ергонім виконує експресивну функцію. Єдине що, перекладач не зазначає в перекладі, що це саме штурмова бригада, що дещо обмежує розуміння призначення цього військового угруповання. Однак, цей варіант перекладу є прикладом стійкої рівноваги, адже перекладач зберігає основний зміст ергоніма.

Що стосується прикладів 1.2 та 1.5, бачимо, що перекладачі обрали спосіб транслітерації назви без додавання додаткових деталей, обмежившись лише основною назвою без уточнення специфіки чи функції угруповання. Такий підхід дозволяє уникнути повторень і може бути прийнятним у випадках, коли контекст вже відомий читачеві. Приклад 1.3 цікавий тим, що перекладач, окрім транслітерації назви, застосував описовий переклад, включивши додаткову інформацію про те, що ця бригада належить до Гвардії наступу. Такий підхід забезпечує контекстуалізацію перекладеного ергоніма, надаючи адресатам перекладного тексту більше інформації про військовий підрозділ. Тобто, в перекладі одного ергоніма (бригада «Лють») з'являється інший український військовий ергонім (Гвардія наступу). Таке перекладацьке рішення свідчить про високий рівень дискурсивно-текстової компетенції виконавця перекладу та про відношення стійкої рівноваги.

Приклад 1.4 демонструє узагальнене відтворення ергоніма з невірною транслітерацією. Коректним транслітеруванням назви німецькою мовою було б «Ljut», перекладач ж транслітерує назву за стандартами англійської мови. Окрім того, перекладач також обирає опустити інформацію про характер підрозділу. Тому сміливо можна визначити, що таке перекладацьке рішення є прикладом

нестійкої рівноваги. Відтворення власної назви («Лють») у прикладах 1.1, 1.2, 1.3, 1.5 за допомогою прийому транслітерації є прикладом байдужої рівноваги. Проаналізувавши можливі варіантні відповідники, найкращим відповідником вважаємо повну кальку з транслітерацією і перекладом назви угруповання та пропонуємо: *die vereinigte Sturmbrigade der nationalen Polizei «Ljut» («Wut»).*

Проаналізуємо відтворення військового ергоніма «*Бригада Азов*» та відношення перекладацької рівноваги у варіантних відповідниках:

Малюнок 4

Мапа варіантних відповідників військової реальії «*Бригада Азов*»

Як можемо бачити на мапі, існує близько 8 варіантних відповідників відтворення ергоніма. Однак, насправді їх набагато більше, як і підходів перекладачів. Розглянемо детальніше на прикладах:

(2) Командир шостого батальйону бригади "Азову" Арсен Дмитрик з позивним "Лемко" назвав головні проблеми контрнаступу ЗСУ у 2023 році, під час якого не вдалось досягти поставлених цілей [72].	(2.1) <i>"Asow"-Brigade wieder in der Ostukraine im Einsatz</i> [108]. (2.2) <i>Die umstrittene ukrainische Nationalgardebrigade "Asow" ist nach Angaben aus Kiew neu aufgestellt worden und wieder im Fronteinsatz</i>

gegen russische Truppen in der Ostukraine [там само].

(2.3) «Die legendäre Spezialbrigade Asow hat mit Kampfeinsätzen im Gebiet des Waldes von Serebrjanka begonnen», ... [там само].

(2.4) "Die Spezialeinsatzbrigade 'Asow' hat sich erholt und beginnt mit der Durchführung von Kampfeinsätzen im Gebiet des Serebrjanskyj-Waldes." [82].

(2.5) Das Bild zeigt Selenskyj im Flugzeug zusammen mit drei Kommandeuren des Asow-Regiments, dem Chef der Marineinfanteriebrigade 36, Serhij Wolynskyj, und ... [117].

(2.6) Die berüchtigte Asow-Brigade ist wieder an der Front im imperialistischen Krieg in der Ukraine. Sie wurde von ukrainischen Faschisten gegründet und später in die Nationalgarde integriert [81].

Варіант 2.1 є прикладом стійкої рівноваги, адже перекладач обирає прямий відповідник (еквівалент) і транслітерує назву бригади. Однак, якщо звернути увагу на приклад 2.5, то він демонструє нестійку рівновагу та дещо хибне рішення перекладача - відтворити військовий термін «бригада» терміном «Regiment» (полк). Полк, на відміну від бригади, позначає інший рівень військової організації та структури й складається з трьох або більше батальйонів, кожен з яких має певну спеціалізацію. Своєю чергою, бригада складається з декількох полків, кожен з яких спеціалізується у певній сфері. Значна різниця полягає і в чисельності. Полк складається з кількох сотень солдатів, бригада – з

кількох тисяч. Можемо припустити, що перекладач обрав такий варіант через те, що у 2014 році «Азов» дійсно мав статус полку особливого призначення, однак у 2023 році його перейменували в бригаду спеціального значення. Особовий склад «Азову» на дану мить складає близько 7000 бійців, тому вірним терміном вважаємо саме «бригада». Цей приклад підкреслює важливість актуалізації фонових знань перекладачів щодо військової лексики та реалій, особливо в контексті таких динамічних процесів, як військові конфлікти та війни.

Якщо розглядати приклад 2.4, то вважаємо експлікацію ергоніма успішним перекладацьким рішенням. Додавання інформації про те, що це бригада спеціального призначення, надає адресатам повнішу картину про специфіку діяльності бригади «Азов» та її особливу місію. Цей варіантний відповідник є прикладом стійкої рівноваги, оскільки перекладач відтворює ергонім контекстуальним відповідником.

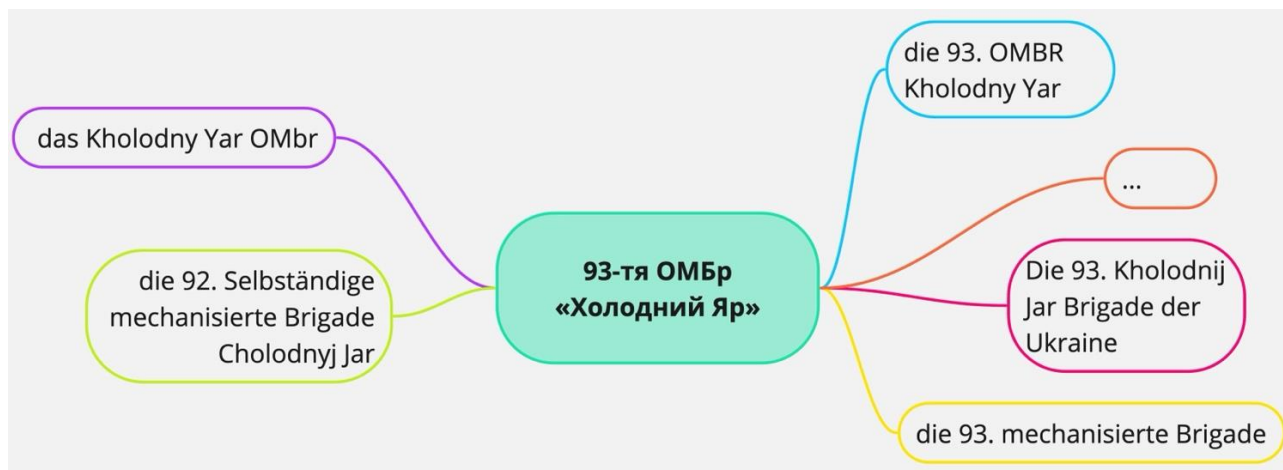
Найцікавішими для аналізу є варіантні відповідники 2.2, 2.3, 2.6. Одразу помічаємо, що вони мають своєрідну конотацію, яка впливає на сприйняття читачів. У прикладі 2.3 перекладач додає слово «legendär», яке надає ергоніму позитивного забарвлення та підкреслює важливість та героїчність бригади в контексті її героїчного збройного протистояння та оборони «Азовсталі». Така стратегія створює престижний образ бригади. Вважаємо додавання семантичної інформації й відтворення цього військового ергоніма прикладом стійкої рівноваги, адже домінанта вихідного тексту не порушується.

У прикладах 2.2 та 2.6 ергонім має зовсім протилежну негативну конотацію. Експлікацію в варіанті 2.2 вважаємо вдалою. Перекладач зазначає, що бригада «Азов» є військовим формуванням Національної гвардії України. Це дає можливість читачам зрозуміти підпорядкованість бригади. Однак додавання слова «umstritten» створює враження неоднозначності стосовно діяльності або історії військової бригади. Хоча це може відображати погляди певних кіл, перекладач має бути обережним, щоб не викривлювати інформацію чи не нав'язувати адресатам упередженості щодо військового формування.

В прикладі 2.6 перекладач використовує слово «berüchtigt», що складає в читачів негативне уявлення про бригаду. Думка про погану репутацію формування може бути нав'язаною перекладачем або редакцією цієї новинної платформи, що є прямою маніпуляцією. Як ми знаємо, російська пропаганда активно поширює негативні наративи про «Азов», звинувачуючи їх в екстремізмі та ультранационалізмі. Впливу зазнають всі ЗМІ, включно з німецькомовними.

Ми радимо перекладачам дотримуватися об'єктивності та перевіряти джерела на предмет можливого впливу російської пропаганди або дезінформації. Перекладачі повинні зосереджуватися на точному відтворенні змісту та значення оригінального тексту, не додаючи власних оцінок або підтекстів, які можуть викликати упередження в адресатів тексту перекладу. Варіанти 2.2 та 2.6 вважаємо прикладами нестійкої рівноваги, адже вони викривлюють сприйняття та впливають на думку читачів. Виходячи з цього, пропонуємо власний варіант відтворення ергоніма: *«Die Spezialeinsatzbrigade der Nationalgarde Asow»*.

На різноманітних німецькомовних новинних онлайн-ресурсах також знаходимо 5 варіантних відповідників військового ергоніма *«93-тя ОМБр Холодний Яр»*:

Малюнок 5

Мапа варіантних відповідників військової реалії «93-тя ОМБр Холодний Яр»

(3) *Захисникам 93 ОМБр «Холодний Яр» треба допомога з придбанням дрона [55].*

(3.1) *„Das ist das Ergebnis der Arbeit von Operatoren der Signum 93-Abteilung des **Kholodny Yar OMbr**“, schrieb Fedorov [96].*

(3.2) *Angelina arbeitete als Köchin beim Militär. Bereits 2016 unterschrieb sie einen Vertrag mit den ukrainischen Streitkräften und diente in **der 92. Selbständigen mechanisierten Brigade Cholodnyj Jar** [123].*

(3.3) *Einige Wochen nach dem Interview ging Yuriy an die Front, wo die Reihen eines separaten Zuges **der 93. OMBR Kholodny Yar** „einige Dinge tun und einige Praktiken umsetzen werden, damit unsere Kameraden effektiver sind“ [84].*

(3.4) *Die **93. Kholodnij Jar Brigade** der Ukraine berichtete am Donnerstag, dem 18. Juni, über die Beseitigung von zwei Granatwerfer des Kalibers 120 und eines Lastwagens mit Munition der russischen Besatzungstruppen in der Ostukraine [89].*

(3.5) *Mir gingen die Worte von Roman Ratuschnyj im Kopfherum, des zu diesem Zeitpunkt schon toten Aktivisten und Aufklärers **der 93. mechanisierten Brigade**: „Je mehr Russen wir heute*

*töten, desto weniger werden unsere
Kinder töten müssen.“ [155]*

Основною проблемою у відтворенні ергоніма, яку помітно одразу, є транслітерація назви угруповання. Спостерігаємо в прикладах 3.1, 3.3, 3.4 варіанти невірної транслітерації. Використовуються варіанти Kholodny Jar, Kholodnij Jar, які не відповідають стандартним правилам транслітерації німецькою мовою. Правильною транслітерацією назви «Холодний Яр» є «Cholodnyj Jar».

Розглянемо приклади 3.1 та 3.3 детальніше. Аббревіатура в оригіналі «ОМБр» розшифровується як окрема механізована бригада. Наскільки нам відомо, така аббревіатура відсутня в німецькій мові. Замість того, щоб розшифрувати аббревіатуру та відтворити її німецькою мовою, перекладачі обирають піти шляхом простої транслітерації (ОМBr, ОМBR). Це досить цікавий прийом, який, на нашу думку, не є виправданим в цій ситуації. Транслітерація аббревіатури є незрозумілою для цільової аудиторії та може створювати плутанину. Це призводить до втрати інформації про тип військового угруповання, що, своєю чергою, може ускладнити розуміння специфіки діяльності бригади. Вважаємо ці 2 варіантних відповідники прикладами нестійкої рівноваги, адже ергоніми залишаються незрозумілими для німецькомовних читачів у зв'язку з відсутністю розшифрування аббревіатури. Якщо ж все-таки перекладач обирає такий прийом, ми б радили навести пояснення (розшифрування) аббревіатури в дужках або в примітці.

Що стосується варіанту 3.2, то виконавець перекладу застосовує прийом калькування, обираючи повний відповідник. Цей приклад демонструє відношення нестійкої рівноваги. Помічаємо помилку у відтворенні номера бригади. В тексті оригіналу згадується номер 93, в перекладі – 92. Ця невідповідність може бути наслідком неуважності перекладача або ж друкарської помилки, яка призвела до плутанини. Окрім неправильного номера наявний також частковий відповідник «selbständig» для «окрема».

Варіантний відповідник ергоніма в прикладі 3.5 свідчить про нестійку рівновагу, оскільки відтворюється узагальнено з опущенням важливої інформації. Перекладач позбавляє текст перекладу назви бригади, тим самим не дає німецькому читачеві уявлення про історичний та культурний контекст ергоніма. Почесне найменування «Холодний Яр» було надане бригаді на честь історичної місцевості Наддніпрянської України, що уславилася своїми повстанцями. Відтак, відтворення цього валоративного компонента є важливим для передачі повного змісту ергоніма та виклику тих асоціацій, які виникають у читача оригіналу.

На основі всіх розглянутих варіантних відповідників та помилок, пропонуємо власний варіант: *«die 93. separate mechanisierte Brigade Cholodnyj Jar»*.

Не менш цікавим є відтворення в німецькомовних новинних текстах військового ергоніма *«Бригада Нацгвардії Буревій»*. Знаходимо 4 варіантних відповідники та пропонуємо проаналізувати їх.

Малюнок 6

Мапа варіантних відповідників військової реальії «Бригада Нацгвардії Буревій»

<p>(4) <i>Бригада Нацгвардії "Буревій" проходить бойовий вишкіл - унікальні кадри з полігону! [50].</i></p>	<p>(4.1) <i>Die „Burewiy“, wie die Brigaden in der Ukraine genannt werden, sollen die Gegenoffensive anführen, so sieht es der Plan der ukrainischen Regierung vor [102].</i></p>
---	---

(4.2) *Die Hurricane-Brigade versteht sich selbst als «Beseitigungsbrigade des russischen Militärs» [119].*

(4.3) *Soldaten der 1. Brigade der ukrainischen Nationalgarde Bureviy (Hurricane) während einer Gefechtsausbildung im Norden der Ukraine [110].*

(4.4) *Ein Soldat der 1. Brigade der ukrainischen Nationalgarde schaut während der Gefechtsausbildung auf einem Truppenübungsplatz ... [92].*

Як бачимо, ергонім виконує персуазивну функцію, оскільки назва бригади «Буревій» має символічне значення, яке вказує на бойовий дух і силу бійців бригади. Це створює образ потужності, подібний до бурі або шторму, і асоціюється в читача зі швидкістю та могутністю, які є важливими характеристиками ефективного військового підрозділу.

Варіантний відповідник 4.1 слугує прикладом байдужої та нестійкої рівноваги. По-перше, перекладач просто транслітерує назву бригади, не додаючи жодного контексту. До того ж транслітерація відтворена неправильно. За стандартами німецької мови варто було б транслітерувати так: «Burewij». По-друге, перекладач опускає інформацію про те, що бригада входить до складу Національної гвардії та не надає жодних пояснень про приналежність та специфіку підрозділу. Про те, що «Буревій» - це назва українського військового угруповання, читач дізнається лише з контексту речення. Такий прийом, на нашу думку, не надає читачам повної картини про цю військову реальію.

Розглянемо приклад 4.2. Реалію перекладач відтворює за допомогою прийому калькування, при цьому додаючи переклад назви англійською мовою (Hurricane). Звісно, що англійська – це інтернаціональна мова, яку розуміє багато

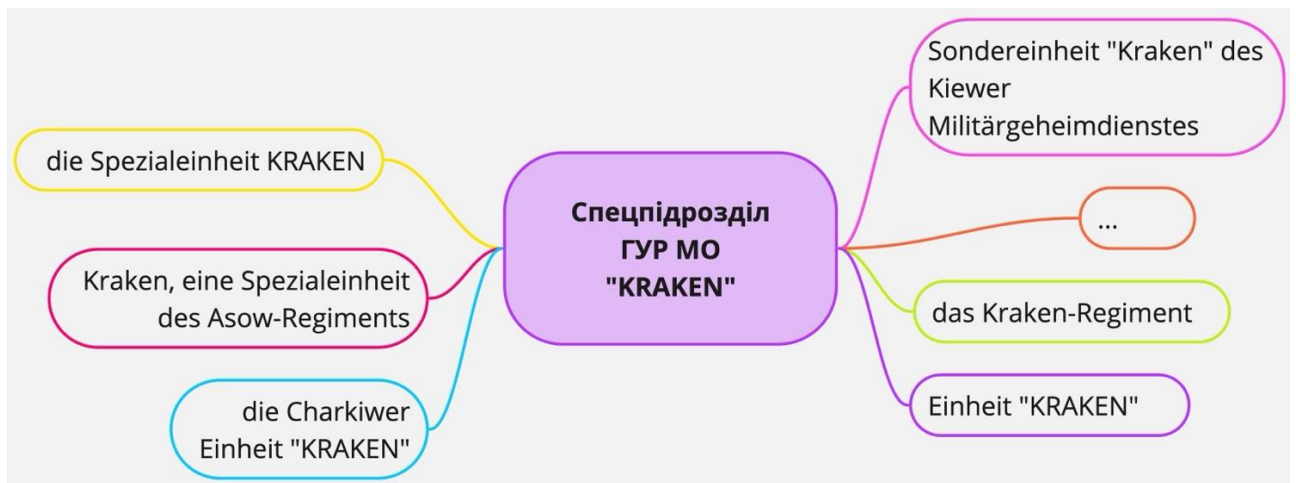
людей. Згідно зі статистичними даними, 78% німців та австрійців володіють англійською. Однак, залишається 22% населення, які не розуміють англійської. Ми вважаємо, що новинні тексти повинні бути доступними та зрозумілими для кожного і не створювати мовний бар'єр. Можна стверджувати, що розглянутий варіантний відповідник демонструє відношення нестійкої перекладацької рівноваги.

Аналізуючи варіанти 4.3 та 4.4 помічаємо, що перекладачі додатково вказують номер бригади та підкреслюють, до якого військового формування вона належить (*ukrainische Nationalgarde*). Окрім того, в прикладі 4.3 назва угруповання відтворюється транслітерацією за стандартами англійської мови («*Burevij*») та перекладається на англійську в дужках («*Hurricane*»). Попри це, вважаємо цей варіантний відповідник прикладом стійкої рівноваги, оскільки основна домінанта вихідного тексту не порушена.

У прикладі 4.4 виконавець перекладу, на жаль, опускає назву бригади, що призводить до повної втрати символіки військового ергоніма. Цей прийом демонструє нестійку рівновагу в перекладі.

Загалом, нам незрозуміла мотивація перекладачів не відтворювати назву бригади німецькою мовою, оскільки це могло б забезпечити читачам краще розуміння як значення назви військового підрозділу так і загального військового, історичного й соціального контексту функціонування ергоніма. Виходячи з цього, наш запропонований варіант звучав би так: «**die 1. Brigade der ukrainischen Nationalgarde Burewij (Sturm)**». В цьому варіанті слово «*Sturm*» може бути двозначним і асоціюватися з 2 різними поняттями – буревієм та штурмом (нападом, атакою на ворога).

Наведемо ще один приклад відтворення військового ергоніма «*Спецпідрозділ ГУР МО Kraken*». Знаходимо аж 6 варіантних відповідників на різноманітних німецькомовних новинних ресурсах:

Малюнок 7

Мапа варіантних відповідників військової реалії «Спецпідрозділ ГУР МО Kraken»

(5) Командир штурмової роти SA Company спецпідрозділу ГУР МО "Kraken" "Чіча" заявив, що планування операцій може бути як швидким, так і дуже ретельним [79].

(5.1) Er ist Bestandteil des Kennzeichens der im vergangenen Jahr gegründeten **Sondereinheit »Kraken« des Kiewer Militärgeheimdienstes**, eine »Elite«-Truppe von etwa 1.800 Mann [136].

(5.2) **Das Kraken-Regiment** wurde zu Beginn des Krieges von ehemaligen Asow-Kämpfern gegründet [79].

(5.3) **Die Spezialeinheit KRAKEN** hat zwei Beobachtungstürme in der russischen Region Brjansk und Kursk zerstört [138].

(5.4) Nach nur wenigen Wochen landen Sledak und Rijs auf eigenen Wunsch bei **den Kraken, einer Spezialeinheit des Asow-Regiments** [112].

(5.5) „Asow-Kämpfer aus **der Charkiwer Einheit „KRAKEN“**“

*befreien erfolgreich ukrainisches Land
von den Besatzern [94].*

Спецпідрозділ «Kraken» - це окремий розвідувально-диверсійний підрозділ Головного управління розвідки Міністерства оборони України. Назва цього військового угруповання має символічне значення, оскільки Kraken — це міфічна морська істота, що уявляється як гігантський восьминіг або кальмар. Така назва для підрозділу розвідки підкреслює його ефективність, небезпечність та майстерність у виконанні розвідувальних та диверсійних операцій. У читачів одразу виникають асоціації зі здатністю підрозділу працювати приховано, так само як морська істота, що пересувається непомітно та завдає раптових атак. Відповідно, цей військовий ергонім виконує персуазивну функцію, створюючи образ потужності підрозділу, що може переконати й надихнути як бійців підрозділу, так і громадськість у його професіоналізмі.

Аналізуючи варіантні відповідники бачимо, що всі виконавці перекладу відтворили назву підрозділу, зберігши оригінальне написання. Лише в одному варіанті (5.1) з шести перекладач вказує, що підрозділ належить до Управління розвідки та, тим самим, застосовує прийом експлікації. Помічаємо також використаний прийом прагматичної адаптації, адже військова реальія «ГУР» відтворюється як «Kiewer Militäргеheimdienst». Окрім того, перекладач додає топонім «Kiewer», який надає німецькомовним читачам контекст щодо військових подій в Україні та розташування ГУР у Києві. Звісно варто підкреслити, що топонім транслітеровано неправильно. Німецька транслітерація столиці України повинна бути «Kijiw», а не «Kiew», оскільки останній варіант походить з російської мови. Варіантний відповідник (5.1) може вважатися прикладом стійкої рівноваги, оскільки перекладач обирає для відтворення військового ергоніма контекстуальний відповідник.

Що стосується прикладу 5.2, перекладач відмовляється від терміна «спецпідрозділ» та вживає термін «Regiment», який, як вже було згадано вище, означає полк. В порівнянні зі спецпідрозділом, полк – це більше військово

формування. Полки зазвичай виконують різноманітні завдання, такі як оборона, підтримка, бойові операції. Спецпідрозділ натомість є меншим військовим формуванням, що спеціалізується на виконанні особливих місій, таких як розвідки, диверсії, рятувальні місії. В нашому контексті доцільніше було б відтворити військовий ергонім як «*Kraken-Spezialeinheit*», що і зробив перекладач у прикладі 5.3. Оскільки ці варіантні відповідники (5.2, 5.3) ніяк не експлікуються та не пояснюються німецькомовному читачеві, їх можна розглядати як приклади нестійкої рівноваги.

Аналізуючи варіант 5.4, бачимо, що перекладач експлікує ергонім та додає зовсім нову інформацію про приналежність підрозділу до полку «Азов». Так перекладач посилається на історичний контекст військового ергоніма, адже спецпідрозділ був сформований ветеранами «Азов». Але, оскільки, інформація про приналежність підрозділу до ГУР МО не згадується, вважаємо, що варіантний відповідник демонструє нестійку рівновагу. Подібно, як і приклад 5.5, де перекладач експлікує ергонім завдяки використанню топоніма «Charkiw». Звісно, це надає певний контекст читачеві про походження та місце створення угруповання, але не дає повного контексту, як у тексті оригіналу.

Отже, проаналізувавши всі варіантні відповідники, пропонуємо наш варіант: «*Spezialeinheit des ukrainischen Militärgeheimdienstes Kraken*».

З вказаного раніше можемо зробити висновок, що єдиного варіанту відтворення військових ергонімів зафіксовано не було. Так, до ергоніма «ОШБр поліції Лють» було знайдено **5** варіантних відповідників, до ергоніма «Бригада Азов» - **8**, до «93-тя ОМБр Холодний Яр» - **5**, до «Бригада Нацгвардії Буревій» - **4**, до «Спецпідрозділ ГУР МО Kraken» - **6**. Окрім того, ми запропонували по одному варіантному відповіднику до кожного ергоніма, які не збігаються з аналізованими. Ця кількість варіантів не є вичерпною і ми з впевненістю можемо сказати, що їх існує значно більше. Наші спостереження підтверджують варіантність відтворення військових ергонімів та відсутність єдиного підходу до відтворення цього виду реалій.

До того ж ми помітили тенденцію, що певні ергоніми є більш відомими та частіше згадуються в німецькомовних ЗМІ. Це призводить до різноманітності інтерпретацій та виникнення багатьох варіантних відповідників. Як впливає з нашого аналізу, до ергоніма «Бригада Азов» існує найбільше варіантних відповідників, до «Бригада Нацгвардії Буревій» - найменше. Це свідчить про те, що «Бригада Азов» є більш відомою та обговорюваною в німецькомовних ЗМІ, ймовірно, через її історичне походження, участь у військових операціях та неоднозначне сприйняття через поширення російської дезінформації. Що стосується ергоніма «Бригада Нацгвардії Буревій», то невелика кількість варіантних відповідників може бути наслідком того, що ергонім менш висвітлений в медіа, а діяльність бригади є менш обговорюваною на міжнародній арені. Хоча, в українських медіа згадок про цю бригаду набагато більше, відсутність широкого висвітлення цього ергоніма в німецькомовних ЗМІ може бути також зумовлена фокусом міжнародної уваги на більш відомих військових формуваннях.

Проаналізувавши прийоми, які використовували виконавці перекладу для відтворення цих культурно маркованих одиниць, можемо підсумувати, що основні прийоми становлять калькування в комбінації з транслітерацією, експлікація задля пояснення поняттєвого компонента ергоніма, опущення структурних елементів, прагматична адаптація. Ми аналізували також відношення перекладацької рівноваги в системі варіантних відповідників на позначення військових ергонімів. Прикладами байдужої рівноваги було відтворення власних назв військових угруповань, незалежних від контексту. Байдужа рівновага досягалася транслітерацією цих назв («Буревій» – «Burewiy», «Hurricane»; «Холодний яр» - «Cholodnyj Jar» тощо). Стійка рівновага досягалася завдяки вибору перекладачем еквівалента або контекстуального відповідника на позначення ергоніма (Об'єднана штурмова бригада поліції «Лють» - die vereinigte Brigade der Nationalen Polizei «Ljut» («Wut»); спецпідрозділ ГУР «Kraken» - Sondereinheit »Kraken« des Kiewer Militärgeheimdienstes). Нестійка рівновага досягалася тоді, коли перекладач використовував метод опущення інформації

або відтворював ергонім неточно (Бригада Нацгвардії «Буревій» - «die Burewiy»; 93 ОМБр «Холодний Яр» - die 93. OMBR Kholodny Yar; Об'єднана штурмова бригада поліції «Лють» - Die Ljut-Brigade). До того ж було розглянуто декілька варіантних відповідників військових ергонімів, у відтворенні яких було втрачено образний і ціннісний компонент (Бригада Нацгвардії «Буревій» - die 1. Brigade der ukrainischen Nationalgarde; 93 ОМБр «Холодний Яр» - die 93. Mechanisierte Brigade).

Підбивши проміжні висновки, пропонуємо в наступному підрозділі перейти до аналізу відтворення ще однієї важливої складової військових реалій – назв української зброї та техніки.

3.2. Відтворення номенклатурних позначень (назв) української зброї та техніки

У світлі сучасної російсько-української війни проблема перекладу назв української зброї та військової техніки набуває особливої актуальності. В останні роки Україна значно розширила свої можливості у виробництві сучасної військової техніки та озброєння. Українська оборонна промисловість активно працює над розробкою новітніх систем озброєння, які можуть бути ефективними у знищенні ворога та захисті державних кордонів.

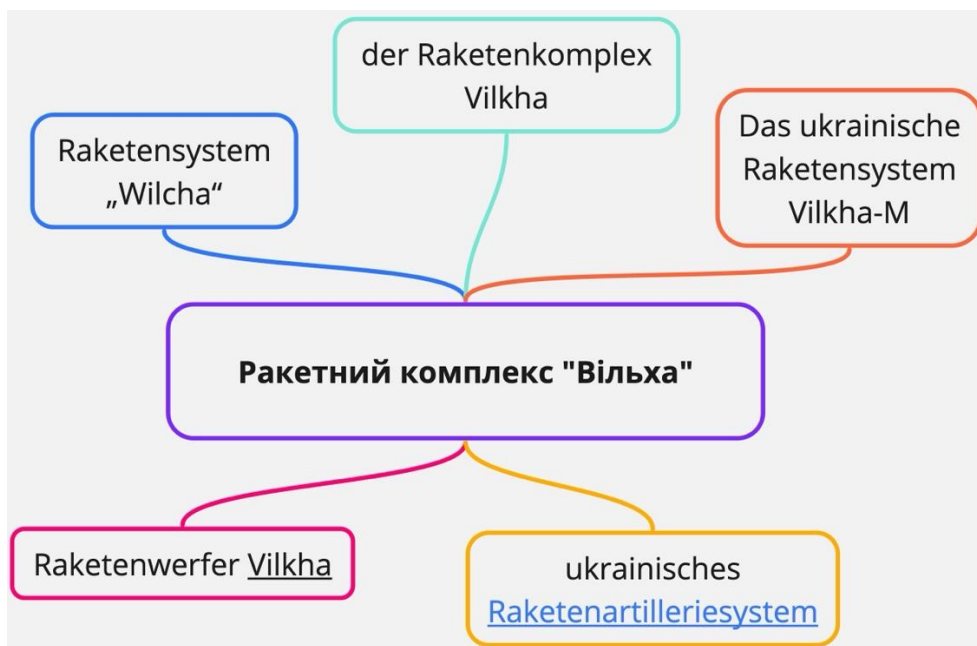
Серед найбільш відомих розробок українських військових підприємств — сучасні бронетехніка, артилерійські системи, безпілотні літальні апарати, засоби радіоелектронної боротьби та інша військова техніка. Наприклад, броневий автомобіль «Козак-2» ось тільки нещодавно почав широко використовуватися українськими військовими під час операцій. Артилерійські системи «Верба» і «Буревій» також здобули популярність серед українських військових підрозділів.

Важливим є те, що на перевірену в бойових умовах українську військову техніку та зброю зростає попит у світі, зокрема в німецькомовних країнах. Німецькомовні читачі можуть цікавитися новітніми зразками української військової техніки, оскільки це має прямий вплив на їхнє сприйняття українських

оборонних можливостей. Зокрема, німецькомовна аудиторія може вивчати інновації української військової техніки для порівняння зі своїми власними системами озброєння, а також з метою можливого співробітництва та обміну досвідом. Відтак, точне відтворення номенклатурних позначень і назв української зброї та техніки німецькою мовою є ключовим аспектом роботи перекладачів.

Варіантних відповідників на позначення зброї та техніки знаходимо чимало. Це пов'язано з тим, що усталеного перекладу цих етномаркованих одиниць не існує і перекладачі вдаються до різноманітних прийомів. До того ж мова йде про сучасні види зброї, які були розроблені нещодавно та потребують відповідних перекладацьких рішень у німецькій мові.

Проаналізуємо відтворення у німецькомовних ЗМІ військової реалії «*Ракетний комплекс Вільха*». Знаходимо 5 варіантних відповідників, які зобразили на мапі:

Малюнок 8

Мапа варіантних відповідників військової реалії «*Ракетний комплекс Вільха*»

(6) *Ракетний комплекс «Вільха»* — | (6.1) *Das ukrainische Raketensystem*
результат кооперації близько півтора | *Vilkha-M* *wird in der Lage sein, mit*

десятка підприємств, але саме КБ «Луч» – головний виконавець проекту за державним оборонним замовленням [46].

GMLRS-Raketen Ziele zu treffen, die fast doppelt so weit entfernt sind wie HIMARS [124].

*(6.2) Seit 2019 werden **Raketenwerfer Vilkha** an die ukrainischen Streitkräfte ausgeliefert [120].*

*(6.3) **Vilkha** ist ein ukrainisches **Raketenartilleriesystem** mit kontrollierter Munition und wird auf Basis von BM-30 Smertsch hergestellt [там само].*

*(6.4) Kürzlich wurde ein Interview mit dem Designer und Generaldirektor des Designbüros Lutsch, Oleh Korosteljow, über die Entwicklung und geplante Lieferung des Marschflugkörpers R-360 Neptun und **der Raketenkomplex Vilkha** an die ukrainischen Streitkräfte veröffentlicht [там само].*

*(6.5) Im Süden der Oblast Odessa begann eine Erprobung **des Raketensystems „Wilcha“** (zu Deutsch: **die Erle**) [147].*

Одразу помічаємо, що складовою реалії та назвою ракетного комплексу є фітонім «Вільха». Вільха – це листяне дерево або чагарник. Інформацію щодо історії найменування цього комплексу не знаходимо, але можемо припустити, що назва несе певну символіку, оскільки вільха є витривалим деревом, здатним рости на різних типах ґрунтів, включно з вологими місцями, що може підкреслювати здатність комплексу працювати в різних умовах. Термін в тексті

оригіналу «ракетний комплекс» відтворюється перекладачами по-різному. Так у прикладі 6.1 перекладач обирає термін «Raketensystem», тим самим підбираючи відповідник на основі контексту. Виконавець перекладу 6.2 відтворює термін як «Raketenwerfer», що означає РСЗВ (реактивна система залпового вогню). Хоча РСЗВ є вужчим поняттям, ніж ракетний комплекс, використаний контекстуальний відповідник є доцільним. У варіанті 6.3 термін «Raketenartilleriesystem» також має значення РСЗВ і його використання є обґрунтованим у контексті. У варіанті 6.4 перекладач повністю калькує термін. Загалом, вважаємо відтворення терміна «ракетний комплекс» доцільним у всіх наведених прикладах, а тому можемо стверджувати, що всі варіанти демонструють стійку рівновагу.

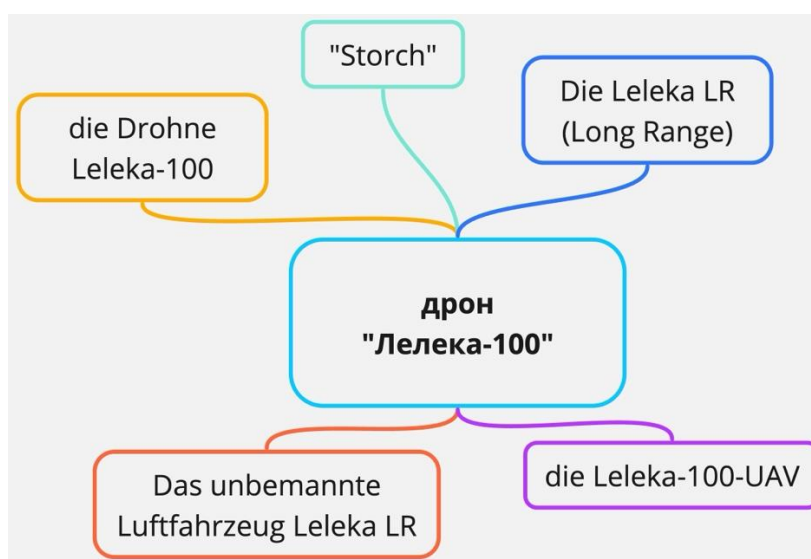
Окрім того, хочемо підкреслити декілька аспектів. У прикладі 6.1 назва ракетної установки транслітерується, а також зазначається версія цього виду озброєння (Vilkha-M), чого в тексті оригіналу не прослідковується. «Вільха» - це базова версія ракетної системи з бойовою частиною ракети 250 кг і дальністю ураження до 70 км. «Вільха-M» — вдосконалена версія «Вільхи» із бойовою частиною ракети 170 кг і дальністю ураження до 130 км. Тому вважаємо цей прийом додавання-уточнення в перекладі виправданим, оскільки воно надає німецькомовним адресатам більш детальну інформацію про різні модифікації ракетного комплексу, що сприяє кращому розумінню військових можливостей України.

Важливо зазначити, що тільки в одному прикладі (6.5) назва транслітерована правильно за стандартами німецької мови («Wilcha»). У всіх інших прикладах назва транслітерована згідно з правилами англійської мови. Це може пояснюватися тим, що перекладачі зазвичай орієнтуються на міжнародний ринок, де домінує англійська культура та її стандарти транслітерації. Такий підхід може спростити комунікацію на глобальному рівні, але водночас створює ризик неправильної інтерпретації для німецькомовної аудиторії.

Що цікаво, один варіантний відповідник (6.5) відтворено за допомогою прийому експлікації шляхом підбору контекстуального відповідника і перекладу

власної назви (вільха - Erle), щоб надати додатковий контекст для німецькомовних адресатів. Цей підхід дозволяє краще зрозуміти символічне значення назви та її зв'язок із природою, що може допомогти читачам глибше оцінити значущість цієї військової реалії. Вважаємо це перекладацьке рішення найбільш вдалим, тому нашим варіантом відтворення реалії пропонуємо дещо уточнений *das Raketenartilleriesystem «Wilcha» (zu Deutsch: die Erle)*.

Пропонуємо розглянути варіанти відтворення наступної військової реалії «дрон Лелека-100». На онлайн-ресурсах знаходимо 5 варіантних відповідників:

Малюнок 9

Мапа варіантних відповідників військової реалії «Дрон Лелека-100»

(7) Український дрон "Лелека-100" допоміг знищити систему протиповітряної оборони "Тор-М2" вартістю \$25 млн [65].

(7.1) Die ukrainischen Soldaten verwenden auch einheimische Fluggeräte. Am meisten verbreitet ist **die Drohne Leleka-100**. Leleka heißt **Storch** auf Ukrainisch [156].

(7.2) 300 "**Störche**" sollen seit dem vergangenen Jahr bereits für das Militär fliegen [там само]

(7.3) Die Leleka LR (Long Range) ist eine neu entwickelte Drohne aus ukrainisch-tschechischer

Gemeinschaftsproduktion [99].

(7.4) Das unbemannte Luftfahrzeug heißt Leleka LR und ist ein Nachfolgemodell der Leleka-100 [там само].

(7.5) In einem neuen Videoclip demonstriert die ukrainische Drohneneinheit Aeroroswidka den Einsatz der Leleka-100-UAV bei einem Angriff auf ein russisches Militär-Fahrzeug [103].

Дрон Лелека-100 — це безпілотний літальний апарат, розроблений українською компанією DeViRo. Він призначений для розвідки, спостереження, пошуку та рятувальних операцій, а також інших військових завдань. Дрон здатний літати автономно, здійснюючи польоти на великі відстані, а також виконувати різноманітні завдання завдяки своїм оптичним і інфрачервоним сенсорам. Здебільшого в українських ЗМІ на позначення літальних комплексів ми зустрічаємо терміни-синоніми «дрон», «БПЛА», «безпілотник». В німецькій мові також існує ряд синонімів для відтворення цього поняття, які можемо бачити в прикладах варіантних відповідників 7.1, 7.4, 7.5. Так, у прикладі 7.1 перекладач просто калькує термін (Drohne), у прикладі 7.4 перекладач обирає синонім БПЛА та калькує його німецькою (das unbemannte Fahrflugzeug), а у варіанті 7.5 перекладач використовує міжнародну аббревіатуру UAV (unmanned aerial vehicle). Цей прийом орієнтований на глобальну аудиторію, зокрема англомовну, адже назви зброї часто стандартизуються та пишуться англійською мовою в міжнародному контексті. Це пов'язано з тим, що англійська є

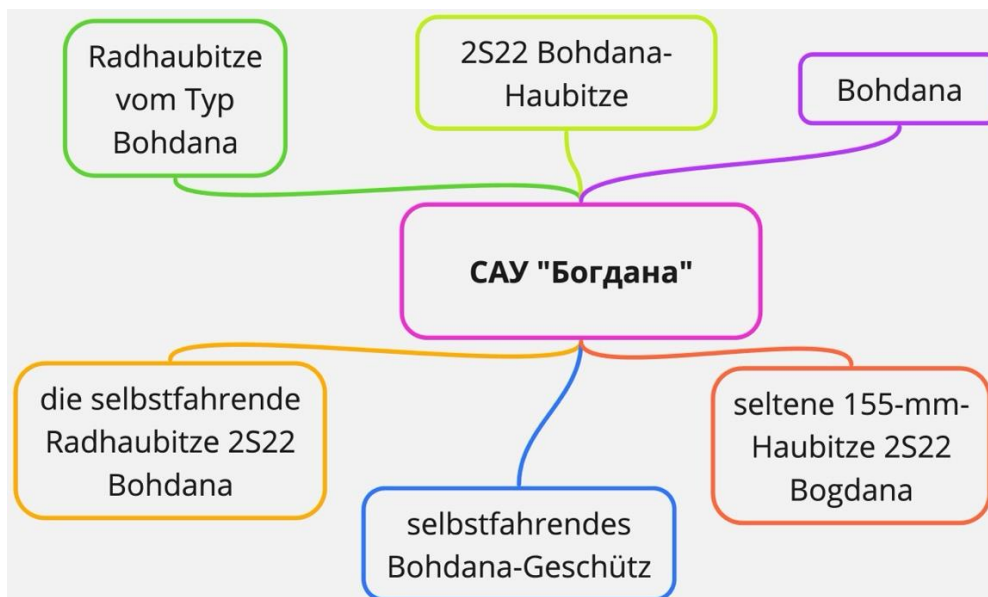
домінуючою мовою у військовій і оборонній індустрії. Вживання англійських термінів і абревіатур допомагає забезпечити єдиний стандарт та зрозумілість у комунікації між різними країнами та організаціями. Таким чином, використання англійської мови для назв зброї сприяє ефективнішій взаємодії на світовому рівні. Вважаємо 3 наведених перекладацьких рішення прикладами стійкої рівноваги, адже використані терміни є синонімами, а, отже, еквівалентами, які повністю відтворюють поняттєвий компонент реалії.

Якщо проаналізувати відтворення власної назви (Лелека-100), до складу якої входить зоонім, то у прикладах 7.4 та 7.5 виконавці перекладу її транслітерують, не експлікуючи. Назва БПЛА пов'язана з вибором символічного імені. Птах лелека добре відомий своєю здатністю до тривалих польотів, маневреністю та граційністю. Обравши назву «Лелека-100», виробники DeViRo, ймовірно, прагнули підкреслити можливості цього апарату, його здатність до тривалих польотів і ефективності в розвідці. Число 100 в назві вказує на конкретну модель дрона. Цікаво, що в варіантах 7.3 та 7.4 відтворена інша модель «Leleka LR». Це вказує на іншу модифікацію дрона, а точніше скорочення LR (Long Range) вказує на його дальній радіус дії. Тобто, БПЛА здатний здійснювати польоти на значно більші відстані порівняно зі стандартною моделлю Лелека-100. Можемо вважати прийоми перекладачів у прикладах 7.4 та 7.5 доцільними та обґрунтованими, а також такими, які демонструють стійку рівновагу. До того ж, відтворення у тексті перекладу новішої моделі вказує на те, що перекладач має вищий рівень дискурсивно-текстової компетенції та обізнаний з актуальними розробками та оновленнями в українському озброєнні, що сприяє наданню точнішої інформації для німецькомовної аудиторії. Такий підхід підвищує якість перекладу та забезпечує точне висвітлення подій у ЗМІ.

Також важливо розглянути відтворення власної назви в прикладах 7.1 та 7.2, де перекладачі додатково застосовують переклад зооніма (Storch) та експлікацію (Leleka heißt Storch auf Ukrainisch). Ці прийоми дають можливість німецькомовним адресатам зрозуміти вмотивованість назви безпілота

«Лелека», пояснюють значення назви та її символіку, а також зв'язок з культурою вихідної мови. Відтворення реалії в прикладі 7.2 як «Störche» доцільне тоді, коли вона була згадана попередньо, інакше існує ризик, що німецькомовний читач не зрозуміє про що йдеться. Перекладачеві важливо забезпечити достатній контекст для повного та точного відтворення реалії, тому нашим варіантним відповідником буде *Das ukrainische unbemannte Luftfahrzeug «Leleka-100» (zu Deutsch: Storch)*.

Наступними проаналізуємо 6 варіантних відповідників військової реалії на позначення військової техніки «САУ Богдана»:

Малюнок 10

Мапа варіантних відповідників військової реалії «САУ Богдана»

(8) На загальновійськовому полігоні Збройних Сил України «Широкий Лан» тривають заводські випробування дослідного зразка вітчизняної 155-мм САУ «Богдана» [51].

(8.1) *Ukrainische Soldaten stehen vor einer Radhaubitze vom Typ Bohdana. Das Waffensystem ist eine ukrainische Eigenentwicklung und gilt als kostengünstig und solide [141].*

(8.2) *Deshalb ist es bemerkenswert, dass der ukrainische Präsident Wolodymyr*

*Selenskyj persönlich Anfang des Monats bekannt gab, die ukrainische Rüstungsindustrie könne sechs **2S22 Bohdana-Haubitzen** pro Monat herstellen [111].*

*(8.3) Als die große Invasion sich immer stärker abzeichnete, befahl der Generalstab in Kiew zunächst die Zerstörung **der Bohdana**, da die Technologie nicht in die Hände der Russen gelangen sollte [116].*

*(8.4) Das Verteidigungsministerium aus Kiew präsentierte jetzt offensiv **die selbstfahrende Radhaubitze 2S22 Bohdana** im Kaliber 155 Millimeter [113].*

*(8.5) Rheinmetall wird Zehntausende von Artilleriegranaten für die Ukraine produzieren, während die Ukraine die Produktion von **selbstfahrenden Bohdana-Geschützen** erhöht hat [128].*

*(8.6) Ukrainische Streitkräfte zeigen Video vom Kampfeinsatz der seltenen **155-mm-Haubitze 2S22 Bogdana** mit Eigenantrieb [152].*

САУ «Богдана» — це самохідна артилерійська установка українського виробництва, яка оснащена 155-міліметровою гаубицею на колісному шасі. Вона була розроблена для Збройних сил України та має на меті забезпечити високий рівень мобільності та вогневої потужності. Завдяки колісному шасі «Богдана»

може швидко переміщуватися по різноманітних типах місцевості, забезпечуючи підтримку військових операцій. Одразу впадає в око нестандартна та унікальна назва цієї установки, що походить від дівочого імені Богдана, яке, своєю чергою, означає «Богом дана». Припускаємо, що вибір назви має символічне значення, відображаючи зв'язок з українською культурою та національною ідентичністю. Це також може підкреслювати важливість та цінність цієї артилерійської системи для Збройних сил України.

Якщо розглянути відтворення назви у всіх прикладах, то бачимо, що всі перекладачі, окрім варіанту 8.6 транслітерували її за стандартами німецької мови (Bohdana), не надавши додаткового пояснення. У прикладі 8.6 виконавець перекладу транслітерує назву згідно з правилами англійської мови (Bogdana). Попри це, всі варіанти відтворення оніма є прикладами байдужої рівноваги, адже не залежать від контексту.

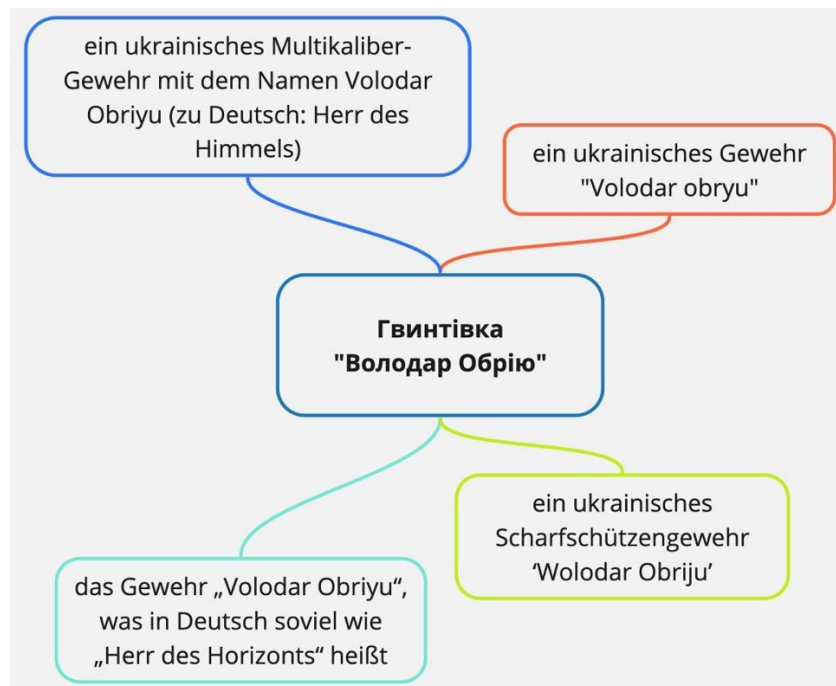
Військова реалія у прикладі 8.3 відтворюється лише за допомогою прийому транслітерації, а перекладач опускає всю інформацію щодо типу озброєння та його характеристик. Навіть з контексту речення не одразу стає зрозуміло, про що та про яку військову техніку йдеться. Вважаємо цей варіантний відповідник прикладом нестійкої рівноваги, адже перекладач опускає важливу інформацію та не забезпечує достатнього пояснення читачу про контекст військової реалії. Натомість, варіантний відповідник 8.6 надає читачеві багато деталей. Перекладач застосовує прийом додавання та надає інформацію про калібр артилерійської установки (155 мм) та індекс моделі самохідної установки (2S22), що є важливими технічними аспектами. Індекс 2S22 може бути незрозумілим для пересічного читача. До того ж, у текстах ЗМІ, приклади з яких ми аналізуємо, спостерігається тенденція до зосередження на технічному аспекті, що вказує на те, що цільовою аудиторією цих текстів здебільшого можуть бути військові експерти. Така орієнтація на технічну деталізацію є виправданою в контексті обговорення військової техніки та озброєння, адже військові експерти можуть потребувати саме такої інформації для аналізу та розуміння ефективності та можливостей військової техніки, яка розглядається в

ЗМІ. Виходячи з цього ми розуміємо, хто є цільовою аудиторією та адресатом тексту перекладу. Якби текст орієнтувався на пересічного читача, обов'язковим, на нашу думку, було б пояснення індекса. 2: вказує на тип озброєння; S: позначає самохідність («self-propelled» - самохідний); 22: позначає код конкретної моделі. Це дозволить читачеві отримати повніше уявлення про військову реалію та її характеристики.

Перейдімо до аналізу відтворення терміна «САУ». У прикладах 8.2 та 8.6 термін відтворюється як «Haubitze». Однак на поняттєвому рівні значення терміна дещо викривлюється. Гаубиця – це тип артилерійської системи, який зазвичай не має власного двигуна, а тому потребує окремий транспорт для транспортування. Якщо ж ми говоримо про САУ, то цей тип артилерійської системи змонтований на самохідній платформі та має власний двигун, що дозволяє бути більш мобільним і швидко змінювати позиції під час бойових дій. Такою системою і є САУ «Богдана». Відтак, поняттєвий зміст реалії дещо втрачається, що демонструє нестійке відношення рівноваги.

В прикладах 8.1, 8.4 та 8.5 термін САУ відтворюється як «Radhaubitze», «selbstfahrende Radhaubitze», «selbstfahrendes Geschütz». Перших два варіантних відповідники є термінами-синонімами, а «selbstfahrendes Geschütz» - це більш загальний термін, який охоплює будь-яку артилерійську систему. Таким чином, ці варіанти можуть вважатися прикладами стійкої рівноваги, оскільки вони передають суть реалії та відображають специфічні характеристики самохідної артилерії. Проаналізувавши всі варіантні відповідники, ми схилиємося до прикладу 8.4, де військова реалія відтворена найбільш вдало: ***die selbstfahrende Radhaubitze 2S22 Bohdana***.

Розглянемо варіанти відтворення військової реалії на позначення стрілецької зброї «***Гвинтівка Володар Обрію***». На німецькомовних ресурсах знаходимо 4 варіантних відповідники, які відобразили на мапі:

Малюнок 11

Мапа варіантних відповідників військової реалії «Гвинтівка Володар Обрію»

(9) Новий світовий рекорд В'ячеславом Ковальським та його напарником був встановлений за допомогою української гвинтівки **“Володар Обрію”** (MCR Horizon's Lord) калібру 12,7×114 мм HL [77].

(9.1) „Dieser Schuss wurde von einem Offizier der Spezialeinheiten mit **einem ukrainischen Scharfschützengewehr ‘Wolodar Obriju’** abgefeuert“, kommentiert der Kiewer Geheimdienst SBU ein auf dem sozialen Netzwerk X gepostetes Video [97].

(9.2) Wie die staatliche Nachrichtenagentur Ukrinform unter Berufung auf den Pressedienst des Geheimdienstes berichtet, verwendete der Offizier einer Spezialeinheit für den tödlichen Schuss **ein ukrainisches Multikaliber-Gewehr mit dem Namen**

Volodar Obriyu (zu Deutsch: Herr des Himmels) [150].

(9.3) Der Sonderdienst betonte, dass dieser Schuss von den Spezialkräften aus einem ukrainischen Gewehr "Volodar obryu" abgefeuert wurde [135].

(9.4) Der Scharfschütze habe das Gewehr „Volodar Obriyu“ genutzt, was in Deutsch soviel wie „Herr des Horizonts“ heißt, berichtete das Redaktionsnetzwerk Deutschland [101].

Гвинтівка «Володар Обрію» — це високотехнологічна українська гвинтівка великого калібру, розроблена для виконання снайперських завдань. Вона відома своїм високим рівнем точності та потужністю стрільби на великі відстані. Ця гвинтівка використовується для ураження цілей, таких як легкоброньована техніка, засоби зв'язку та інші цілі на великих дистанціях. Гвинтівка «Володар Обрію» отримала свою назву завдяки своїм можливостям і призначенню. Назва має символічний характер і підкреслює здатність гвинтівки стріляти на великі відстані, фактично «пануючи» над горизонтом. Це відображає високий рівень точності та дальність стрільби гвинтівки, дозволяючи стрільцю вражати цілі далеко за межами звичайної видимості.

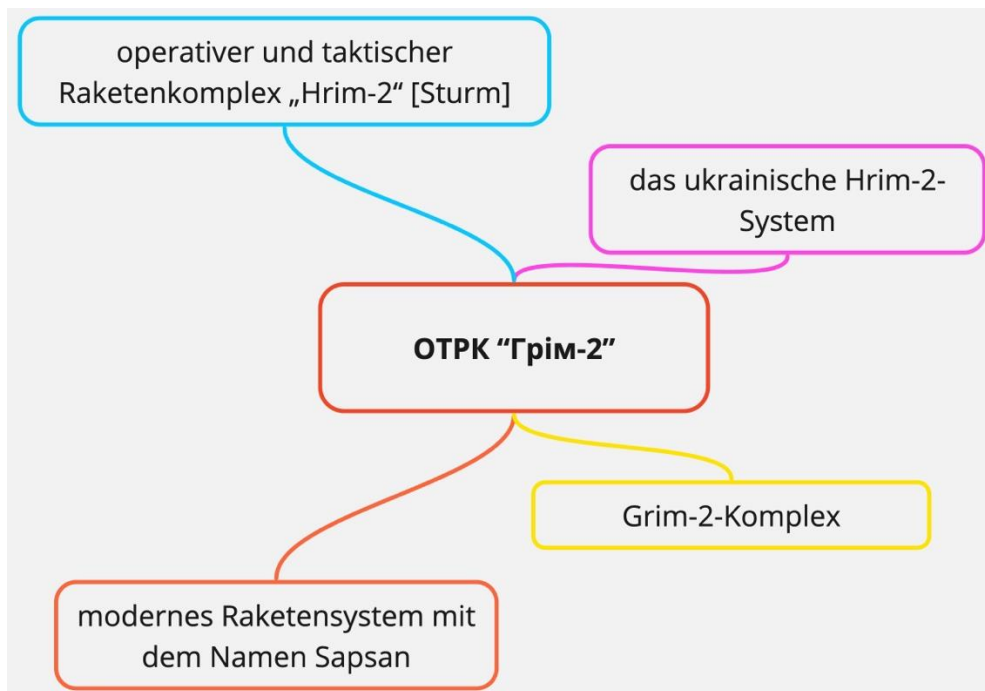
У прикладі 9.1 термін «гвинтівка» перекладач відтворює через прийом калькування (Gewehr) та додавання-уточнення (Scharfschütze), що в перекладі означає снайперська гвинтівка. Тим самим, він обирає контекстуальний відповідник, який найкраще відображає призначення зброї. Назву гвинтівки перекладач транслітерує правильно за стандартами німецької мови (Wolodar Obriju). Окрім того, перекладач додає слово ukrainische, щоб підкреслити українське виробництво цієї стрілецької зброї. Загалом, підхід перекладача забезпечує адекватне відтворення оригінального терміна, надаючи достатньо

деталей про тип зброї, її походження та призначення. Тому, ми вважаємо, що цей варіантний відповідник демонструє приклад стійкої рівноваги.

Що стосується варіанту 9.2, то перекладач калькує термін та вказує додаткову інформацію про те, що гвинтівка є багатокаліберною (Multikaliber-Gewehr), що важливо для розуміння можливостей цієї зброї. Назву гвинтівки виконавець перекладу транслітерує згідно зі стандартами англійської мови (Volodar Obriyu), а також експлікує назву (Herr des Himmels). Переклад слова обрій як Himmel є дещо неточним, оскільки «Himmel» в німецькій мові означає «небо», тоді як «обрій» позначає межу між землею або морем і небом. У цьому контексті правильним перекладом слова «обрій» буде «Horizont». Таким чином, перекладач мав би обрати відповідник «Herr des Horizonts» для більш точного та доречного відтворення назви реалії в німецькій мові. Попри це, вважаємо використані прийоми доцільними, адже вони надають додаткову контекстуальну інформацію німецькомовним адресатам, що дозволяє їм зрозуміти символічний характер назви та її значення в контексті застосування зброї. Цей аспект демонструє приклад стійкої рівноваги.

У прикладі 9.3 реалія відтворюється шляхом калькування терміносполуки, а саме: еквівалентом терміна «гвинтівка» і транслітерації оніма, а також додаванням інформації щодо виробництва зброї в Україні. Однак, власну назву транслітеровано неправильно, оскільки вона написана як «Volodar obryu» без належного дотримання правил транслітерації, що може призвести до спотворення оригінальної назви та її правильного сприйняття. У прикладі 9.4, військова реалія відтворена, на нашу думку, найбільш вдало. Перекладач калькує термін, транслітерує назву гвинтівки, а також експлікує назву, дослівно переклавши її. Єдине що, ми б транслітерували назву німецькою і тоді наш варіантний відповідник мав би такий вигляд: **das Scharfschützengewehr «Wolodar Obriju», was in Deutsch soviel wie «Herr des Horizonts» heißt.**

Пропонуємо наступною проаналізувати військову реалію «*ОТРК Грім-2*» та її 4 варіантних відповідники:

Малюнок 12

Мапа варіантних відповідників військової реалії «ОТРК Грім-2»

(10) У Росії вперше заявили про застосування Україною **ОТРК "Грім-2"** [75].

(10.1) Die Zukunft der ukrainischen Rüstungsindustrie liegt in den Händen ausländischer Investoren. Zum Beispiel wurde mit dem Geld von Saudi-Arabien ein großes Ausmaß an Arbeiten am **operativen und taktischen Raketenkomplex „Hrim-2“ [Sturm]** durchgeführt [126].

(10.2) Die Rakete sei mit **dem ukrainischen Hrim-2-System** abgefeuert worden, es gebe keine Schäden oder Opfer, fügte er hinzu [131].

(10.3) Die Ukraine baut ein eigenes **modernes Raketenystem mit dem Namen Sapsan** [146].

(10.4) Die Ukraine meldete erstmals den Einsatz des Grim-2-Komplexes auf Basis einer ballistischen Rakete [91].

ОТРК – це абревіатура, що означає оперативно-тактичний ракетний комплекс. ОТРК «Грім-2» – це український оперативно-тактичний ракетний комплекс, розроблений Державним київським конструкторським бюро «Луч». Комплекс призначений для ураження важливих цілей, таких як командні пункти, склади, військові об'єкти, критична інфраструктура, а також рухомі цілі на значних відстанях. Абревіатура на позначення цього типу озброєння відсутня в німецькій мові, тому калькування перекладу, як у наведеному варіантному відповіднику 10.1 (*operativer und taktischer Raketenkomplex*). Що є частим явищем в українських військових реаліях, назва цього ракетного комплексу має ціннісний компонент, символічного характеру. В нашому випадку цим компонентом є «Грім». Назва «Грім» може символізувати потужність та швидкість комплексу, оскільки грім є природним явищем, яке характеризується силою та раптовістю. Назва натякає на велику ударну міць і швидкість реакції комплексу. Перекладач, як бачимо, транслітерує назву (*Hrim*) та експлікує її (*Sturm*), створивши в німецькомовних читачів приблизно ті ж асоціації та картини, які виникають в українськомовних. Цей варіантний відповідник є прикладом для стійкої рівноваги, де не порушується домінанта перекладу. Але експлікація у перекладі неточна, адже грім німецькою мовою - *Donner*.

Якщо подивимося на приклади 10.2 та 10.4, то дійдемо висновку, що перекладачі пішли найлегшим шляхом, узагальнено відтворивши абревіатуру ОТРК через відповідники «System» та «Komplex». Це означає, що перекладачі вирішили обмежитися загальними термінами, замість того, щоб використовувати більш точні відповідники, які могли б детальніше передати особливості оперативно-тактичного ракетного комплексу. Такий підхід може спрощувати розуміння для читачів, які не знайомі з військовою термінологією, але водночас може втрачати точність і специфіку військової реалії, характерну

для оригінального тексту. Крім того, у прикладі 10.4 неправильно транслітеровано назву (Grim).

Варіантний відповідник «*modernes Raketensystem mit dem Namen Sapsan*» привертає увагу тим, що відрізняється від інших, оскільки використовує іншу назву, «Sapsan», замість «Hrim-2». Це, ймовірно, пов'язано з тим, що початкова назва «Грім-2» також відома як «Сапсан» у певних контекстах, особливо в більш ранніх версіях або в міжнародному контексті. В представленому варіантному відповіднику перекладач додає фразу «*modernes Raketensystem*» (сучасна ракетна система), що є досить загальним визначенням, подібним до використання термінів «System» та «Komplex». Таке узагальнення може сприяти ширшому розумінню терміна, але одночасно втрачає точність і специфіку військової реальності. Варто також зазначити, що варіантний відповідник розкриває назву «Sapsan» замість транслітерованого «Hrim-2», що може вказувати на альтернативну назву цього ракетного комплексу в деяких джерелах. Такий підхід може створювати плутанину серед читачів, особливо тих, хто не знайомий з різними назвами для одного і того ж військового озброєння.

Зоонім «сапсан», який є складовою реальності, позначає хижого птаха, який здатний досягати великих швидкостей під час полювання. Вибір назви «Сапсан» для військового озброєння, ймовірно, обумовлений аналогією з цим птахом, оскільки комплекс характеризується високою швидкістю, маневровістю та точністю. Такі якості роблять його подібним до хижого птаха під час полювання, що може бути мотивацією для назви військового комплексу.

Отже, враховуючи всі відповідники, які були розглянуті, найбільш вдалим вважаємо варіант 10.1: **operativer und taktischer Raketenkomplex «Hrim-2» (Sturm)**.

На завершення цього підрозділу слід підкреслити, що кількість варіантних відповідників у відтворенні українських військових реальностей на позначення зброї та техніки німецькою мовою, вказує на множинність підходів до перекладу та прийомів, які застосовують перекладачі, залежно від контексту, цільової аудиторії та рівня перекладацької компетентності. Так, до військової

реалії «САУ Богдана» було знайдено та проаналізовано 6 варіантних відповідників, до реалій «Ракетний комплекс Вільха» та «дрон Лелека-100» - 5, до реалій «Гвинтівка Володар Обрію» та «ОТРК Грім-2» - 4.

Кожна розглянута реалія містить певний образний і ціннісний компонент, який проявляється у вигляді фітоніма (вільха), зооніма (лелека, сапсан), імені (Богдана), природного явища (грим) тощо. Ці назви підкреслюють важливі аспекти та характеристики української культури, історії та національної ідентичності. Вони несуть певний емоційний відтінок та символічне значення реалії, додаючи глибину та багатогранність змісту. Переклад таких культурно маркованих одиниць виявляється складним завданням для перекладачів, адже окрім військової термінології (ОТРК, САУ, РК, БПЛА), виконавець перекладу повинен враховувати ці контексти, щоб передати відповідні цінності та символіку цільовій аудиторії. Як випливає з аналізу, всі перекладачі відтворили їх у своєму перекладі, але не всі змогли передати зміст цих компонентів. Так, у відтворенні реалії «Ракетний комплекс Вільха» зміст ціннісного компонента відтворено лише в одному з шести варіантних відповідників (вільха - Erle), у відтворенні реалії «дрон Лелека-100» лише в двох з п'яти (лелека - Storch), у відтворенні реалії «Гвинтівка Володар Обрію» - в двох з чотирьох (Herr des Horizonts), у реалії «ОТРК Грім-2» - в одному з чотирьох (Sturm).

Ми помітили, що, залежно від цільової аудиторії, перекладачі вдаються до прийомів спрощення або ж деталізації. У випадках, коли цільовою аудиторією є експерти або фахівці в військовій галузі, перекладачі надають детальнішу інформацію, використовуючи прийоми уточнення та додавання, щоб забезпечити максимальну точність та інформативність. Так, наприклад, реалія «САУ Богдана» відтворюється як «155-mm-Howitzer 2S22 Bogdana», де вказуються технічні характеристики як калібр та індекс установки. Однак, якщо цільовою аудиторією є широка публіка, перекладачі схильні використовувати прийоми спрощення для полегшення сприйняття та розуміння інформації, уникнення зайвих технічних деталей та забезпечення більш зрозумілої передачі змісту, як, наприклад, у відтворенні реалії «ОТРК Грім-2» - «Grim-2-Komplex».

Більшість проаналізованих варіантних відповідників становлять приклади стійкої рівноваги, оскільки перекладачі відтворюють військові реалії за допомогою прямих або контекстуальних відповідників, забезпечуючи адекватне відтворення їхнього змісту. Нестійку рівновагу демонструють ті варіантні відповідники, у відтворенні яких губиться поняттєвий зміст реалії або є відтворюється дещо помилково, як у прикладі з «САУ Богдана», де термін САУ був відтворений як *Haubitze*, або ж, якщо перекладач опускає релевантну інформацію. Перекладацьке відношення байдужої рівноваги демонструється у всіх варіантних відповідниках, де власна назва військової реалії транслітерується.

Серед основних перекладацьких прийомів можемо визначити калькування в комбінації з транслітерацією, опущення, додавання-уточнення, експлікацію. В наступному підрозділі ми розглянемо, які прийоми використовують перекладачі для відтворення військових реалій на позначення назв українських військових структурних організацій.

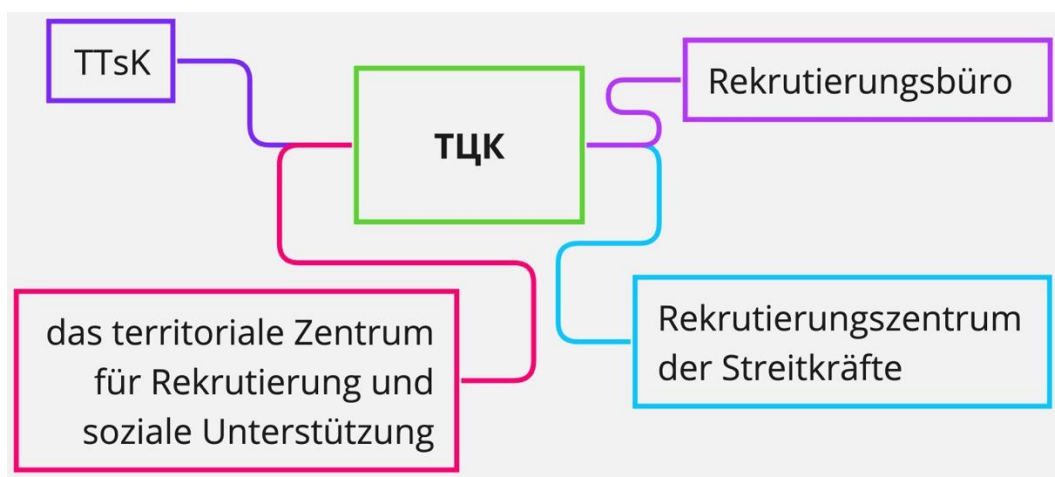
3.3. Відтворення назв українських військових структурних організацій

Оскільки Україна перебуває в центрі геополітичної напруги та тривалої війни, українські військові організації є ключовими у забезпеченні обороноздатності України та її спроможності протидіяти зовнішнім загрозам. Розуміння ролей організацій є критично важливим для міжнародної спільноти, включаючи німецькомовних читачів, які цікавляться подіями в Україні.

Україна має складну і багаторівневу військову структуру, яка складається з різних організацій та відомств, що працюють разом для забезпечення національної безпеки та оборони. Серед них виділяють основні військові інституції, такі як *Міноборони*, яке відповідає за стратегічне планування, розвиток та забезпечення збройних сил. *Генеральний штаб Збройних сил України* здійснює оперативне керівництво військовими підрозділами і координує їх дії. *Стратегічні комунікації Збройних сил України* (СтратКом), які відповідають за

координацію інформаційних та психологічних операцій, спрямованих на підтримку військових цілей і зміцнення обороноздатності країни.

Шукаючи варіантні відповідники до військових реалій, що позначають військові структурні організації, ми відразу помітили дещо меншу кількість таких відповідників у порівнянні, наприклад, з військовими ергонімами. Це пов'язано з більшою стандартизацією та загальноприйнятими назвами для військових структур, які, ймовірно, вимагають меншої кількості варіантних перекладів. Назви організацій зазвичай широко відомі та використовуються як в офіційних документах, так і в засобах масової інформації. Це призводить до того, що перекладачі частіше обирають стійкі та усталені відповідники, однак ми змогли знайти декілька варіантних відповідників, які відображають множинні підходи та прийоми перекладачів. До прикладу, **ТЦК**, або **Територіальні центри комплектування та соціальної підтримки**, є важливою структурною одиницею Збройних сил України. Раніше ці організації були відомі як військкомати, але з часом їхні функції розширилися, і назва змінилася, щоб відобразити новий спектр обов'язків. ТЦК відіграють ключову роль у забезпеченні комплектування української армії як військовослужбовцями-контрактниками, так і призовниками. Вони відповідають за організацію та проведення призову громадян на військову службу, зокрема під час мобілізації. Було б цікаво розглянути відтворення цієї реалії в німецькомовних ЗМІ. Знаходимо 4 варіантних відповідники:

(11) Під час проведення мобілізації чоловіки віком від 18 до 60 років зобов'язані постійно носити з собою військово-обліковий документ і пред'явити його на вимогу представника **ТЦК** або поліцейського, прикордонника [61].

(11.1) Mitte Januar 2023 versuchten Vertreter des **TTsK** in Odessa die Dokumente von Passanten auf der Straße zu überprüfen, um einen sofortigen Einberufungsbescheid zum Militärdienst auszustellen [100].

(11.2) Im Fall von Teplodar wurde ein Befehl Nr. 24 vom 23. März 2021 von Oberstleutnant S. Korak, Militärkommissar des territorialen **Zentrums für Rekrutierung und soziale Unterstützung** des Bezirks Biljajiw, veröffentlicht, in dem es heißt, dass „Nachrichten über Wehrpflichtige und Subjekte, die sich dem Militärdienst entziehen, der Nationalen Polizei zur Verfolgung, Festnahme und Auslieferung übergeben werden.“ [149].

(11.3) Während die Regierung darüber diskutiert, wie sie mehr Männer mobilisieren kann, um die erschöpften Truppen zu unterstützen, wird die Kritik der Bevölkerung an den Methoden der **Rekrutierungszentren der Streitkräfte** immer lauter: Undurchsichtig, korrupt und veraltet seien sie [104].

(11.4) *Nach Korruptionsvorwürfen entlässt der ukrainische Präsident sämtliche Leiter von **Rekrutierungsbüros** in der Ukraine. Wie will das Land künftig gegen Korruption vorgehen? [133].*

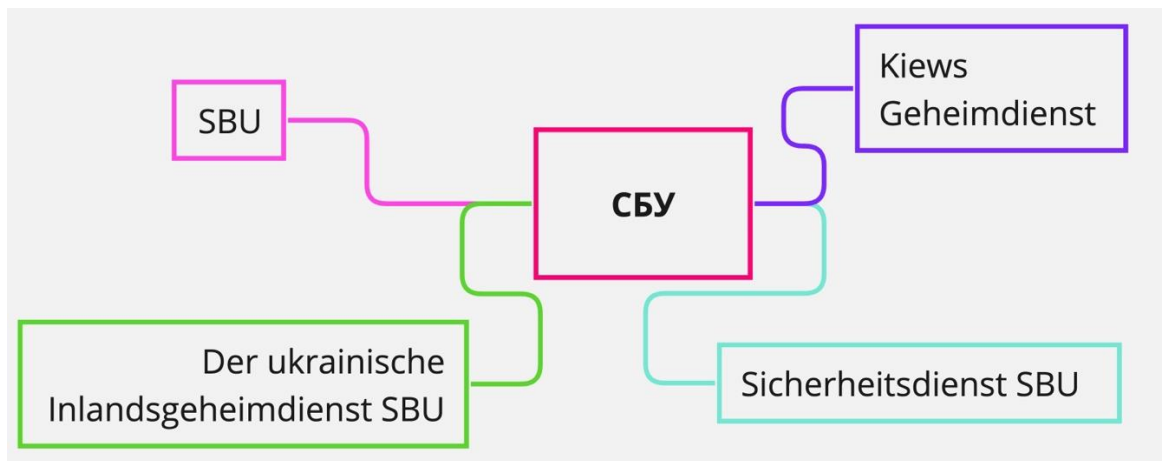
У варіанті 11.1 перекладач використовує прийом транслітерації абрєвіатури для передачі назви ТЦК, відтворюючи її як «ТТсК». Цей підхід дозволяє зберегти оригінальну назву організації, але вводить німецькомовних читачів в оману через відсутність пояснення або розшифрування цієї абрєвіатури. Без додаткового контексту або роз'яснення читач може не зрозуміти функції та призначення цієї організації. В результаті таке відтворення назви є неефективним, особливо для тих, хто не знайомий з українською військовою термінологією. Окрім цього джерела, на жодній іншій німецькомовній новинній платформі не зустрічаємо подібного відтворення військової реалії. Це вказує на те, що такий підхід до перекладу є унікальним для цього конкретного джерела і не є стандартним або поширеним серед перекладачів. Виходячи з цього, варіант 11.1 є прикладом нестійкої рівноваги. Щоб досягти стійкої рівноваги, радимо додавати, наприклад, у дужках додаткове пояснення, яке допоможе німецькомовним читачам краще зрозуміти призначення та роль Територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки в контексті української військової системи. Крім того, надання такого пояснення підвищить точність та ефективність перекладу, забезпечивши більш інформативний відповідник цієї реалії для цільової аудиторії.

У варіанті ж 11.2 виконавець перекладу відтворює реалію за допомогою калькування назви організації як «das territoriale Zentrum für Rekrutierung und soziale Unterstützung». Вдало підібрано контекстуальний відповідник до слова «комплектація» - «Rekrutierung». Варто, однак, зазначити, що поняття «рекрутинг» та «комплекткування» дещо різняться. Рекрутинг — це набір людей

на контрактну службу в армії, що надає кандидатам можливість вибору посади та військової частини, де вони будуть служити. Цей процес дозволяє новим військовослужбовцям підібрати ту сферу діяльності, яка відповідає їхнім навичкам та інтересам. Комплектування, — це процес призову людей на військову службу з урахуванням їхнього попереднього досвіду та навичок. У цьому випадку людина не має впливу на вибір посади чи частини, до якої її направлять. Таким чином, обидва процеси мають на меті забезпечення збройних сил необхідним людським ресурсом, але рекрутинг надає більше вибору потенційним військовослужбовцям. Попри це, відтворення реалії в прикладі 11.2 демонструє стійке відношення рівноваги.

Що стосується прикладів 11.3 та 11.4, то вони відтворені більш узагальнено. У варіанті 11.3 перекладач відтворює реалію, обираючи контекстуальний відповідник «Rekrutierungszentrum der Streitkräfte». Нерідко в українських ЗМІ ми зустрічаємо також синоніми як, наприклад, «центри комплектування», замість відтворення аббревіатури ТЦК. Варіант 11.4 також не відображає всього спектру функцій організації, що включають не лише набір на військову службу, а й організацію призову та забезпечення соціальної підтримки. Однак, читач розуміє роль та значення цієї військової структури під час прочитання повного тексту. З усім тим, ці відповідники є прикладами стійкої рівноваги, адже німецькомовний читач здатен сформулювати правильне розуміння сутності цієї організації. Звісно, найбільш вдалим відтворенням реалії вважаємо варіант 11.2: *das territoriale Zentrum für Rekrutierung und soziale Unterstützung*.

Декілька відповідників знаходимо також у відтворенні реалії «СБУ» (Служба Безпеки України) в німецькомовних ЗМІ:

Малюнок 14

Мапа варіантних відповідників військової реальії «СБУ»

(12) **СБУ** викрила мережу агентів 5 служби ФСБ РФ, до якої входили два полковники УДО. Метою групи була підготовка вбивства Президента України [71].

(12.1) **Der ukrainische Inlandsgeheimdienst SBU** hat nach eigenen Angaben russische Agenten enttarnt, die die Ermordung des ukrainischen Präsidenten Wolodymyr Selenskyj und anderer hochrangiger Vertreter der Regierung in Kiew geplant haben sollen [105].

(12.2) **Russland** macht Kiew für zahlreiche Sabotageakte verantwortlich - auch für den Anschlag auf eine Krim-Brücke im Oktober. **Kiews Geheimdienst** räumte nun eine Beteiligung ein [106].

(12.3) Während die Absetzung Wenediktowas eher überraschend erfolgt, hat sich jene von Bakanow abgezeichnet. So meldete das Portal Politico bereits vor vier Wochen, dass sich Selenski vom Leiter des

Sicherheitsdienstes SBU trennen wolle [115].

(12.4) Bei den Angriffen auf die "Olenegorsk Gornyak" und den Öltanker "SiG" vorige Woche sollen laut SBU Drohnen mit einer Sprenglast von 450 Kilo zum Einsatz gekommen sein [86].

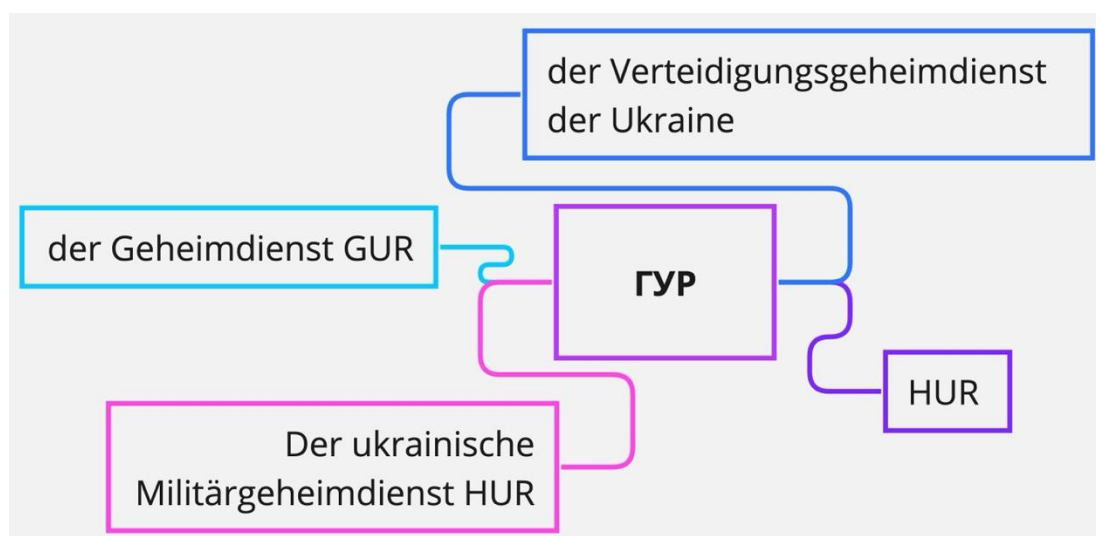
Так, у варіанті 12.1 реалія відтворюється шляхом транслітерації абрєвіатури та експлікації її змісту. Таке відтворення реалії є стандартизованим і забезпечує повне розуміння читачами структури та функцій організації. Можемо стверджувати, що це приклад стійкої рівноваги, адже домінанта тексту зберігається, а перекладацьке рішення є адекватним. Якщо ж ми подивимося на приклад 12.2, то перекладач обирає для відтворення реалії контекстуальний відповідник (Geheimdienst), а також додає топонім (Kiew, правильна транслітерація Куїw), таким чином вказуючи на зв'язок організації з місцем її базування. Звісно, читач зрозуміє, що йдеться про СБУ, однак топонім може збити з пантелику і бути сприйнятим як обмеження масштабів діяльності СБУ лише до Києва, тоді як ця організація діє по всій території України.

Варіантний відповідник 12.3 є ідеальним, на нашу думку, перекладацьким рішенням, адже перекладач транслітерує абрєвіатуру, а також розшифровує її, використавши калькування. Цей прийом дозволяє досягти балансу між збереженням оригінальної назви реалії та наданням точного пояснення її значення. Що стосується відповідника 12.4, він демонструє найпростіший прийом перекладу, транслітерацію. Перекладач просто відтворює оригінальну абрєвіатуру «SBU» без будь-яких додаткових пояснень чи роз'яснень. Такий варіант відтворення ми зустрічали не лише в наведеному джерелі, адже транслітерація абрєвіатури є стандартним підходом до відтворення таких військових термінів. Цей підхід є зручним і широко використовується, особливо

коли цільова аудиторія може мати попереднє уявлення про організацію, але може виявитися недостатньо інформативним для тих, хто мало знайомий з українською військовою реальністю. Внаслідок відсутності додаткових пояснень або розшифрувань, читач може не повністю зрозуміти функції та значення СБУ, тому вважаємо цей варіант прикладом нестійкої рівноваги.

Ми пропонуємо відтворювати реалію так: *der Sicherheitsdienst der Ukraine (SBU)*.

ГУР — це Головне управління розвідки Міністерства оборони України, яке відповідає за військову розвідку та аналіз інформації, пов'язаної з безпекою держави. Воно є однією з ключових складових військового апарату України, що виконує важливі функції в контексті захисту національних інтересів та забезпечення оборони країни. У німецькомовних ЗМІ можна знайти різні варіантні відповідники реалії ГУР, які відображають спроби перекладачів передати суть та значення цієї організації для цільової аудиторії. Презентуємо 4 варіантних відповідники:

Малюнок 15

Мапа варіантних відповідників військової реалії «ГУР»

(13) 6 травня 2024 року підрозділ **ГУР** | (13.1) Laut **des Geheimdienstes GUR** hat
МО України “Group 13” за допомогою | die Ukraine zahlreiche Informanten in
ударного морського дрона Magura V5 | Russland - in der russischen Armee, aber

знищив російський швидкісний
патрульний катер проекту 12150
“Мангуст” [70].

*auch in politischen Kreisen und ihrer
Führung [140].*

*(13.2) Der ukrainische
Militärgeheimdienst HUR hat Berichte
über einen russischen Raketenschlag
gegen seine Zentrale bestätigt [153].*

*(13.3) Vadym Skibitskyj,
Stellvertretender Chef des
Verteidigungsgeheimdienstes der
Ukraine hat laut dem britischen
„Telegraph“ darauf hingewiesen, dass
es für die Ukraine „keinen Weg gibt, auf
dem Schlachtfeld allein zu gewinnen“
[145].*

*(13.4) Als Ursache der Explosion gilt
ersten Informationen nach ein
Sprengsatz. Ohne direkt die
Verantwortung für die Aktion zu
übernehmen, bezeichnete der HUR die
Brücke als militärisch wichtiges
Infrastrukturobjekt [95].*

У варіанті 13.1 перекладач транслітерує абревіатуру ГУР і експлікує, додаючи термін «Geheimdienst» (служба розвідки). Цей підхід частково пояснює функції організації, але залишає без пояснень, що ГУР є саме військовою розвідкою. Відповідно, якби перекладач не відтворив абревіатуру, то читач міг би переплутати реалію з попередньо проаналізованою реалією (СБУ). Тому ми б радили відобразити повну специфіку діяльності організації та відтворити термін як *Militärgeheimdienst*. До такого прийому вдався перекладач наступного варіантного відповідника та повністю експлікував і пояснив зміст реалії,

переклавши її як «Der ukrainische Militärgheimdienst HUR». Це перекладацьке рішення вважаємо найповнішим та точним, тому воно демонструє відношення стійкої рівноваги.

У випадку 13.3 перекладач не транслітерує абrevіатуру, а обирає контекстуальний відповідник додаючи інформацію про те, що розвідслужба належить до Міністерства оборони України. Такий підхід дає чітке уявлення про функції та підпорядкування ГУР, забезпечуючи повну інформативність.

У варіанті 13.4 абrevіатура просто транслітерується без додавання пояснень. Такий прийом може бути зрозумілим для тих, хто знайомий з абrevіатурою ГУР, але для інших читачів може виявитися неінформативним та недостатньо зрозумілим. Окрім того, відтворення абrevіатури різниться з прикладом 13.1, що пов'язано з тим, що HUR транслітеровано за німецькими стандартами, а GUR – за стандартами англійської мови.

Схожу ситуацію спостерігаємо, аналізуючи варіантні відповідники військової реалії «СтратКом»:

Малюнок 16

Мапа варіантних відповідників військової реалії «СтратКом»

(14) **Стратком ЗСУ** заявив про ураження командного пункту військ РФ у Криму [73].

(14.1) Ein weiteres Beispiel der Zusammenarbeit im Bereich der strategischen Kommunikation zwischen zivilgesellschaftlichen Organisationen

*und den Organen der Staatsmacht ist die Kommunikationsunterstützung des Verteidigungsministeriums der Ukraine durch **Stratcom Ukraine**, das ... [80].*

*(14.2) **Die Abteilung für strategische Kommunikation der ukrainischen Armee** erklärte, sie sei im Besitz "bestätigter Informationen" darüber, dass im Video die "Exekution" unbewaffneter Soldaten durch die russische Armee zu sehen sei [148].*

*(14.3) **Die Abteilung für strategische Kommunikation der Streitkräfte der Ukraine** warnt vor russischen Desinformationskampagnen [109].*

Так ми бачимо, що в прикладі 14.1 реалію відтворено завдяки прийому транслітерації. Окрім того, перекладач додає топонім Ukraine, щоб підкреслити приналежність до української організації. Однак це, по суті, не надає німецькомовному читачеві достатньо контексту для розуміння специфіки, ролі, значення організації. Оскільки багато інформації було опущено, ми вважаємо цей варіант є прикладом нестійкої рівноваги. Натомість варіантні відповідники в прикладах 14.2 та 14.3 демонструють стійку рівновагу, оскільки скорочення (СтратКом) відтворюється повністю за допомогою дослівного перекладу. Перекладачі також вдало відтворюють ще одну військову організацію в цій реалії – ЗСУ, використовуючи контекстуальні відповідники: Streitkräfte der Ukraine та ukrainische Armee.

Лише по одному варіантному відповіднику знаходимо у відтворенні таких військових реалій на позначення військових структурних організацій:

- Генштаб ЗСУ – der Generalstab der ukrainischen Streitkräfte;

- Міноборони - Verteidigungsministerium der Ukraine;
- Нацгвардія – der Nationalgarde;
- Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими – Koordinierungsstab für Angelegenheiten Kriegsgefangener;
- Київська міська військова адміністрація – Kiewer Militäradministration;
- Державна прикордонна служба України – der staatliche Grenzschutzdienst der Ukraine;
- Служба зовнішньої розвідки України - Der Auslandsnachrichtendienst der Ukraine.

Отже, якщо підсумувати, спостерігаємо, що у відтворенні військових реалій на позначення назв українських військових структурних організацій у німецькомовних ЗМІ кількість варіантних відповідників виявляється меншою, ніж у прикладах відтворення військових ергонімів чи назв одиниць української зброї та техніки. Зокрема, було знайдено та проаналізовано **4** варіантних відповідники для реалій «ТЦК», «СБУ», «ГУР», **3** варіанти для реалії «СтратКом», тоді як для решти наведених прикладів — лише по **одному** варіантному відповіднику.

Здебільшого варіантні відповідники демонстрували перекладацьке відношення стійкої рівноваги, адже вихідна домінанта була повністю відтворена в тексті перекладу. Для забезпечення адекватності перекладу, перекладачі обирали контекстуальні відповідники, вдавалися до прийомів експлікації (зادля відтворення поняттєвого компонента реалії та забезпечення розуміння адресатів перекладу), калькування, опущення, транслітерації. Прикладами нестійкої рівноваги були транслітеровані абрєвіатури та скорочення на позначення військових організацій, які не були пояснені перекладачем. Такі перекладацькі рішення демонструють нестачу інформації для розуміння в німецькомовних читачів, які не знайомі з українською військовою термінологією. Без додаткового контексту або роз'яснення абрєвіатури та скорочення можуть не дати читачеві

повного розуміння значення, ролі, функцій організацій у військовому просторі України, про які йдеться. Це, своєю чергою, впливає на загальне сприйняття інформації та адекватність відтворення контенту цільовій аудиторії.

Причиною меншої кількості варіантних відповідників, на нашу думку, є висока стандартизація та усталеність назв українських військових структурних організацій. Назви таких організацій, як правило, закріплені в офіційних документах і широко відомі в медійному просторі, що приводить до вибору перекладачами переважно стійких та загальноприйнятих відповідників. Оскільки ці назви є офіційними, перекладачі схильні уникати експериментів та використовувати усталені терміни, які забезпечують точне відтворення змісту та ролі цих організацій.

Також аспектом малої кількості відповідників є відсутність валоративного та образного компонентів у назвах українських військових структурних організацій. На відміну від військових ергонімів чи назв українських одиниць зброї та техніки, які часто містять ціннісну конотацію або символічне значення, назви військових структурних організацій здебільшого є технічними. Вони мають на меті чітко позначити функції та компетенції відповідних організацій, не додаючи значущих емоційних або символічних відтінків. Це, своєю чергою, впливає на кількість, обмежуючи структуру і семантику варіантних відповідників, оскільки перекладачі зосереджуються переважно на точному та формальному відтворенні вихідного тексту.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III

Отже, в 3 розділі нашої розвідки ми проаналізували відтворення українських військових реалій, а саме військових ергонімів, номенклатурних позначень (назв) зброї та техніки, військових структурних організацій та їхні варіантні відповідники в паралельних новинних текстах Німеччини, Австрії та Швейцарії.

В загальному було розглянуто 21 військову реалію та 74 варіантних відповідники. В додатку А ми відобразили статистику варіантних відповідників до кожного розглянутого прикладу військової реалії, що дозволяє узагальнити дані, простежити тенденції та виявити причину великої або навпаки малої кількості варіантів відтворення.

З проведеного контрастивного перекладознавчого аналізу випливає, що найбільше варіантних відповідників існує до військових ергонімів і назв зброї та техніки. Множинність у відтворенні цих видів військових реалій зумовлена наявністю в їхньому складі, окрім військового терміна, ціннісного компонента символічного характеру, тобто фітоніма, зооніма, топоніма, антропоніма, природнього явища. Ці компоненти здатні апелювати до емоцій читача, викликати асоціації та впливати на сприйняття тексту, тим самим створюючи виклики для перекладачів, які повинні вдаватися до різноманітних прийомів для їхнього відтворення.

Так, основними прийомами є калькування в комбінації з транскодуванням (здебільшого транслітерацією). В залежності від екстралінгвістичних факторів перекладу, таких як орієнтування на цільову аудиторію та її інформаційний запас, вимоги редакцій новинних порталів, перекладацька компетенція, культурні уявлення тощо мають місце такі прийоми: 1) експлікація задля відтворення поняттєвого компонента реалії; 2) прагматична адаптація для забезпечення зрозумілості; 3) опущення структурних елементів або назви військового угруповання, які можуть призводити до повної втрати образного та ціннісного компонентів; 4) уточнення та додавання (для забезпечення

максимальної точності та інформативності); 5) спрощення або деталізація (в залежності від аудиторії).

У відтворенні військових реалій на позначення військових структурних організацій ми виявили меншу множинність. Це зумовлюється, на нашу думку, стандартизацією та усталеністю назв військових організацій, які здебільшого мають технічний характер, не містять ціннісних або образних складових. Перекладачі вдаються до прийомів вибору стійких відповідників, які точно передають зміст та роль цих організацій.

Окрім того, кожен варіантний відповідник, наведених у прикладах військових реалій, був проаналізований крізь призму відношення перекладацької рівноваги. Так, ми виокремили приклади стійкої, нестійкої та байдужої рівноваги у відтворенні реалій. Стійка рівновага досягалася перекладачем у тому випадку, коли домінанта тексту не була порушена, а для відтворення реалії був обраний еквівалент (прямий відповідник) або контекстуальний відповідник. Більшість проаналізованих варіантних відповідників демонстрували стійку рівновагу, що свідчить про якісний та адекватний переклад. Однак, зустрічалося декілька відповідників, які демонстрували нестійке відношення рівноваги. Причинами були хибні перекладацькі рішення, опущення важливої інформації, відсутність експлікації, додавання суб'єктивних оцінок та викривлення інформації. Байдужої рівноваги досягли всі варіантні відповідники, в яких власна назва військових угруповань, зброї чи техніки була відтворена прийомом транслітерації.

Досить проблемною, однак, виявилася для перекладачів транслітерація власних назв. Більшість з них була відтворена не за стандартами німецької мови. Якщо для назв зброї та техніки відтворення англійською мовою прийнятне через те, що англійська є міжнародною мовою комунікації в військовій та оборонній сферах, то у випадку військових ергонімів вважаємо найкращим прийомом відтворення власних назв за стандартами німецької мови, а також додавання перекладу власної назви для забезпечення повного розуміння реалії та виникнення тих асоціацій та емоцій, які виникають у читача оригіналу.

Важливим чинником дещо хибних перекладацьких рішень була втрата поняттєвого змісту військового ергоніма або реалії на позначення техніки. Так, ми спостерігали підміну понять «спецпідрозділ», «бригада» та «полк», а також «САУ» та «гаубиця». Перекладач повинен забезпечити максимальну точність і відповідність оригіналу в перекладі, враховуючи всю специфіку військової термінології, контексту тексту і, що найважливіше, української військової структури. Підсумовуючи, варто підкреслити важливість актуалізації фонових знань перекладачів щодо військової лексики та реалій, особливо в контексті таких динамічних процесів, як військові конфлікти та війни та постійного розвитку зброї та техніки, створення нових військових угруповань і організацій.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Наш науковий розслід було присвячено аналізу відтворення українських військових реалій у паралельних новинних текстах на онлайн-порталах Німеччини, Австрії та Швейцарії. Як відомо, новинні портали є одним із основних джерел передачі інформації, де щосекунди з'являються нові повідомлення про військово-політичну ситуацію в усьому світі, зокрема в Україні. Військові реалії набувають важливу роль в медійних текстах як України, так і німецькомовних країн, адже мають на меті відобразити актуальні події російсько-української війни, її перебіг, наслідки, вплив на політичну ситуацію в регіоні та світову політику в цілому. Реалії стають основою для формування громадської думки, медіаобразу України, бо визначають ставлення до війни та впливають на прийняття рішень на різних рівнях - від індивідуальних до міжнародних. Тому аналіз їхнього відтворення в медійних текстах стає важливим інструментом для нас, як перекладачів.

Перш, ніж підсумувати результати нашого контрастивного перекладознавчого аналізу, пропонуємо закріпити основні теоретичні положення, досліджені в першому розділі. Безліч дослідників, серед яких С. Ковганюк, Т. Кияк, Е. Маркштайн, В. Кутц намагалися визначити поняття «реалія» та створити власні класифікації. Однак, у нашій роботі ми керувалися дефініцією, запропонованою Р. Зорівчак і трактували «реалію» як слово чи словосполуку, що відображають предмет чи явище, характерне для культури та життя певного народу. Реалії є одиницями безеквівалентної лексики, які не мають відповідників в іншій мові.

Зважаючи на те, що поняття «військова реалія» малодосліджене, ми запропонували в нашій роботі власне визначення та класифікацію. Військові реалії – це слова чи словосполуки, що позначають різноманітні аспекти військової діяльності та відображають національну специфіку розвитку збройних сил, озброєння, бойової техніки, тактики та стратегії певної країни, особливості її військово-економічного та військово-політичного розвитку. Тобто

ті предмети та явища, які притаманні ЗСУ, але відсутні в ЗС німецькомовних країн. Наша класифікація військових реалій включає номенклатурні позначення (назви) зброї та техніки; військові ергоніми (підрозділи, угруповання та військові частини); ранги, звання, посади; структурні організації, установи, органи управління; нагороди, ордени, відзнаки; одяг, взуття та умундирування; фонди допомоги армії.

Провівши дослідження щодо жанру дискурсу мас-медіа, де вживання військових реалій найбільше, ми дійшли висновку, що найчастіше вони зустрічаються в новинному дискурсі в таких жанрах як новинні замітки, репортажі, аналітичні статті, інтерв'ю. Ми дослідили близько 100 українських та німецькомовних онлайн-порталів, до яких належать: «Мілітарний», «Інтерфакс», «Уніан», «Суспільне», «Радіо Свобода» (Україна); «Stern», «Welt», «ZDF», «Focus», «Tagesspiegel», «N-TV», «Tagesschau» (Німеччина); «News Orf», «Kurier», «Heute», «InformNapalm», «ZDA» (Австрія); «Blick», «Swissinfo», «Neue Züricher Zeitung» (Швейцарія). Що цікаво, найбільшу кількість прикладів відтворення військових реалій було знайдено на німецьких онлайн-платформах «Frankfurter Rundschau» та «Merkur», що свідчить про велику значущість теми в німецькомовному просторі.

В другому розділі нашої розвідки ми розглядали відтворення військових реалій крізь призму принципів синергетики перекладу. За М. Дорофєєвою, синергетика перекладу – це міждисциплінарний напрям досліджень перекладацької діяльності як системи самоорганізації, що охоплює синергізм (процес), і синергію (результат) перекладу. Серед методологічних принципів виділяють принципи Буття і принципи Становлення системи. У нашій роботі ми спиралися на принципи Становлення системи, а саме на принципи нелінійності та нестійкості. Нелінійність у перекладі свідчить про можливість існування кількох різних підходів до перекладу або варіантів перекладу одного й того ж тексту. Тобто, перекладацькі рішення можуть варіюватися, зважаючи на екстралінгвістичні фактори такі як комунікативна ситуація, вимоги замовника, інформаційний запас цільової аудиторії, перекладацька компетентність,

наявність пошукових інструментів, фізичний та психологічний стан перекладача тощо. З цього випливає варіантність перекладацьких рішень та утворення великої кількості варіантних відповідників.

Як доводить проведений нами контрастивний перекладознавчий аналіз, варіантних відповідників у відтворенні військових реалій на позначення військових угруповань та зброї і техніки існує чимало. Так, наприклад, до реалії «3 ОШБр» існує 7 варіантних відповідників, до реалії «Бригада Азов» - 8, до реалії «Спецпідрозділ ГУР МО Kraken» - 6, які ще можуть бути доповненими. Цей феномен зумовлений лакунарністю. Це означає, що усталеного перекладу цих культурно маркованих безеквівалентних одиниць немає і перед перекладачами стоїть завдання адекватного перекладу з урахуванням контексту та специфіки реалії.

Окрім того, причиною виникнення варіантних відповідників реалій є наявність валоративного та образного компоненту, який проявляється у вигляді фітонімів (бригада «Едельвейс», «Ракетний комплекс Вільха»), зоонімів («дрон Лелека-100»), топонімів («128 окрема гірсько-штурмова Закарпатська бригада»), антропонімів («Батальйон Вовки Да Вінчі»), назв природних явищ («ОТРК Грім-2»), назв міфічних істот («Спецпідрозділ ГУР МО Kraken»). Ці компоненти відіграють надзвичайну роль, оскільки військові реалії не лише відтворюють певні військові та технічні характеристики, але й мають значущість з погляду культурної та національної ідентичності. Вони відображають цінності та ідеали, що є важливими для української культури та нації. Відтак, відтворення символічного компонента є важливим для передачі повного змісту ергоніма та виклику тих асоціацій та емоцій, які виникають у адресата тексту перекладу.

Проаналізувавши варіантні відповідники військових ергонімів і назв зброї та техніки, ми не виявили переважання одного певного підходу до перекладу. Тому можемо стверджувати, що система відповідників військових реалій з погляду синергетики перекладу є відкритою (незамкненою) і залежить від позамовних факторів перекладу. Багато відповідників обираються, виходячи

з контексту і можуть варіюватися. Відповідно, ми можемо вважати поставлену евристичну гіпотезу на початку роботи доведеною.

В другому та третьому розділах ми досліджували відтворення військових ергонімів крізь призму синергетичного принципу нестійкості та проаналізували, що варіантні відповідники можуть демонструвати стійку, нестійку та байдужу рівновагу. Стійка рівновага досягається тоді, коли текст перекладу є адекватним та коли перекладач обирає еквівалент або варіантний (контекстуальний) відповідник для військового ергоніма, тим самим зберігаючи основну доміную вихідного тексту. Прикладами стійкої рівноваги є відтворення наступних реалій: «*Бригада Азов*» - «*Asow-Brigade*», «*Бригада Нацгвардії Буревій*» - «*die 1. Brigade der ukrainischen Nationalgarde Bureviy (Hurricane)*», «*СтрамКом ЗСУ*» - «*Die Abteilung für strategische Kommunikation der ukrainischen Armee*», «*ГУР*» - «*Der ukrainische Militäргеheimdienst HUR*», гвинтівка «*Володар Обрію*» - «*ein ukrainisches Scharfschützengewehr «Wolodar Obriju»*».

Нестійка рівновага – це відношення перекладацької відповідності між вихідним і цільовим текстами з частковою втратою інформації, що не порушує доміную перекладу. Нестійка рівновага виникає через хибні перекладацькі рішення та через перекладацькі відповідники, які вимагають додаткової експлікації для адресатів. Прикладами нестійкої рівноваги є відтворення наступних реалій: «*СБУ*» - «*SBU*», САУ «*Богдана*» - «*die Bohdana*», «*Бригада Нацгвардії Буревій*» - «*die 1. Brigade der ukrainischen Nationalgarde*», «*93 ОМБр Холодний Яр*» - «*die 93. Mechanisierte Brigade*», «*Бригада Азов*» - «*Asow-Regiment*», «*93 ОМБр Холодний Яр*» - «*das Kholodny Yar OMbr*».

Прикладами байдужої рівноваги слугують еквіваленти, що не залежать від контексту, такі як власні назви, географічні назви, аббревіатури, прецизійна лексика. До прикладу «*ОШБр Лют*» - «*die vereinigte Brigade der Nationalen Polizei Ljut (Wut)*», «*Ракетний комплекс Вільха*» - «*Raketensystem Wilcha*», «*дрон Лелека-100*» - «*Drohne Leleka-100*».

Для досягнення стійкої, нестійкої, байдужої рівноваги перекладачі вдавалися до різноманітних прийомів. Основні прийоми відтворення

українських військових реалій німецькою мовою становлять калькування в комбінації з транскодуванням (здебільшого транслітерацією). У залежності від екстралінгвістичних факторів перекладу мають місце: 1) експлікація задля відтворення поняттєвого компоненту ергоніму; 2) прагматична адаптація для забезпечення зрозумілості; 3) опущення структурних елементів ергоніму; 4) уточнення та додавання (для забезпечення максимальної точності та інформативності); 5) спрощення або деталізація (в залежності від аудиторії).

Під час відтворення українських військових реалій, особливо назв підрозділів та угруповань, одиниць зброї та техніки радимо перекладачам орієнтуватися на цільового читача та застосовувати стратегію максимальної репродукції вихідної одиниці оригіналу в перекладі.

Після аналізу варіантів відтворення реалій, ми запропонували власні варіантні відповідники або обрали і доповнили найбільш вдалі із запропонованих. Зважаючи на велику кількість варіантних відповідників на позначення військових ергонімів та назв зброї та техніки, ми вбачаємо значну актуальність та необхідність в їхньому лексикографуванні. Тому ми розробили українсько-німецький глосарій військових реалій (див. Додаток В), який стане корисним інструментом для всіх перекладачів. Цей глосарій має на меті спростити процес перекладу та забезпечити єдність термінології. Він може також стати важливим ресурсом для вивчення фахової лексики у військовій сфері як для українських, так і для німецькомовних фахівців. Глосарій відображає наше бажання підвищити якість перекладу та сприяти ефективній комунікації у військовій сфері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. Філологічні трактати. Мовознавство, 2018. Том 10. С. 7-18
2. Білан М. Б. Лексико-семантичні трансформації у військовому перекладі (на матеріалі статутних документів сухопутних військ збройних сил Франції): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2010. 19 с.
3. Гончарук Л. М. Жанрові аспекти перекладу офіційно-ділових документів франкомовного військового дискурсу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2016. 23 с.
4. Дорофєєва М. Психолінгвістичні основи нелінійності перекладу. Psycholinguistics. 2020. Vol. 27, Iss. 2. С. 90-112. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2020_27_2_6.
5. Дорофєєва М.С. Принцип нелінійності у синергетиці перекладу. Наукові записки. Випуск 154. Серія: Філологічні науки. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2017. С. 330-336.
6. Дорофєєва М.С. Синергетика перекладу спеціальних текстів (німецько-український напрям) : монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 520 с.
7. Зимовець Г. В. Структурно-семантичні особливості ергонімів України. Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Мовознавство. 2009. Т. 17, вип. 15(3). С. 33-41.
8. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). Львів: Видавництво при Львів. ун-ті, 1989. 216 с.
9. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
10. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики : монографія. Одеса : Астропринт, 2006. 324 с.

- 11.Кияк Т. Р. теорія та практика перекладу (німецька мова) : підруч. для студентів вищих навч. закл. Вінниця : Нова книга, 2006. 592 с.
- 12.Ковганюк С. П. Практика перекладу (з досвіду перекладача). Київ : Дніпро, 1968. 274 с.
- 13.Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. Київ : Вища школа, Вид-во при КДУ, 1971. 131 с.
- 14.Кундзіч О. Л. Перекладацька мисль і перекладацький недомисел. Вітчизна. 1955. №1. С. 138–164.
- 15.Кутуза Н. В. Структурно-семантичні моделі ергонімів (на матеріалі ергонімікону м. Одеси) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Одеса, 2003. 19 с.
- 16.Левін Є. Д., Карлюк С. В. Деякі аспекти перекладу військових текстів з англійської мови на українську. Харків. Харківський політехнічний інститут. 2020. 125 с.
- 17.Литовченко І. О. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд) : монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. 206 с.
- 18.Лукіянчук Ю. О. Способи класифікації військових термінів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. 2017. Вип. 66. С. 65-67.
- 19.Любчук Н. В. Відтворення сучасних українських суспільно-політичних реалій в текстах німецьких ЗМІ. Мовні і концептуальні картини світу. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2014. Вип. 50, Ч. 1. С. 476-481.
- 20.Матюша П. А. Франкомовні та румуномовні назви військових структур в українському перекладі : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Київ, 2008. 17 с.
- 21.Мініч Л. С. Лінгвосинергетичні ідеї сучасної лінгвістики. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». 2014. Вип. 50. С. 98-105.

22. Мірошніченко І. Г. Сучасні підходи до типології мас-медійного дискурсу. Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку: матеріали ІІ Всеукраїнської наук.-практ. конф. м. Вінниця, 12–13 жовт. 2016 р. Вінниц. держ. педагог. ун-т ім. М. Коцюбинського., Вінниця. 2016. С. 227–231.

23. Піхтовнікова Л. С. Лінгвосинергетика : підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 288 с.

24. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля К, 2008. 712 с.

25. Сибірякова О. О. Глобалізація соціальних трансформацій як засади для виникнення нового мультиплікативного медіа-дискурсу. Теле- та радіожурналістика. 2017. Вип. 16. С. 227-235.

26. Синергетика. Велика Українська Енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/%D0%A1%D0%B8%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (дата звернення: 03.05.2024).

27. Сливка М. І. Реалія і термін в історико-культурному дискурсі. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2016. Вип. 14. С. 183-188.

28. Содомора А. О. Між перекладним та оригінальним словом. Іноземна філологія. 2010. Вип. 122. С. 3-13.

29. Ткаченко Ю. В. Особливості класифікації реалій та виявлення їх аксіологічного потенціалу. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. 2015. Вип. 58. С. 68-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_58_28.

30. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія. Хмельницький : Авіст, 2008. 550 с.

31. Чала Ю. П. Реалія і культурно маркований знак: термінологічні аспекти перекладознавства. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер. : Філологічні науки. 2010. Вип. 89(1). С. 122-126.

32. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.

- 33.Чернікова Л. Ф., Зубкова, Л. В. Мовні реалії та проблеми їх перекладу. *Культура народів Причорномор'я*. 2011. № 216. С. 172-178.
- 34.Шевлякова Ю. О. Особливості дискурсу Інтернет-ЗМІ (на матеріалі англomовних он-лайн журналів для підлітків). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер. : Філологічна. 2013. Вип. 38. С. 239-242.
- 35.Шевчук В.Н. Похідні військові терміни в англійській мові: Афіксальний словотвір. М.: Воєніздат, 1983. С. 8.
- 36.Шепель Ю. О. Медіадискурс як засіб маніпулятивного впливу на читача. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 3. С. 304.
- 37.Янчук С. Я. Особливості перекладу англomовної військової документації миротворчих місій ООН та НАТО. Київ: Логос, 2013. 220 с.
- 38.Brendler A., Brendler S. *Namenarten und ihre Erforschung. Ein Lehrbuch für das Studium der Onomastik*. Hamburg : Baar-Verlag, 2004. 1024 S.
- 39.Birgit Nedergaard-Larsen. *Cultural factors in subtitling. Perspectives: Studies in Translatology* 2. 1993. P. 207–241.
- 40.Henschelmann K. *Technik des Übersetzens: Französisch-Deutsch*. Heidelberg : Quelle & Meyer, 1980. 205 S.
- 41.Hoffmann Ch., Krott A. *Einführung in die Synergetische Linguistik. Korpuslinguistische Untersuchungen zur quantitativen und systemtheoretischen Linguistik*. 2002. S. 1-29.
- 42.Käfner. R. *Großes Fremdwörterbuch*. Leipzig: Bibliogr. Institut, 1997. 824 S.
- 43.Kutz W. *Zur translatorischen Auflösung des Nulläquivalenz russischsprachiger Realienlexeme im Deutschen*. Leipzig: Univ., Diss. A, 1978. 147 S.
- 44.Markstein E. *Realia In: Handbuch translation*. 1999. Vol. 2. S. 288-291.
- 45.Reinhard Köhler, Gabriel Altmann: *Synergetische Aspekte der Linguistik*. In: *Zeitschrift für Sprachwissenschaft* 5. 1986. S. 253–265.

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ

46.Бадрак Д. Новітня українська зброя. Топ-10 останніх досягнень державних підприємств. *Главком*. URL: <https://glavcom.ua/publications/novitnya-ukrajinska-zbroya-top-10-ostannih-dosyagnen-derzhavnih-pidprijemstv-702873.html> (дата звернення: 03.05.2024)

47.Бадрак Д. Новітня українська зброя. Топ-10 останніх досягнень державних підприємств. *Главком*. URL: <https://glavcom.ua/publications/novitnya-ukrajinska-zbroya-top-10-ostannih-dosyagnen-derzhavnih-pidprijemstv-702873.html> (дата звернення: 03.05.2024)

48.Бойко О. "Гвардія наступу": як, кого і для чого набирають у штурмові бригади. *Суспільне*. URL: <https://suspilne.media/394967-gvardia-nastupu-kogo-i-dla-cogo-nabiraut-u-sturmovi-brigadi/> (дата звернення 09.04.2024)

49.Бої під Мар'їнкою: ворог змінив тактику, заміщує арту FPV-дронами. Оборону вже рік (!) тримає 79 одшбр. *ВІДЕО*. *Новинарня*. URL: <https://novynarnia.com/2023/11/09/79-odshbr-marjinka/> (дата звернення 27.03.2024)

50.Бригада Нацгвардії "Буревій" проходить бойовий вишкіл - унікальні кадри з полігону! *ТСН*. URL: <https://tsn.ua/video/video-novini/brigada-nacgvardiyi-bureviy-prohodit-boyoviy-vishkil-unikalni-kadri-z-poligonu.html> (дата звернення: 01.05.2024)

51.Військові показали стрільби з "Богдани". *Мілітарні*. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/vijskovi-pokazaly-strilby-z-bogdany/> (дата звернення: 03.05.2024)

52.Військові показали стрільби з "Богдани". *Мілітарний*. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/vijskovi-pokazaly-strilby-z-bogdany/> (дата звернення: 03.05.2024)

53.Гавриляк І. 10-та окрема гірсько-штурмова бригада «Едельвейс» отримала дефіцитні «Мавіки» останнього покоління. *ГЛАВКОМ*. URL: <https://glavcom.ua/country/society/10-ta-okrema-hirsko-shturmova-brihada-edelvejs-otrimala-defitsitni-maviki-ostannoho-pokolinnja-959001.html> (дата звернення: 27.03.2024).

54.Генштаб опублікував відео 35 бригади морської піхоти про звільнення Урожайного. *Вечірній Київ*. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/87040/> (дата звернення 27.03.2024)

55.Захисникам 93 ОМБр «Холодний Яр» треба допомога з придбанням дрона. *Вечірній Київ*. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/93022/> (дата звернення: 30.04.2024)

56.Інтерфакс-Україна. 3 ОШБр: На авдіївському напрямку бойова обстановка залишається надскладною, ворогу було завдано критичного ураження на рівні полку. *Інтерфакс-Україна*. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/973307.html> (дата звернення: 21.03.2024).

57.Карнаух Н. Президент присвоїв 80 десантно-штурмовій бригаді найменування "Галицька". *Суспільне*. URL: <https://suspilne.media/lviv/622681-prezident-prisvoiv-80-desantno-sturmovij-brigadi-najmenuvanna-galicka/> (дата звернення 09.04.2024)

58.Київщина передала пів тисячі FPV-дронів 72 бригаді Чорних Запорозжців. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3805056-kiivsina-peredala-piv-tisaci-fpv-droniv-72-brigadi-cornih-zaporozciv.html> (дата звернення: 09.05.2024)

59.Ковальчук О. Двом десяткам бійців бригади з Житомирської області вручили нагороди за хоробрість і звитягу. *Суспільне*. URL: <https://suspilne.media/zhytomyr/556043-dvom-desatkam-bijciv-brigadi-z-zitomirskoi-oblasti-vrucili-nagorodi-za-horobrist-i-zvitagu/> (дата звернення 09.04.2024)

60.Колеснікова А. Середній вік в армії більше за 40 років, – комбат 5-ої ОШБр про проблеми із особовим складом. *24 канал*. URL: <https://24tv.ua/potribna->

dotatkova-mobilizatsiya-kombat-tarassenko-pro-problemu_n2472934 (дата звернення: 03.05.2024)

61. На облік у ТЦК треба стати за місцем фактичного проживання – Генштаб. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3859665-na-oblik-u-tck-treba-stati-za-miscem-fakticnogo-prozivanna-genstab.html> (дата звернення: 03.05.2024)

62. Незламні, безстрашні та вірні. Що ви знаєте про легендарні бригади ЗСУ? *ШоТам*. URL: <https://shotam.info/nezlamni-bezstrashni-ta-virni-shcho-vy-znaiete-pro-lehendarni-bryhady-zsu> (дата звернення: 27.03.2024).

63. Незламні, безстрашні та вірні. Що ви знаєте про легендарні бригади ЗСУ? *Шотам*. URL: <https://shotam.info/nezlamni-bezstrashni-ta-irni-shcho-vy-znaiete-pro-lehendarni-bryhady-zsu/> (дата звернення: 03.05.2024)

64. Несчетна С. Батальйон "Айдар" штурмує позиції полку "Ахмат" на Бахмутському напрямку: відео. URL: <https://tsn.ua/ato/batalyon-aydar-shturmuje-poziciyi-polku-ahmat-na-bahmutskomu-napryamku-video-2379046.html> (дата звернення 09.04.2024)

65. Панасовський М. Український дрон "Лелека-100" допоміг знищити систему протиповітряної оборони "Тор-М2" вартістю \$25 млн. *Gagadget*. URL: <https://gagadget.com/uk/war/272394-ukrayinskii-dron-leleka-100-dopomig-znishchiti-sistemu-protipovitrianoi-oboroni-tor-m2-vartistiu-25-mln/> (дата звернення: 03.05.2024)

66. Партизани зафіксували транспортування пошкоджених російських танків у Криму. *Еспресо*. URL: <https://espresso.tv/viyna-z-rosiyeyu-partizani-zafiksuvati-transportuvannya-poshkodzhenikh-rosiyskikh-tankiv-u-krimu> (дата звернення 09.04.2024)

67. Підрозділ «Аеророзвідка» реорганізують. *Мілітарний*. URL: https://mil.in.ua/uk/news/pidrozdil-aerorozvidka-reorganizovuyut/#google_vignette (дата звернення 09.04.2024)

68. Продоус Л. "У Тернополі зустрів того, хто врятував мені життя", – командир роти батальйону "Вовки Да Вінчі" Олександр Ябчанка. *Суспільне*.

URL: <https://suspilne.media/ternopil/737775-u-ternopoli-zustriv-togo-hto-vratuvav-meni-zitta-komandir-roti-bataljonu-vovki-da-vinci-oleksandr-abcanka/> (дата звернення 09.04.2024)

69. Романенко В. Бригада “Лють” просувається на фронті, але є і втрати – глава Нацполіції. *Українська правда*. URL: <http://www.pravda.com.ua/news/2023/10/10/7423454> (дата звернення: 21.03.2024)

70. РФ робить висновки, але ГУР вигадує нові способи уразити російські судна в Криму, – Юсов. *Новинарня*. URL: <https://novynarnia.com/2024/05/07/rf-robyt-vysnovky-ale-gur-vyghadyue-novi-sposoby-urazyty-rosijski-sudna-v-krymu-yusov/> (дата звернення: 07.05.2024)

71. СБУ затримало двох полковників УДО, які готували замах на Президента. *Мілітарний*. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/sbu-zatrymalo-dvoh-polkovnykiv-udogotuvavshyh-zamah-na-prezydenta/> (дата звернення: 07.05.2024)

72. Соколенко Є. Воїн "Азов" назвав головні проблеми контрнаступу ЗСУ у 2023 році. *Уніан*. URL: <https://www.unian.ua/war/vojin-azov-nazvav-golovni-problemi-kontrnastupu-zsu-u-2023-roci-12605736.html> (дата звернення: 30.04.2024)

73. Стратком ЗСУ заявив про ураження командного пункту військ РФ у Криму. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-krym-zsu-udar/32760886.html> (дата звернення: 07.05.2024)

74. У Євросоюзі найгірше знають англійську мову в Угорщині й Болгарії, а найкраще – в Данії. *Смак подорожника*. URL: <http://www.cheap-trip.eu/2013/10/01/u-evrosoyuzi-najhirshe-znayut-anhlijsku-movu-v-uhorschyni-j-bolhariji-a-najkrasche-v-daniji/> (дата звернення: 01.05.2024)

75. У Росії вперше заявили про застосування Україною ОТРК “Грім-2”. *Мілітарний*. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/u-rosiyi-vpershe-zayavyly-pro-zastosuvannya-ukrayinoyu-otrk-grim-2/> (дата звернення: 03.05.2024)

76. Українська правда. Бригада “Лють” просувається на фронті, але є і втрати – глава Нацполіції. *Українська правда*. URL: <http://www.pravda.com.ua/news/2023/10/10/7423454> (дата звернення: 21.03.2024).

77.Український снайпер побив світовий рекорд. *Мілітарний*. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/ukrayinskyj-snajper-pobuv-svitovyj-rekord/> (дата звернення: 03.05.2024)

78.Хаіндрава Н. Свистуха Д. Обмін військовополоненими. Додому повернулися двоє миколаївських морпіхів. *Суспільне*. URL: <https://suspilne.media/mykolaiv/653472-obmin-vijskovopoloneni-dodomu-povernulisa-dvoe-mikolajvskih-morpihiv/> (дата звернення 27.03.2024)

79.Чорновол К. Як спецпідрозділ ГУР "Kraken" планує операції: командир штурмової роти розкрив деталі. *Уніан*. URL: <https://www.unian.ua/war/kraken-gur-komandir-shturmovoji-roti-rozpoviv-yak-pidrozdil-planuye-operaciji-12551946.html> (дата звернення: 02.05.2024)

80.Analyse: Kommunikation als Mittel der Reintegration der Bevölkerung im Donbass. *BPB*. URL: <https://www.bpb.de/themen/europa/ukraine-analysen/247307/analyse-kommunikation-als-mittel-der-reintegration-der-bevoelkerung-im-donbass/> (дата звернення: 07.05.2024)

81.Asow-Brigade wieder an der Front. *Zeitung der Arbeit*. URL: <https://zeitungderarbeit.at/international/asow-brigade-wieder-an-der-front/> (дата звернення: 30.04.2024)

82.Asow-Einheit ist zurück an der Front. *NTV*. URL: <https://www.ntv.de/politik/Asow-Einheit-ist-zurueck-an-der-Front-article24333372.html> (дата звернення: 30.04.2024)

83.Auf der Suche nach russischen Schwachpunkten – unterwegs mit der 35. Marine-Brigade. *Sonntagszeitung*. URL: <https://www.tagesanzeiger.ch/auf-der-suche-nach-russischen-schwachpunkten-unterwegs-mit-der-35-marine-brigade-327564210288> (дата звернення 27.03.2024)

84.Balashova D. Eisentransformation. Anti-Design aus Kiewer Garagen für Krieg und Frieden. *Pragmatika*. URL: <https://pragmatika.media/de/transformacija-zaliza-antidizajn-iz-kiiivskih-garazhiv-dlja-vijni-ta-miru/> (дата звернення: 30.04.2024)

85.Bienenschwärme gegen Putins Panzer. *Spiegel*. URL: <https://www.spiegel.de/ausland/ukraine-drohneneinheit-aeroroswidka->

[bienenschwaerme-gegen-putins-panzer-a-931b59a2-0eed-49ed-99be-dca287d1c5d3](https://www.t-online.de/nachrichten/ukraine/id_100142358/ukraine-krieg-putins-horde-nimmt-uns-unsere-schoensten-soehne-und-toechter-.html)

(дата звернення 09.04.2024)

86.Darum trauert die Ukraine um diesen jungen Soldaten. T-Online. URL: https://www.t-online.de/nachrichten/ukraine/id_100142358/ukraine-krieg-putins-horde-nimmt-uns-unsere-schoensten-soehne-und-toechter-.html (дата звернення 09.04.2024)

87.Die 24. Brigade der ukrainischen Streitkräfte in Donbas zerstört ein russisches PSNR-8 Kredo-M1. *Informnapalm*. URL: <https://informnapalm.org/at/psnr-8-kredo-m1/> (дата звернення 27.03.2024)

88.Die 71. separate Jagdbrigade zeigt, wie sie einen russischen Taifun-K zerstört hat (Video). *Sundries*. URL: <https://sundries.at/die-71-separate-jagdbrigade-zeigt-wie-sie-einen-russischen-taifun-k-zerstoert-hat-video/> (дата звернення 27.03.2024)

89.Die 93. Kholodnij Jar Brigade der Ukraine zerstört Granatwerfer und ein Munitionsfahrzeug. *InformNapalm*. URL: <https://informnapalm.org/at/kholodnij-jar/> (дата звернення: 30.04.2024)

90.Die Polizei hat gezeigt, dass die Ljut-Brigade für eine Offensive bereit ist. *Ukraine-Nachrichten*. URL: https://ukraine-nachrichten.de/polizei-gezeigt-dass-ljut-brigade-eine-offensive-bereit_14412 (дата звернення: 29.04.2024)

91.Die Ukraine meldete erstmals den Einsatz des Grim-2-Komplexes auf Basis einer ballistischen Rakete. *Gagadget*. URL: <https://gagadget.com/de/141556-die-ukraine-meldete-erstmals-den-einsatz-des-grim-2-komplexes-auf-basis-einer-ballistischen-rakete/> (дата звернення: 03.05.2024)

92.Eich S. Ex-Bundeswehr-General: Winter-Logistik im Ukraine-Krieg schwierig. *SWR Aktuell*. URL: <https://www.swr.de/swraktuell/radio/ex-bundeswehr-general-winter-logistik-im-ukraine-krieg-schwierig-100.html> (дата звернення: 01.05.2024)

93.Ein Held im Ukraine-Krieg: Soldat soll russischen Angriff im Alleingang verhindert haben. *Merkur*. URL: <https://www.merkur.de/politik/edelweiss-gebirgsbatallion-held-ukraine-krieg-soldat-russland-angriff-jahrestag-92855433.html> (дата звернення 27.03.2024)

94. Einen feindlichen Stab und Artillerie weniger: Asow-Kämpfer aus Einheit „KRAKEN“ im Einsatz. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.de/rubric-ato/3520413-einen-feindlichen-stab-und-artillerie-weniger-asowkampfer-aus-einheit-kraken-im-einsatz.html> (дата звернення: 03.05.2024)

95. Explosion legt Zugverkehr in russischer Region lahm. *Tagesschau*. URL: <https://www.tagesschau.de/ausland/europa/russland-eisenbahnbruecke-detonation-100.html> (дата звернення: 07.05.2024)

96. Feindliche Drohnen haben nahe Bakhmut ein feindliches Schützenpanzerfahrzeug zerstört. *NewsYouInfo*. URL: <https://newsyou.info/de/2023/09/ukra%D1%97nski-bezpilotniki-znishhili-vorozhubmp-pid-bahmutom-video> (дата звернення: 21.03.2024)

97. Gegner aus 3,8 Kilometer Entfernung getötet. *Südtirol News*. URL: <https://www.suedtirolnews.it/chronik/gegner-aus-38-kilometer-entfernung-getoetet> (дата звернення: 03.05.2024)

98. Glorreiche 72. separate mechanisierte Brigade, benannt nach den Schwarzen Saporogern. *Die heutigen Nachrichten*. URL: <https://lomazoma.com/die-ukraine-darf-straftaten-gegen-menschen-todesfaelle-und-verletzungen-nicht-vergeben/> (дата звернення: 09.05.2024)

99. Gogolla M. Neue Drohne für die Ukraine: So soll „Leleka LR“ Truppen bei der Aufklärung helfen. *Merkur*. URL: <https://www.merkur.de/politik/ukraine-konflikt-sti1524391/ukraine-erhaelt-vollautomatische-drohne-leleka-lr-fuer-aufklaerung-zr-92676573.html> (дата звернення: 03.05.2024)

100. Goldarb M. Mobilmachung in der Ukraine: Selensky-Regierung auf Menschenjagd. *World Socialist*. URL: <https://www.wsws.org/de/articles/2023/07/09/hxfo-j09.html> (дата звернення: 03.05.2024)

101. Hinsberger N. Treffer aus fast vier Kilometern – Ukrainischer Scharfschütze soll neuen Rekord aufgestellt haben. *Merkur*. URL: <https://www.merkur.de/politik/sbu-ukraine-scharfschuetze-weltrekord-russland-ukrainekrieg-92685175.html> (дата звернення: 03.05.2024)

102. Hurricane, Spartan, Azow. Mit diesen acht Offensiv-Brigaden will die Ukraine ihr Gebiet zurückerobern. *Focus online*. URL: https://www.focus.de/politik/ausland/ukraine-krise/hurricane-spartan-azow-mit-diesen-acht-offensiv-brigaden-will-die-ukraine-gebiete-zurueckerobern_id_192156556.html (дата звернення: 01.05.2024)
103. In Video zeigen Ukrainer, wie sie Putins Armee mit Super-Drohne ausspionieren. *Focus*. URL: https://www.focus.de/panorama/welt/leleka-100-uav-bei-angriff-auf-russisches-militaer-spezialeinheit-demonstriert-vollautomatische-drohne_id_120610527.html (дата звернення: 03.05.2024)
104. Jung A. Rekrutierung: Was Ukrainer kritisieren. *ZDF heute*. URL: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/ausland/ukraine-rekrutierung-kritik-100.html> (дата звернення: 03.05.2024)
105. Keiser O. Kiews Geheimdienst will Attentat auf Selenskyj vereitelt haben. *Frankfurter Allgemeine*. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ukraine-liveticker-kiews-geheimdienst-will-attentat-auf-selenskyj-vereitelt-haben-faz-19030454.html> (дата звернення: 07.05.2024)
106. Kiew gibt Anschlag auf Krim-Brücke zu. *ZDF heute*. URL: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/kiew-geheimdienst-beteiligung-anschlag-krim-bruecke-ukraine-krieg-russland-100.html> (дата звернення: 03.05.2024)
107. Kiew meldet Einnahme von Dorf bei Bachmut. *Orf*. URL: <https://orf.at/stories/3331505/> (дата звернення: 21.03.2024)
108. Kiew stellt "Asow"-Brigade wieder auf. *MDR AKTUELL*. URL: <https://www.mdr.de/nachrichten/welt/osteuropa/politik/ukraine-krieg-asow-brigade-einsatz-100.html#Asow> (дата звернення: 30.04.2024)
109. Kiew warnt vor Häufung von Desinformationen aus Moskau. Spiegel. URL: <https://www.spiegel.de/ausland/ukraine-russland-news-heute-ukrainisches-militaer-meldet-vormarsch-bei-bachmut-a-8483620b-e54f-451e-9f87-9c9bfcdba364> (дата звернення: 07.05.2024)
110. Krieger S. Schwere Verluste im Ukraine-Krieg – Russland und Ukraine überbieten sich mit Angaben. *Frankfurter Rundschau*. URL:

<https://www.fr.de/politik/verluste-ukraine-krieg-russland-opfer-zahlen-tote-verletzte-propaganda-news-aktuell-zr-92692948.html> (дата звернення: 01.05.2024)

111. Lange L. Ukraine produziert neue Radhaubitze. *Telepolis*. URL: <https://www.telepolis.de/features/Ukraine-produziert-neue-Radhaubitze-9583021.html> (дата звернення: 03.05.2024)

112. Malzahn P. Generation Asow. *Taz*. URL: <https://taz.de/Milizonaere-in-der-Ukraine/!5865940/> (дата звернення: 02.05.2024)

113. Mayer P. Mit „Excalibur“-Munition: Ukrainer präsentieren hochpräzise Haubitze – und haben direkt ein Problem. *Merkur*. URL: <https://www.merkur.de/politik/russland-verluste-ukraine-armee-waffen-haubitze-bohdana-artillerie-munition-granaten-92862761.html> (дата звернення: 03.05.2024)

114. Menzel B. „So können wir nicht arbeiten“: Ukrainische Kommandeure schlagen weiter Alarm wegen Artilleriemunition. *Merkur*. URL: <https://www.merkur.de/politik/angriffskrieg-ukraine-krieg-kommandeure-alarm-artilleriemunition-verteidigung-russland-92849741.html> (дата звернення: 09.05.2024)

115. Mijnsen I. Wegen «Verrats» ihrer Untergebenen: Selenski entlässt den Geheimdienstchef und die Generalstaatsanwältin. *NZZ*. URL: <https://www.nzz.ch/international/ukraine-krieg-selenski-feuert-sbu-chef-bakanow-und-wenediktowa-ld.1694078> (дата звернення: 03.05.2024)

116. Mitten im Krieg baut die Ukraine auch eigene Waffen. *NTV*. URL: <https://www.n-tv.de/politik/Mitten-im-Krieg-baut-die-Ukraine-auch-eigene-Waffen-article24625325.html> (дата звернення: 03.05.2024)

117. Munk S. Selenskyj holt Asow-Kommandeure heim - Kreml reagiert verärgert. *Frankfurter Rundschau*. URL: <https://www.fr.de/politik/ukraine-krieg-news-selenskyj-asow-kommandeure-mariupol-tuerkei-kreml-russland-verteidiger-zr-92390550.html> (дата звернення: 30.04.2024)

118. Munk S. Selenskyj holt Asow-Kommandeure heim - Kreml reagiert verärgert. *Frankfurter Rundschau*. URL: <https://www.fr.de/politik/ukraine-krieg->

news-selenskyj-asow-kommandeure-mariupol-tuerkei-kreml-russland-verteidiger-zr-92390550.html (дата звернення 27.03.2024)

119. Nadler M. Diese Offensiv-Brigaden sollen die Russen aus der Ukraine vertreiben. *Blick*. URL: <https://www.blick.ch/ausland/ukraine-rekrutiert-40000-kaempfer-diese-offensiv-brigaden-sollen-die-russen-aus-der-ukraine-vertreiben-id18525638.html> (дата звернення: 01.05.2024)

120. Neptun- und Vilkhа-Raketensysteme werden an die ukrainischen Streitkräfte geliefert. *InformNapalm*. URL: <https://informnapalm.org/at/neptun/> (дата звернення: 03.05.2024)

121. Neue Phase der Gegenoffensive. *Die heutigen Nachrichten*. URL: <https://lomazoma.com/vergessen-sie-nicht-den-soldaten-fuer-ihren-dienst-zu-danken/> (дата звернення: 29.04.2024)

122. Orks in Gefangenschaft. *TAZ*. URL: <https://taz.de/Krieg-der-Sprache/!5854267/> (дата звернення 09.04.2024)

123. Ostapovets H. Die Russen machen Kinder zur Waffe gegen die Ukraine. *Goethe Institut*. URL: <https://www.goethe.de/prj/jad/de/exil/25378727.html> (дата звернення: 30.04.2024)

124. Panasovskyi M. Das ukrainische Raketensystem Vilkhа-M wird in der Lage sein, mit GMLRS-Raketen Ziele zu treffen, die fast doppelt so weit entfernt sind wie HIMARS. *Gagadget*. URL: <https://gagadget.com/de/war/221053-das-ukrainische-raketensystem-vilkha-m-wird-in-der-lage-sein-mit-gmlrs-raketen-ziele-zu-treffen-die-fast-doppelt-so-w/> (дата звернення: 03.05.2024)

125. Pavlos O. STURMTRUPPE DER NATIONALEN POLIZEI VERTEILT "EINTRITTSKARTEN FÜR KOBZON-KONZERT" AN BESETZER (VIDEO). *Socportal*. URL: <https://de.socportal.info/de/news/sturmtruppe-der-nationalen-polizei-verteilt-eintrittskarten-fur-kobzon-konzert-an-besetzer-video/> (дата звернення: 29.04.2024)

126. Putin spricht Klartext – und dem Westen schlägt es die Sprache. *Einblick*. URL: <https://lindalevante.wordpress.com/2022/02/22/putin-spricht-klartext-und-dem-westen-verschlagt-es-die-sprache/> (дата звернення: 03.05.2024)

127. Putins Elite-Fallschirmjäger vernichtet! Ukrainische Falle schnappt zu - Putin verliert wichtige Einheit! *VPFLSH*. URL: <https://vipflash.de/contents/162154-putins-elite-fallschirmjager-vernichtet-ukrainische-falle-schnappt-zu-putin-verliert-wichtige-einheit> (дата звернення: 29.04.2024)

128. Rheinmetall wird Zehntausende von Artilleriegranaten für die Ukraine produzieren, während die Ukraine die Produktion von selbstfahrenden Bohdana-Geschützen erhöht hat. *UBN*. URL: <https://ubn.news/de/rheinmetall-wird-zehntausende-von-artilleriegranaten-fuer-die-ukraine-produzieren-waehrend-die-ukraine-die-produktion-von-selbstfahrenden-bohdana-geschuetzen-erhoeht-hat/> (дата звернення: 03.05.2024)

129. Rückschlag für Ukraine? Russland meldet Einnahme von weiterem Dorf. *Upday*. URL: <https://www.upday.com/de/rueckschlag-fuer-ukraine-russland-meldet-einnahme-von-weiterem-dorf> (дата звернення 27.03.2024)

130. Russischer Vormarsch: Langsam, aber stetig. ZDF Nachrichten. URL: <https://www.zdf.de/nachrichten/politik/ausland/ukraine-munition-mangel-flugabwehr-krieg-russland-100.html> (дата звернення 09.04.2024)

131. Russland meldet Abschuss von ukrainischer Rakete über der Krim. *Tagesschau*. URL: <https://www.tagesschau.de/newsticker/liveblog-ukraine-samstag-274.html> (дата звернення: 03.05.2024)

132. Russland nutzt offenbar fehlerhafte Frontkarten, um Geländegewinne zu simulieren. Sauerland Kurier. URL: <https://www.sauerlandkurier.de/politik/raketen-news-ticker-ukraine-krieg-dnipro-panzer-verluste-krim-drohnen-zr-92661761.html> (дата звернення 09.04.2024)

133. Rzehtska L. Ukraine: Selenskyj bekämpft Korruption im Militär. *Deutsche Welle*. URL: <https://www.dw.com/de/ukraine-selenskyj-bek%C3%A4mpft-korruption-im-milit%C3%A4r/a-66541687> (дата звернення: 07.05.2024)

134. Schara A. „Lasst den Kraken los“ – Wie eine Spezialeinheit Kupjansk befreite. *Welt*. URL: <https://www.welt.de/politik/ausland/plus242363345/Ukraine-Wie-die-geheime-Kraken-Einheit-Kupjansk-befreite.html> (дата звернення: 02.05.2024)

135. SCHARFSCHÜTZE DES UKRAINISCHEN SICHERHEITSDIENSTES STELLT WELTREKORD FÜR EFFEKTIVES SCHIESSEN AUF. *Socportal*. URL: <https://de.socportal.info/de/news/scharfschutze-des-ukrainischen-sicherheitsdienstes-stellt-weltrekord-fur-effektives-schiessen-auf/> (дата звернення: 03.05.2024)
136. Schölzel A. Der schwarze Kanal. *Junge Welt*. URL: <https://www.jungewelt.de/artikel/454369.faz-an-der-naziosfront.html> (дата звернення: 02.05.2024)
137. Sie kämpfen an der Front mit halber Kraft: Nicht nur die Munition ist in der Ukraine auf dem Tiefstand. *Neue Züricher Zeitung*. URL: <https://www.nzz.ch/international/frontbericht-nicht-nur-die-munition-ist-in-der-ukraine-auf-dem-tiefstand-ld.1822365> (дата звернення 27.03.2024)
138. Spezialeinheit Kraken zerstört zwei Beobachtungstürme in Russland. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.de/rubric-ato/3681241-spezialeinheit-kraken-zerstort-zwei-beobachtungsturme-in-russland.html> (дата звернення: 02.05.2024)
139. Svitlyk Y. Die Waffe des ukrainischen Sieges: das Panzerabwehr-Raketensystem Stugna-P - die Ork-Panzer werden nicht überwältigt. *Root Nation*. URL: <https://de.root-nation.com/ua/articles-ua/weapons-ua/ua-oglyad-ptrk-stugna-p/> (дата звернення: 03.05.2024)
140. Theil A. Russische Armee laut ukrainischem Geheimdienst durchsetzt von Informanten. *Merkur*. URL: <https://www.merkur.de/politik/gur-putin-geheimdienst-ukraine-krieg-russische-armee-informanten-zr-91437509.html> (дата звернення: 07.05.2024)
141. Trubetskoy D. „Bohdana“: Vor dieser Radhaubitze haben Putins Truppen Angst. *Berliner Morgenpost*. URL: <https://www.morgenpost.de/politik/article241881330/Bohdana-Vor-dieser-Radhaubitze-haben-Putins-Truppen-Angst.html> (дата звернення: 03.05.2024)

142. Trubetskoy D. Mitten im Krieg baut die Ukraine auch eigene Waffen. *NTV*. URL: <https://www.n-tv.de/politik/Mitten-im-Krieg-baut-die-Ukraine-auch-eigene-Waffen-article24625325.html> (дата звернення: 03.05.2024)
143. Ukraine befreit weitere Ortschaft im Osten – Die Nacht im Überblick. *Swissinfo*. URL: <https://www.swissinfo.ch/ger/ukraine-befreit-weitere-ortschaft-im-osten-die-nacht-im-ueberblick/48819908> (дата звернення: 21.03.2024)
144. Ukraine befreit weitere Ortschaft im Osten – Die Nacht im Überblick. *Swissinfo*. URL: <https://www.swissinfo.ch/ger/ukraine-befreit-weitere-ortschaft-im-osten-die-nacht-im-ueberblick/48819908> (дата звернення: 21.03.2024)
145. Ukraine denkt an Verhandlungen mit Russland. *Focus online*. URL: https://www.focus.de/politik/sagt-geheimdienst-chef-was-selenskyj-nicht-kann-ukraine-denkt-an-verhandlungen-mit-russland_id_259915948.html (дата звернення: 07.05.2024)
146. Ukraine entwickelt eigenen modernen Raketekomplex. *OTS*. URL: https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20110222_OTS0201/ukraine-entwickelt-eigenen-modernen-raketekomplex (дата звернення: 03.05.2024)
147. Ukraine testet Raketensystem „Wilcha“ – Fotos. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.de/rubric-defense/2438928-ukraine-testet-raketensystem-wilcha-fotos.html> (дата звернення: 03.05.2024)
148. Ukraine wirft Russland Exekution von Soldaten vor. Deutsche Welle. URL: <https://www.dw.com/de/ukraine-wirft-russland-exekution-von-soldaten-vor/a-67619914> (дата звернення: 07.05.2024)
149. Ukraine: Menschenrechtsverletzungen bei Rekrutierung, Kriegsdienstverweigerung und Antikriegsaktionen. *Connection*. URL: <https://de.connection-ev.org/article:ukraine-menschenrechtsverletzungen-bei-rekrutierung-kriegsdienstverweigerung-und-antikriegsaktionen#> (дата звернення: 03.05.2024)
150. Ukraine: Scharfschütze tötet aus 3,8 Kilometern. *NTV*. URL: <https://www.n-tv.de/politik/Ukraine-Scharfschuetze-toetet-aus-3-8-Kilometern-article24542225.html> (дата звернення: 03.05.2024)

151. Ukrainische Brigade kritisiert Kiews Informationspolitik. N-TV. URL: <https://www.n-tv.de/politik/Ukrainische-Brigade-kritisiert-Kiews-Informationspolitik-article24397417.html> (дата звернення: 21.03.2024).
152. Ukrainische Streitkräfte zeigen Video vom Kampfeinsatz der seltenen 155-mm-Haubitze 2S22 Bogdana mit Eigenantrieb. *Gagadget*. URL: <https://gagadget.com/de/war/249264-ukrainische-streitkrafte-zeigen-video-vom-kampfeinsatz-der-seltenen-155-mm-haubitze-2s22-bogdana-mit-eigenantrieb/> (дата звернення: 03.05.2024)
153. Ukrainischer Geheimdienst: Russischer Angriff auf Zentrale. *Orf*. URL: <https://orf.at/stories/3321120/> (дата звернення: 07.05.2024)
154. Wachsende Kritik an Freiwilligen-Bataillonen. Deutschlandfunk. URL: <https://www.deutschlandfunk.de/ukraine-wachsende-kritik-an-freiwilligen-bataillonen-100.html> (дата звернення 09.04.2024)
155. Waloszyk J. Die Flaggen des Vaters. *Gelblau*. URL: <https://uaks.de/wp-content/uploads/2022/12/Gelblau-26.pdf> (дата звернення: 30.04.2024)
156. Warum die Ukraine auf Drohnen setzt. Tagesschau. URL: <https://www.tagesschau.de/ausland/europa/ukraine-drohnen-103.html> (дата звернення: 03.05.2024)
157. Zahlreiche Vorstöße entlang der Front – Ukrainische Armee wehrt russische Angriffe ab. *Frankfurter Rundschau*. URL: <https://www.fr.de/politik/ukraine-krieg-bachmut-explosionen-sewastopol-krim-lemberg-verluste-russlandnews-ticker-zr-92525899.html> (дата звернення 09.04.2024)

Статистика кількості варіантних відповідників військових реалій

ОШБР ПОЛІЦІЇ “ЛЮТЬ”

93-ТЯ ОМБР “ХОЛОДНИЙ ЯР”

РАКЕТНИЙ КОМПЛЕКС “ВІЛЬХА”

ДРОН “ЛЕЛЕКА-100”

5

БРИГАДА “АЗОВ”

8

БРИГАДА НАЦГВАРДІЇ “БУРЕВІЙ”

ГВИНТІВКА “ВОЛОДАР ОБРІЮ”

ОТРК “ГРИМ-2”

ГУР

ТЦК

СБУ

4

САУ “БОГДАНА”

СПЕЦПІДРОЗДІЛ ГУР МО “KRAKEN”

6

СТРАТКОМ

3

ГЕНШТАБ ЗСУ

МІНОБОРОНИ

НАЦГВАРДІЯ

КООРДИНАЦІЙНИЙ ШТАБ З

ПИТАНЬ ПОВОДЖЕННЯ З

ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА

СЛУЖБА УКРАЇНИ

СЛУЖБА ЗОВНІШНЬОЇ РОЗВІДКИ

УКРАЇНИ

КИЇВСЬКА МІСЬКА ВІЙСЬКОВА

АДМІНІСТРАЦІЯ

1

Українсько-німецький глосарій військових реалій

<i>Українська</i>	<i>Deutsch</i>
ОШБр поліції «Лють»	die vereinigte Sturmbrigade der nationalen Polizei «Ljut» («Wut»)
Бригада «Азов»	die Spezialeinsatzbrigade der Nationalgarde «Asow»
93-тя ОМБр «Холодний Яр»	die 93. separate mechanisierte Brigade «Cholodnyj Jar»
Бригада Нацгвардії «Буревій»	die 1. Brigade der ukrainischen Nationalgarde «Burewij (Sturm)»
Спецпідрозділ ГУР МО «Кракен»	die Spezialeinheit des ukrainischen Militärgeheimdienstes «Kraken»
Ракетний комплекс «Вільха»	das Raketenartilleriesystem «Wilcha» (zu Deutsch: die Erle)
Дрон «Лелека-100»	das ukrainische unbemannte Luftfahrzeug «Leleka-100» (zu Deutsch: Storch)
САУ «Богдана»	die selbstfahrende Radhaubitze 2S22 «Bohdana»
Гвинтівка «Володар Обрію»	das Scharfschützengewehr «Wolodar Obriju» (zu Deutsch: Herr des Horizonts)
ОТРК «Грім-2»	operativer und taktischer Raketenkomplex «Hrim-2» (Sturm)
ТЦК	das territoriale Zentrum für Rekrutierung und soziale Unterstützung
СБУ	der Sicherheitsdienst der Ukraine (SBU)

ГУР	der ukrainische Militärgesamdienst HUR
СтратКом	die Abteilung für strategische Kommunikation der Streitkräfte der Ukraine

Відомості про апробацію роботи

1. Виступ на VIII Всеукраїнських наукових читаннях за участю молодих учених «Філологія XXI століття: нові дослідження і перспективи» (11-12 травня 2024 року, онлайн-формат). Тема доповіді: Варіантні відповідники у відтворенні українських військових реалій.
2. Бучкарик Д.В., Дорофєєва М.С. Варіантність відтворення українських військових ергонімів у німецькомовних ЗМІ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2024. № 65 (статтю прийнято до друку, лист редакції від 19.04.24).

ZUSAMMENFASSUNG

Diese Masterarbeit widmet sich der Untersuchung von Entsprechungsvarianten ukrainischer Militärrealien zu Militärergonyme, Nomenklaturbezeichnungen (Namen) von Waffen und Ausrüstungen sowie militärischen Strukturorganisationen in deutschsprachigen Medientexten. Die **Aktualität** der Untersuchung liegt daran, dass die Wiedergabe der Militärrealien insbesondere für das Sprachpaar Ukrainisch-Deutsch noch immer am Rande der Übersetzungswissenschaft steht. Die Untersuchung der Variabilität von den übersetzerischen Lösungen für diese Art von kulturell geprägtem militärischem Spezialvokabular trägt einerseits zur Optimierung der Übersetzung der militärischen Diskurseinheiten bei. Andererseits wird dadurch die Aufmerksamkeit der deutschsprachigen Adressaten für das Thema des russisch-ukrainischen Krieges aufrechterhalten.

Das Verständnis der Struktur der ukrainischen Armee auf der Begriffsebene und das Entstehen assoziativer Zusammenhänge auf der Werteebene bei der Wahrnehmung von Nachrichtentexten ermöglicht es den deutschsprachigen Rezipienten, sowohl Militärexperten als auch einfachen Lesern, die Situation auf dem Schlachtfeld in der Ukraine besser zu verstehen und eine Motivation für eine nachhaltige Unterstützung der Ukraine zu bilden.

Das **Forschungsobjekt** unserer Untersuchung sind die aktuelle ukrainische Militärrealien. Der **Forschungsgegenstand** sind die Entsprechungsvarianten bei der Wiedergabe der ukrainischen Militärrealien in deutschsprachigen Medientexten. Das **Forschungsziel** der Untersuchung liegt daran, die Entsprechungsvarianten der Militärrealien zu identifizieren, analysieren und bewerten.

Für die Erreichung des Ziels wurden folgende **Aufgaben** gestellt: Definition des Begriffs «Realia» und Ansätze zu seiner Klassifizierung zu untersuchen; das Begriff «Militärrealia» zu definieren, eine eigene Klassifikation zu erstellen und ihre Verwendung in Medientexten zu analysieren; das Begriff «Militärergonym» und seine Arten und Funktion zu betrachten; synergetische methodologische Prinzipien der Nichtlinearität und des Nichtgleichgewichts in der Übersetzung zu erforschen; die

Verhältnisse von stabilem, instabilem und indifferentem Übersetzungsgleichgewicht an den Beispielen der Wiedergabe Militärrealien in den deutschsprachigen Medien aufzuzeigen; die Entsprechungsvarianten auf der Grundlage multipler Übersetzungslösungen bei der Wiedergabe Militärrealien identifizieren, die Methoden ihrer Wiedergabe zu analysieren und eigene übersetzerische Lösungen vorzuschlagen; Gründe für das Auftreten der Entsprechungsvarianten und der Schwierigkeiten bei der Wiedergabe der ukrainischen Militärrealien im Deutschen zu untersuchen.

Als **Anschauungsmaterial** für die Untersuchung dienten die Originalnachrichten der ukrainischen Nachrichtenportale Militarnyi, Interfax, Unian, Suspilne, Radio Swoboda und Paralleltexte deutschsprachiger Nachrichtenportale wie Stern, Welt, ZDF, Focus, Tagesspiegel, N-TV, Tagesschau, News Orf, Kurier, Heute, InformNapalm, ZDA, Blick, Swissinfo, Neue Züricher Zeitung, usw.

Die wissenschaftliche Neuheit der Untersuchung besteht darin, dass zum ersten Mal eine Analyse der Entsprechungsvarianten bei der Wiedergabe der ukrainischen Militärrealien in den deutschsprachigen Medien durchgeführt wurde. Da Wiedergabe der Militärrealien ein wenig erforschtes Phänomen ist, bietet unsere Forschung neue Erkenntnisse.

Die theoretische Bedeutung der Forschung liegt darin, dass sie einen gewissen Beitrag zu den nationalen Übersetzungswissenschaft leistet, da die Frage der Wiedergabe ethnospezifischer (kulturell geprägter) Militärergonyme und Bezeichnungen von Waffen und Ausrüstung in der ukrainisch-deutschen Übersetzung noch unzureichend erforscht ist, ebenso wie das Phänomen der Entsprechungsvarianten.

Die praktische Bedeutung der Untersuchung besteht darin, dass sie für Spezialisten im Bereich der militärischen Übersetzung von Nutzen sein wird. Die wichtigsten Schlussfolgerungen und Empfehlungen, die in der Arbeit hervorgehoben werden, sowie das erstellte ukrainisch-deutsche Glossar werden ein wertvolles Werkzeug für Übersetzer sein. Die Analyse der Entsprechungsvarianten kann sowohl für ukrainische als auch für deutschsprachige Fachleute zu einer wichtigen Quelle für

das Studium des militärischen Wortschatzes werden. Darüber hinaus hoffen wir, dass unsere Forschung zur Verbesserung der Übersetzungsqualität beitragen wird.

Da das Konzept der «Militärrealien» noch nicht umfassend untersucht wurde, haben wir in dieser Untersuchung unsere eigene Definition und Klassifizierung vorgeschlagen. Militärrealien sind Wörter oder Ausdrücke, die verschiedene Aspekte militärischer Aktivitäten bezeichnen und die nationalen Besonderheiten der Entwicklung von Streitkräften, Waffen, militärischer Ausrüstung, Taktik und Strategie eines bestimmten Landes sowie die Besonderheiten seiner militärisch-wirtschaftlichen und militärisch-politischen Entwicklung widerspiegeln. Unsere Klassifizierung der Militärrealien umfasst Nomenklaturbezeichnungen (Namen) von Waffen und Ausrüstung; Militärergonime (Einheiten, Gruppen und Truppenteile); Dienstgrade, Titel, Positionen; strukturelle Organisationen, Institutionen, Leitungsorgane; Auszeichnungen und Orden; Dienstkleidung und Schuhe; und Armeehilfsfonds.

Durch das Prisma der Synergetik der Übersetzung und das Prinzip der Nichtlinearität haben wir herausgefunden, dass übersetzerische Lösungen in Abhängigkeit von außersprachlichen Faktoren wie der Kommunikationssituation, den Anforderungen, dem Informationsbestand der Zielgruppe, der Übersetzungskompetenz, der Verfügbarkeit von Suchwerkzeugen, dem physischen und psychischen Zustand des Übersetzers usw. variieren können. Dies führt zu einer Vielzahl von Übersetzungslösungen und einer großen Anzahl von Entsprechungsvarianten. Dieses Phänomen wird durch Lücken verursacht. Das bedeutet, dass es keine etablierte Übersetzung dieser kulturell geprägten nicht-äquivalenten Einheiten gibt und die Übersetzer vor der Aufgabe stehen, eine adäquate Übersetzung zu erstellen, die den Kontext und die Besonderheiten der Realien berücksichtigt. Während der Analyse der Wiedergabe der Realien haben wir von 3 bis 8 Entsprechungsvarianten zu jeder Militärrealia gefunden und diese Zahl ist nicht endgültig. Dies bestätigt unsere heuristische Hypothese, dass das System der Entsprechungsvarianten offen ist und von außersprachlichen Faktoren der Übersetzung abhängt.

Außerdem haben wir die Wiedergabe der Militärrealien unter dem Gesichtspunkt des synergetischen Prinzips der Instabilität untersucht und analysiert, dass Entsprechungsvarianten ein stabiles, instabiles und indifferentes Gleichgewicht aufweisen können. Ein stabiles Gleichgewicht wird erreicht, wenn der Zieltext adäquat ist und der Übersetzer eine Militärrealia mit einem Äquivalent oder einem kontextuellen Äquivalent wiedergibt, dabei die Hauptdominante des Ausgangstextes zu bewahren. Ein instabiles Gleichgewicht entsteht durch fehlerhafte Übersetzungsentscheidungen und Übersetzungsäquivalente, die für die Adressaten zusätzliche Erklärungen erfordern. Hier sprechen wir über partiellen Informationsverlust, der die Dominanz der Übersetzung nicht verletzt. Äquivalente, die nicht vom Kontext abhängen, wie Eigennamen, Ortsnamen, Abkürzungen erreichen ein indifferentes Gleichgewicht.

Die wichtigsten Verfahren zur Wiedergabe der ukrainischen Militärrealien im Deutschen sind die Lehnübersetzung in Kombination mit der Transkodierung (meist Transliteration). Je nach den außersprachlichen Faktoren der Übersetzung umfassen sie: 1) Explikation, um die konzeptuelle Komponente des Ergonyms wiederzugeben; 2) pragmatische Anpassung, um die Klarheit zu gewährleisten; 3) Weglassung von Strukturelementen des Ergonyms; 4) Klärung und Ergänzung (um ein Höchstmaß an Genauigkeit und Informativität zu gewährleisten); 5) Vereinfachung oder Ausarbeitung (je nach Zielgruppe).

Darüber hinaus liegt die Schwierigkeit der Wiedergabe der Militärrealia in den symbolhaften Komponenten, die sich in Form von Phytonymen, Zoonymen, Toponymen, Anthroponymen, Namen von Naturphänomenen manifestieren. Diese Komponenten spielen eine entscheidende Rolle, da Militärrealia nicht nur bestimmte militärische und technische Merkmale widerspiegeln, sondern auch für die kulturelle und nationale Identität von Bedeutung sind. Sie spiegeln Werte und Ideale wider, die für die ukrainische Kultur und Nation von Bedeutung sind. Daher ist die Wiedergabe der symbolischen Komponente wichtig, um die volle Bedeutung des Ergonyms zu vermitteln und die Assoziationen und Emotionen zu wecken, die beim Empfänger des Zieltextes entstehen.

Nach der Analyse haben wir eigene Entsprechungsvarianten vorgeschlagen. Angesichts der großen Anzahl von Entsprechungsvarianten für Militärergonyme und Bezeichnungen von Waffen und Ausrüstung sehen wir eine erhebliche Relevanz und Notwendigkeit für deren Lexikographie. Daher haben wir ein ukrainisch-deutsches Glossar der Militärrealien entwickelt, das allen Übersetzern als nützliches Hilfsmittel dienen soll.

Bei der Wiedergabe ukrainischer Militärergonyme empfehlen wir, sich auf den ZIELLESER zu konzentrieren und die Strategie der maximalen Wiedergabe der Einheit in der Übersetzung anzuwenden. Wir betrachten die Untersuchung von Modellen der Wiedergabe Militärergonyme im Kontext des Exports (der Übertragung) kulturell geprägter Konzepte von einer Sprachkultur in eine andere im Rahmen des kognitiv-diskursiven Paradigmas der Übersetzungswissenschaft als eine Perspektive für weitere Forschung.